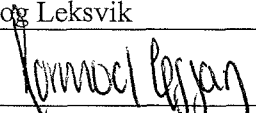
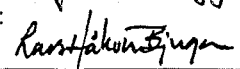

Bakgrunn for utredningsprogram

Selskaper/saker:	Statnett SF, Sarepta Energi AS, Statkraft Development AS, TrønderEnergi Nett AS og Offshore Vindenergi AS/Meldinger om vindkraft- og kraftledningsprosjekter på Fosen og i Namdalen	
Fylker/kommuner:	Sør- og Nord-Trøndelag/Overhalla, Namsos, Namdalseid, Flatanger, Osen, Roan, Åfjord, Bjugn, Rissa og Leksvik	
Ansvarlige:	Tormod Eggan, KTN	Sign.:
Saksbehandlere:	Siv Sannem Inderberg, KTN Lars Håkon Bjugan, KTE	Sign.:
Dato:	02.07. 2007	
Vår ref.:	NVE 200700502-7 kte/lhb, 200703141-4 ktn/ssa, KTE-notat 200700954-9 ktn/ssa, 200705374-2 kte/lhb, 15/2007 200705376-2 kte/lhb, 200705377-2 kte/lhb	
Sendes til:	Alle tiltakshavere, berørte kommuner og andre hørings- og orienteringsinstanser	

Middelthuns gate 29
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO
Telefon: 22 95 95 95
Telefaks: 22 95 90 00
E-post: nve@nve.no
Internett: www.nve.no
Org. nr.:
NO 970 205 039 MVA
Bankkonto:
0827 10 14156

Statnett SF, Sarepta Energi AS, Statkraft Development AS, TrønderEnergi Nett AS og Offshore Vindenergi AS- Meldinger om vindkraft- og kraftledningsprosjekter på Fosen og i Namdalen. Sammenfating av høringsuttalelser og bakgrunn for utredningsprogram.

Innhold

1	Innledning.....	4
2	Behandlingsprosessen.....	5
2.1	Høring	5
2.2	Møter.....	6
2.2.1	Offentlige møter.....	6
2.2.2	Møter med lokale og regionale myndigheter	6
2.2.3	Andre møter	6
2.3	Videre behandlingsprosess.....	7
3	Innkomne merknader.....	7
3.1	Lokale myndigheter	7
3.2	Regionale myndigheter	13
3.3	Sentrale myndigheter	24

3.4	Regionale og sentrale interesseorganisasjoner.....	31
3.5	Tekniske instanser.....	39
3.5	Grunneiere og privatpersoner.....	40
3.7.1	420 kV Namsos-Roan.....	40
3.7.2	132 kV Åfjord-Roan: Samordnet nettilknytning av Harbaksfjellet, Kvenndalsfjellet, Roan og Haraheia vindkraftverk.....	44
3.7.3	Haraheia vindkraftverk	45
3.7.4	Fosen Offshore vindkraftverk.....	46
3.7.5	Benkheia og Leksvik vindkraftverk.....	47
3.7.6	Rissa vindkraftverk.....	48
3.7.7	Storheia vindkraftverk	52
3.6	Forelegging av utredningsprogram for Miljøverndepartementet	52
3.7	Tematiske konfliktvurderinger.....	54
3.7.1	Generelt om tematiske konfliktvurderinger.....	54
3.7.2	Tematisk konfliktvurdering av planlagte vindkraftverk på Fosen og i Namdalen	54
4	NVEs kommentarer til foreslåtte utredningsprogram.....	57
4.1	Regionale vurderinger.....	58
4.1.1	Fellesutredninger	58
4.1.2	Utredninger utenfor den definerte regionen.....	60
4.1.3	Samlet plan/regional plan	61
4.1.4	Kulturminner.....	61
4.1	Utredningskrav for Storheia, Rissa, Benkheia, Leksvik og Haraheia vindkraftverk	62
4.1.1	Supplering og presisering av tiltakshavernes forslag til utredningsprogram.....	62
4.1.2	Utredningskrav som ikke er tatt med i utredningsprogrammene.....	68
4.2	Utredningskrav for Fosen Offshore vindkraftverk med tilhørende nettilknytning	71
4.2.1	Supplering og presisering av tiltakshavers forslag til utredningsprogram.....	71
4.2.2	Utredningskrav som ikke er tatt med i utredningsprogrammet	75
4.3	Utredningskrav for 420 kV Namsos-Roan.....	76
4.3.1	Anmodning om å frafalle Roan A og deler av meldte traseer	76
4.3.2	Supplering og presisering av Statnetts forslag til utredningsprogram.....	76
4.3.3	Utredningskrav som ikke er tatt med i utredningsprogrammet	80
4.4	Utredningskrav for 132 kV Åfjord-Roan.....	81
4.4.1	Anmodning om å ta ut traséer.....	81
4.4.2	Supplering og presisering av tiltakshavernes forslag til utredningsprogram.....	82

4.4.3	Utredningskrav som ikke er tatt med i utredningsprogrammet	83
5	Samordning av behandling etter plan- og bygningsloven og energiloven.....	83
6	Konsultasjonsplikt	83

1 Innledning

Det foreligger planer om en rekke vindkraft- og kraftledningsprosjekter på Fosen og i Namdalen. NVE tok tidlig initiativ til å samordne de ulike prosjektene i tid slik at de kunne vurderes i sammenheng. Dette skyldtes blant annet et behov for å vurdere forsterkningene av kraftnettet opp mot den planlagt økte produksjonskapasiteten. I alt 8 meldte prosjekter (6 vindprosjekter og 2 kraftledningsprosjekter) ble sendt samlet på høring. Høringen av konsesjonssøknadene for henholdsvis Oksbåsheia og Kvenndalsfjellet vindkraftverk ble også gjennomført samtidig.

Til sammen omfattet de meldte og omsøkte vindkraftprosjektene en installert effekt på 2190 MW. Tidligere foreligger planer om Roan vindpark på 150 MW. NVE har allerede gitt konsesjon til 4 prosjekter på Fosen med til sammen 165 MW installert effekt. Disse er vindkraftverkene Bessakerfjellet i Roan, Harbaksfjellet i Åfjord og to prosjekter på Valsneset i Bjugn.

Følgende vindkraft- og kraftledningsprosjekter er omfattet av den koordinerte behandlingsprosessen på Fosen og i Namdalen og er meldt i medhold av plan- og bygningsloven kap VII-a § 3:

Statnett SF meldte 28.4.06 en ca. 80 km lang 420 kV kraftledning fra Namsos transformatorstasjon til ny planlagt Roan transformatorstasjon. Den planlagte kraftledningen berører Overhalla, Namsos, Namdalseid og Flatanger kommuner i Nord-Trøndelag og Osen og Roan kommuner i Sør-Trøndelag. Kraftledningen er planlagt etter tre hovedalternativer for traséer. Det er meldt to alternative plasseringer av ny transformatorstasjon i Roan, henholdsvis ett alternativ ved Straumsvatnet og ett alternativ ved Haugtjørna.

Sarepta Energi AS, Statkraft Development AS og TrønderEnergi Nett AS meldte 18.5.06 en 132 kV kraftledning for samordnet nettilknytning av Harbaksfjellet, Kvenndalsfjellet, Roan og Haraheia vindkraftverk. Kraftledningen er planlagt etter fire hovedalternativer avhengig av plassering av den planlagte nye sentralnettstrafoen i Roan.

Sarepta Energi AS meldte 24.3.06 Haraheia vindkraftverk i Roan kommune. Vindkraftverket er planlagt med en installert effekt på 300 MW. Hver enkelt vindturbin vil kunne få en installert effekt på mellom 2 og 5 MW. Vindkraftverket er tenkt tilknyttet den planlagte transformatorstasjonen i Roan via en ny 132 kV kraftledning som tidligere beskrevet.

Offshore Vindenergi AS meldte 16.5.06 Fosen Offshore vindkraftverk med tilhørende nettilknytning i Åfjord, Roan, og Osen kommuner. Tiltakshaver planlegger tre vindkraftprosjekter, hver med en installert effekt på 300 MW, totalt 900 MW. Fase 1 ligger på grensen mellom i Åfjord og Roan kommune, fase 2 ligger på grensen mellom Roan og Osen kommuner og fase 3 ligger i Osen kommune. Vindkraftverkene er tenkt tilknyttet til den planlagte Roan transformatorstasjon ved ulike alternativer for 132/220 kV sjøkabel og 132/220 kV luftledning til ny transformatorstasjon i Roan.

I brev av 01.11.06, trakk Offshore Vindenergi AS fase 1 fra prosjektet. Total installert effekt for offshore prosjektet er derfor 600 MW.

Statkraft Development AS meldte 30.6.06 fire vindkraftverk på Fosen. Aktuelle nettilknytningsalternativer for vindkraftverkene er via nye 132 kV kraftledninger til en ny tenkt sentralnettsstasjon på Sør-Fosen eller til den planlagte Roan transformatorstasjon. Andre alternativer for nettilknytning vil også vurderes. Det vil fremmes egne meldinger for nettilknytning av hver enkelt vindkraftverk.

- Leksvik vindkraftverk i Leksvik kommune er planlagt med en installert effekt på 200 MW. Hver enkelt vindturbin vil kunne få en installert effekt på mellom 2 og 5 MW. Avhengig av størrelsen på vindturbinene vil det kunne bygges inntil 90 vindturbiner innenfor det meldte området.
- Benkheia vindkraftverk ligger på grensen mellom Leksvik og Rissa kommuner. Vindkraftverket har en planlagt installert effekt på 60 MW. Hver enkelt vindturbin vil kunne få en installert effekt på mellom 2 og 5 MW. Avhengig av størrelsen på vindturbinene vil det kunne bygges inntil 25 vindturbiner innenfor det meldte området.
- Rissa vindkraftverk i Rissa kommune er planlagt med en installert effekt på 160 MW. Hver enkelt vindturbin vil kunne få en installert effekt på mellom 2 og 5 MW. Avhengig av størrelsen på vindturbinene vil det kunne bygges inntil 75 vindturbiner innenfor det meldte området.
- Storheia vindkraftverk på grensen mellom Bjugn og Åfjord kommuner er planlagt med en installert effekt på 300 MW. Hver enkelt vindturbin vil kunne få en installert effekt på mellom 2 og 5 MW. Avhengig av størrelsen på vindturbinene vil det kunne bygges inntil 130 vindturbiner innenfor det meldte området.

I dette notatet sammenfattes og drøftes de høringsuttalelser som har kommet inn til meldingene. På grunnlag av de foreslåtte utredningsprogrammene i meldingene, innkomne merknader og NVEs egne vurderinger, fastsetter NVE et utredningsprogram for hvert enkelt av de planlagte vindkraft- og kraftledningsprosjektene. Dette gjøres i eget brev til de ulike tiltakshaverne.

Statkraft SF har i e-post av 21.06.07 informert NVE om at de ikke går videre med planlegging av Rissa og Leksvik vindkraftverk. NVE tar dette til etterretning og vil ikke meddele utredningsprogram for disse prosjektene. Vi velger allikevel å referere uttalelser mottatt til disse prosjektene og de vurderingene NVE har gjort for oversiktens skyld.

2 Behandlingsprosessen

NVE behandler meldingene etter plan- og bygningslovens forskrift om konsekvensutredning.

2.1 Høring

Meldingene ble sendt på høring til berørte instanser den 10.8.06 med frist for uttalelser innen 1.11.06.

Meldingen ble sendt på høring til følgende instanser/organisasjoner: Overhalla kommune, Namsos kommune, Namdalseid kommune, Osen kommune, Flatanger kommune, Roan kommune, Åfjord kommune, Bjugn kommune, Rissa kommune, Leksvik kommune, Fylkesmannen i Nord-Trøndelag, Nord-Trøndelag fylkeskommune, Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, Sør-Trøndelag fylkeskommune, Sametingets miljø- og kulturvernavdeling, Reindriftsforvaltningen i Nord-Trøndelag, Direktoratet for Naturforvaltning, Riksantikvaren, Statens Forurensingstilsyn, Luftfartstilsynet, Kystdirektoratet, Kystverket Midt-Norge, Forsvarsbygg, Statens Landbruksforvaltning, Norges Naturvernforbund, Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag, Naturvernforbundet i Nord-Trøndelag, Natur og Ungdom, Norges Miljøvernforbund, Bellona, ZERO, Norsk Ornitologisk Forening, Den Norske Turistforening, Friluftslivets Fellesorganisasjon, Norges Jeger- og Fiskeforbund, Sør-Trøndelag Bondelag, Nord-Trøndelag Bondelag, Sør-Trøndelag Bonde- og småbrukarlag, Nord-Trøndelag Bonde- og småbrukarlag, Fortidsminneforeningen i Sør-Trøndelag, Fortidsminneforeningen i Nord-Trøndelag, Fosen Reinbeitedistrikt, Østre Namdal reinbeitedistrikt, Avinor, Telenor, Meteorologisk institutt, Statens vegvesen region Midt, Statens vegvesen Turistvegkontoret, NHO Reiseliv Midt-Norge,

Statnett SF, TrønderEnergi Nett AS, Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk og Energibedriftenes Landsforening.

Meldingen om Fosen Offshore vindkraftverk ble i tillegg sendt på høring til: Havforskningsinstituttet, Fiskeridirektoratet, Fiskeridirektoratet Region Trøndelag, NTNU Vitenskapsmuseet, Norsk Sjøfartsmuseum, Norges Fiskarlag, Fiskarlaget Midt-Norge, Norges Kystfiskarlag, Fiskeri- og havbruksnæringslandsforening, Norsk Sjømannsforbund, Redningsselskapet Trøndelag og Forbundet Kysten.

Meldingen ble sendt til orientering til: Olje- og energidepartementet, Miljøverndepartementet, Landbruksdepartementet, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, Enova og Norsk institutt for by- og regionforskning.

Utsending av meldingene, utlegging til offentlig ettersyn og invitasjon til offentlige møter ble kunngjort i Norsk Lysingsblad, Adresseavisen, Trønder-Avisa, Namdalsavisa og Fosna-Folket.

NVE har forelagt utredningsprogrammet for Miljøverndepartementet iht. forskrift om konsekvensutredning av 1. april 2005 § 7.

2.2 Møter

2.2.1 Offentlige møter

NVE arrangerte offentlige møter om sakene i tidsrommet fra 28.8.06 til 5.9.06. Det ble avholdt offentlige møter på følgende steder:

- Mandag 28. august i Kommunestyresalen i Samfunnshuset i Namsos
- Tirsdag 29. august på Seter Brygge i Sætervika
- Onsdag 30. august på Roan Ungdomshus i Roan
- Torsdag 31. august på Fosen fjordhotell i Åfjord
- Mandag 4. september på Rissa Hotell i Rissa
- Tirsdag 5. september på Leksvik fjordhotell i Leksvik

På møtene orienterte NVE om behandlingsprosessen for meldingene og tiltakshaverne orienterte om de planlagte prosjektene og planene for gjennomføring. Totalt deltok det ca. 450-500 personer på de offentlige møtene.

2.2.2 Møter med lokale og regionale myndigheter

NVE hadde møter med lokale og regionale myndigheter i samme tidsrom som gjennomføring av folkemøtene. Alle berørte kommuner var representert på møtene. Det ble gjennomført et eget orienteringsmøte med de regionale myndighetene – Fylkesmennene og Fylkeskommunene i Sør- og Nord-Trøndelag og Reindriftsforvaltningen 01.09.06.

2.2.3 Andre møter

For å koordinere fremdriften av de ulike vindkraft- og kraftledningsprosjektene, har NVE hatt flere møter med de aktuelle utbyggingsaktørene i regionen. Det ble arrangert samordningsmøter i NVEs lokaler i november 2005 og mars 2007.

2.3 Videre behandlingsprosess

Alle de meldte og omsøkte vindkraftprosjektene i regionen, er avhengig av nettførsterkninger. Videre fremdrift av NVEs behandling, vil derfor bli koordinert med Statnetts fremlegging av søknaden for 410 kV kraftledningen mellom Namsos og Roan.

For de meldingene som nå får utredningsprogram, betyr det at søknad og konsekvensutredninger for disse prosjektene, må sendes NVE innen 1. november 2007. De vindkraftmeldingene NVE har mottatt etter 01.05.06, vil bli tatt under behandling samtidig med disse søknadene.

Alle aktører som har vindkraftprosjekter på Fosen og Midtre Namdalen og som ønsker å få sitt prosjekt behandlet nå, må sende inn melding til NVE innen 1. november 2007. Eventuelle meldinger som NVE ikke har mottatt enda, må det varsles NVE om innen 1. mai 2007 slik at videre koordinering kan planlegges. Meldinger om nye vindkraftprosjekt på Fosen som NVE mottar etter 01.11.07, vil ikke bli tatt under behandling.

3 Innkomne merknader

Det har kommet inn 94 merknader til meldingene og forslagene til utredningsprogram for de ulike vindkraftverkene og de planlagte kraftledningene. Mange høringsinstanser har uttalt seg generelt til planene om vindkraft- og kraftledningsprosjekter i regionen. Enkelte av disse høringsinstanser har innlemmet merknader til ett eller flere konkrete prosjekt i sine høringsuttalelser. NVE finner det derfor hensiktsmessig at det utarbeides et samlet notat som bakgrunn for fastsettelsen av det enkelte utredningsprogram for de spesifikke prosjektene. NVE vektlegger i denne omgang innspill som konkret berører de planlagte vindkraft- og kraftledningsprosjektene. NVE vil sammenfatte høringsuttalelser og vurdere de to omsøkte vindkraftverkene på et senere tidspunkt.

3.1 Lokale myndigheter

Overhalla kommune har uttalt seg til meldingen om 420 kV kraftledning fra Namsos til Roan i brev av 14.11.06. Saken ble behandlet av Formannskapet som planutvalg 8.11.06. Kommunen slutter seg til de felles merknadene som er utarbeidet av Midtre Namdal Regionråd (MNR) som omfatter kommunene Overhalla, Namsos og Namdalseid (referert under Namdalseid kommune). Trasé 3 vurderes som det alternativet som vil medføre minst inngrep i Overhalla og det er også den traséen som vurderes som mest skånsom for alle tre kommunene sett under ett. Overhalla ønsker at områder med bebyggelse visualiseres; Skilliås-Forsnes-Horkla.

Namsos kommune har uttalt seg til meldingen om 420 kV kraftledning fra Namsos til Roan i brev av 8.11.06. Saken ble behandlet av Drift i møte 8.11.06. Kommunen slutter seg til de felles merknadene som er utarbeidet av Midtre Namdal Regionråd, som omfatter kommunene Overhalla, Namsos og Namdalseid (referert under Namdalseid kommune). Kommunen presiserer at nye kraftlinjer i størst mulig grad bør følge eksisterende inngrep. Traséen bør følge dalstrøk fremfor nakne fjellområder. Fjordspenn bør unngås. Estetikk må vektlegges og traséen bør ikke legges nært og synlig fra tettsteder eller i sentrale turområder. Ut i fra de ovenstående hensynene, foretrekker kommunen trasé 3. Det forutsettes at valg av trasé ikke kommer i konflikt med fremtidige innflygningsruter for Namsos lufthavn.

Namdalseid kommune har uttalt seg til meldingen om 420 kV kraftledning fra Namsos til Roan i brev av 17.11.06. Saken ble behandlet av kommunestyret 9.11.06. Kommunen bifaller samordning av konsesjonsbehandling av vindkraft- og kraftledningsanlegg i regionen. Kraftledningen vil berøre viktige samfunnsinteresser som friluftsområdet i fjellet, reindrift, vassdrag, viltområder og

skogbruksarealer. Kommunen har sammen med Overhalla og Namsos kommuner følgende kommentarer til utredningsprogrammet:

- Konsekvenser må utredes både for anleggs- og driftsfasen.
- Behovet for bygging av atkomstveier til traséen må utredes.
- Utredningsprogrammet må legge stor vekt på de visuelle og estetiske effektene. Det bør lages visualiseringer fra områder hvor kraftledningen og ryddegaten blir synlig for mange over lengre strekninger og for kryssing av alle fjorder, større elver og vann.
- Samiske kulturminner må kartlegges og vurderes på lik linje med andre kulturminner.
- Tilrettelagte friluftsområder for jakt langs traséene, må kartlegges.
- Konsekvenser for rype og skogsfugl på utredes og konfliktvurderes i forhold til fare for kollisjon og kartlegging av leveområder langs traséene.
- Det må kartlegges hvor mye produktiv skogbruk som berøres av traséene.
- Konsekvensene for tradisjonelt utmarksbeite må vurderes.
- Generell kunnskap om virkning av kraftledninger på reinens adferd må sammenholdes med beskrivelsen av funksjonsområdene for reindriften.

Spesielt for Namdalseid kommune har de følgende kommentarer:

- Kommunen foreslår følgende visualiseringer: For alternativ 1 – kryssing av Oksdøla, for alternativ 2 – kryssing av Oksvatnet sett fra nord, for alternativ 2.1 – kryssing av Årgårdselva, for alternativ 3 – lia Brenna-Li sett fra syd og kryssing av Østerelva og Årgårdselva.
- Kommunen ber om at forslag til traséjusteringer av alternativ 3 fra Namdalseid Fjellstyre (området Govasslia og vestover) og skogeierlagene i Namdalseid og Namsos (området Sætermyra-Brennpynten) utredes.

Flatanger kommune har uttalt seg til Statnetts melding om 420 kV kraftledning fra Namsos til Roan i brev 18.12.06. Kommunen er enig i at det er behov for nettførsterkning i området og påpeker at dette bør inngå som en del av sentralnettet. Flatanger kommune ønsker at konsekvensene for følgende temaer belyses i tillegg til det som er foreslått i meldingen:

- Beitebruk, skogsfugl- og lirypebestand, og klekkingsområder/oppvekstområder for rype og skogsfugl.
- Parallellføring av linjene for det meldte anlegget og det konsesjonssøkte vindmølleanlegget for Oksbåsen/Sørmarksfjellet med nettilknytning fra Sarepta av 4. juli 2006. Dette krever et detaljert plansamarbeid. Parallellføring vil gi et smalere ryddebelte enn hvis de legges separat.
- Effekter for vilt i ryddebeltet (elektromagnetiske stråling, endrete beiteforhold).
- Et nytt traséalternativ som i større grad følger eksisterende og planlagte inngrep – langs riksvei 766 fra Tøddal til Gårdssetervannet, langs Lennaelva til fylkesvei 491 ved Beingårdsvatnet, deretter langs riksvei 491 til Jøssund og Skjellådalen. Avklaring i forhold til naturreservatet i Skjellådalen må gjøres for vei- og kraftledningstrasé.
- Teknisk-økonomiske vurderinger av mulighetene for flere transformeringspunkter på strekningen for å unngå parallellføring av 132 og 420 kV.

Flatanger kommune vil kreve reguleringsplan hvis alternativ 1 eller 2 velges da disse berører verneområder, utfartsområder og uberørte naturområder.

Osen kommune orienterer i brev 20.12.06 om vedtak fattet i kommunestyret 19.12.06.

Fosen offshore vindkraftverk

Kommunen ønsker ikke vindkraftutbygging i havet på det nåværende tidspunkt pga båndlegging av store sjøarealer og konflikt med næringsvirksomhet knyttet til fiske, havbruk og turisme. Utredningsprogrammet er dekkende for aktuelle problemstillinger.

420 kV Namsos-Roan

Kommunen er inneforstått med behovet for nettforsterkning i regionen.

Kommunen signaliserer sterk motvilje mot foreslåtte alternativ 1 og 2 for den planlagte 420 kV ledningen Namsos-Roan. Alternativ 1 og 2 vil forringe Osens fortrinn som friområde for store tekniske inngrep. En stor del av kommunens næringsliv er knyttet til turisme, herunder laksefiske i Steinsdalselva. Alternativ 1 og 2 krysser over elvas mest attraktive fiskeplasser. Steinsdalselva er fredet fra tekniske inngrep. Alternativ 1 og 2 går gjennom kjerneområde for sommerbeite for sau og kveg og berører inngrepsfrie naturområder. Kommunen er også skeptisk til å få en ledning nær bebyggelse.

Alternativ 3 planlegges nær eksisterende 66 kV ledning og vurderes av kommunen til å ha overkommelige konsekvenser. Kommunen ber om at konsekvensene for skogsfugl, lirype og beitebruk i området utredes. En traséjustering bør vurderes slik at traséen blir en rett linje fra Godvasslihøvlan til sørdelen av Vassdalshøvlan og videre til vestsiden av Elghaugen.

Roan kommune har behandlet de aktuelle meldingene i kommunestyret 2.11.06. I brev av 20.11.06 oversendes følgende vedtak:

"Roan kommune tilrår gjennomført de konsekvensutredninger som er foreslått i meldingene. Det ansees å få fram de opplysninger som er nødvendig i den videre behandling også for kommunen.

Roan kommune vil gi uttrykk for allerede nå at alt. B for trafostasjon på Haugtjønnmyra vil bli til minst skade for kommunen totalt sett og vil tilrå den ut fra de alternativer som nå foreligger. I den vurdering ligger at kraftoverføringslinje videre sørover Fosenhalvøya, som er under utredning, blir lagt på vestsiden av Rv. 715 innen Roan kommune.

Roan kommune går i mot at det gis konsesjon for Roan Offshore Vindpark. Begrunnelse: Konsekvensene i forhold til fiske, havbruk, turisme og sjøfart og innbyggerne for øvrig blir for store til at kommunen kan akseptere det.

Det er svært viktig å samordne linjetraséene til de forskjellige vindkraftverk og overføringslinjer i den utstrekning dette er mulig".

Åfjord kommune har behandlet de planlagte vindkraft- og kraftledningsprosjektene i møte i kommunestyret 8.11.06. Følgende vedtak ble fattet:

"Storheia vindpark:

- a) *Åfjord kommune ønsker ikke at det lokaliseres vindpark på Storheia i denne omgang. Åfjord kommune vil ikke ta i bruk nye områder for vindkraft før vi har høstet erfaringer med utbygging og drift av anleggene på Harbakfjellet og Kvenndalsfjellet. Dette bl.a. med tanke på bedre å kunne vurdere konsekvenser for fugle- og dyreliv, reindrift og for reiselivsnæringen.*

- b) *Det foreslåtte området omfatter Grovlivetnet som er klausulert reservevannkilde for Åfjord kommune. Kombinasjonen av vindkraftverk og vannkilde må konsekvensutredes slik at utbygging og framtidig drift ikke medfører forringelse av vannkilden.*
- c) *Vegatkomst til anlegget må utredes slik at det gir en landskapsmessig god løsning og der det hensyntas at en har en vannkilde i området.*

Fosen offshore vindpark:

Åfjord kommune ser med tilfredshet på fase 1 av vindparken som var lokalisert innenfor kommunegrensen til Åfjord, nå er trukket av tiltakshaver. Kommunen vil understreke at den er sterkt i mot at det lokaliseres offshore vindparkanlegg i sjøen både innenfor og utenfor kommunegrensa i sjøen. Kystlinja brukes både til rekreasjon, næringsvirksomhet og er en viktig del av landskapsbildet for en kystkommune. At en skal åpne både fjellområder og kyststrekningen for den type anlegg, vil endre bosettingsvilkår dramatisk på sikt. Tiltaket er i strid med arealplanen.

Samordnet nettilknytning:

Åfjord kommune vil anbefale at trafostasjon Roan A blir valgt. Begrunnelsen for dette er å oppnå færrest konflikter med fast bosetning, hyttebebyggelse, friluftsliv, reiseliv og reindrift. Det anbefales at ny 132 kV linje i størst mulig grad legges i samme trasé som eksisterende 66 kV linje (alt. 4.0 - 3.0 - 3.1 - 5.0) til Roan A. Alternativt kan ny 132 kV linje legges langs kysten. (alt. 1.0 / 1.1 -2.0). For begge disse alternativer må det spesielt utredes hva som blir konsekvensen for fastboende, hyttebebyggelse og friluftsliv. For begge alternativ forutsettes at dagens 66 kV linje Hubakken - Straum saneres. Videre forutsettes at grunneiere, planmyndigheter osv blir involvert i endelig utforming av trasé.

Planlagt 420 kV linje:

Planlagt 420 kV linje på Fosen må planlegges slik at den legges utenom fastboende bebyggelse og i størst mulig grad unngår konflikter med hyttebebyggelse og utfartsterreng. Dåapma-området må ikke berøres.

Haraheia vindpark:

Åfjord kommune har i vår kommuneplan avmerket fjellområdene mot grensa til Roan som LNF-område med viktige natur og friluftsinnteresser. Det vil ut fra dette være uheldig at det etableres en vindpark på Haraheia, som vil bli synlig og som grenser inn til disse fjellområdene".

I brev av 30.03.07 vises det til ny behandling av saken i Kommunestyret 28.03.07. Ny uttalelse er som følger:

"Åfjord kommune aksepterer at en velger trafostasjon Roan B under forutsetning at den nye linjetraseen for 132 kV linje legges i samme trasé som eksisterende 66 kV linje vest for Sør-Tostenvatnet. Begrunnelsen for dette er å oppnå færrest konflikter med fast bosetning, hyttebebyggelse, friluftsliv, reiseliv og reindrift. Det anbefales at ny 132 kV linje i størst mulig grad legges i samme trasé som eksisterende 66 kV linje, men at linjeføringen i Momyr-området tas stilling til når utredningen foreligger. For linjetraseene må det spesielt utredes hva som blir konsekvensene for fastboende, hyttebebyggelse og friluftsliv. Det forutsettes at dagens 66 kV linje Hubakken-Straum saneres."

Bjugn kommune oversender foreløpige vurderinger i brev av 23.11.06. I nytt brev av 22.12.06 oversendes kommunestyrets enstemmige vedtak fattet i møte 19.12.06.

”Bjugn kommune vil på nåværende tidspunkt ikke avvise en utbygging av vindmøller i området på Storheia i Bjugn alene eller som en del av en større vindmølleplan som også vil kunne omfatte områder i Åfford kommune. Kommunen vil ikke stille seg i veien for en videre utredning med sikte på å avklare mulighetene og konsekvensene av dette eller andre prosjekter i regionen.

Vindmølleparken på Storheia vil måtte vurderes i sammenheng med en rekke andre vindmølleprosjekter og sentrallinjenettet i regionen.

Vindmølleparken blir svært stor og konsekvensene for natur, friluftsliv, reindrift og reiseliv kan bli svært omfattende. Den viktigste delen av uberørt natur i kommunen vil forsvinne. Foreløpig har kommunen for dårlig grunnlag til å vurdere om hvordan og i hvilket omfang naturverdiene blir berørt blant annet på grunn av for mangelfull kartlegging av disse verdiene.

Når et tilfredsstillende grunnlag for en endelig avgjørelse foreligger, vil kommunen vurdere både dette prosjektet og andre prosjekter i regionen ut fra de konkrete konsekvenser dette får for lokale forhold, regionen og storsamfunnet forøvrig. Kommunen vil også legge vekt på de kompensasjoner som måtte komme som en følge av disse prosjektene og de mulighetene som måtte gis for utvikling av næringsliv og bosetning i Fosenregionen.

I forhold til den skissen til avgrensing og plan som legges til grunn og det utredningsprogrammet som antydes i meldingen, har kommunen følgende foreløpige merknader;

- 1. Kartlegging av biologisk mangfold og særlig faunaen må gjøres mer omfattende enn bare å klarlegge hva en allerede vet slik meldingen antyder. Her er det manglende kunnskap som må framskaffes og det må foretas en oppdatering av eksisterende kunnskap.*
- 2. Atkomst fra Austdalen ved Torsenget sørøst i området ansees uheldig da dette vil berøre viktig driftsvei for reindriftsnæringen og komme inn i et relativt hyppig brukt friluftsområde.*
- 3. Områdene sør og vest for Laugen blir sannsynligvis relativt konfliktfylt i forhold til lokalt friluftsliv.*
- 4. Området med registrert biologisk mangfold ved Svartvasstjønnå øst i området må ikke berøres av fysiske tiltak.*
- 5. Veisystemet i området må tilpasses en optimal bruk for landbruksinteressene.*
- 6. Bjugn kommunen henviser til Stortingsmelding nr. 29 (1998-99) om energipolitikken der det ble foreslått en målsetning om å etablere en energiproduksjon på 3 TWh basert på vindkraft i Norge innen 2010 samt til Energikomiteens merknader til meldingen under sin behandling i mars 2000, hvor komiteen spesielt viser til utviklingen av et kompetansesenter for vindkraft på Valsneset i Bjugn og merker seg spesielt dette senterets rolle i å kunne utvikle kompetanse og kunnskap i Norge og gjøre norsk vindkraftproduksjon kostnadseffektiv.*

Herværende melding om vindkraftverk på Fosen, vil sammen med andre vedtatt, konsesjonsgitte og omsøkte vindkraftprosjekter, gjøre Midt-Norge og Fosen til sentrale områder for vindkraftutbygging i Norge. Bjugn kommunen forutsetter at sentrale og regionale myndigheter sammen med sentrale aktører i vindkraftutviklingen, sørger for at de muligheter etableringen på Valsneset har å tilby, blir anvendt til å sikre at vindkraftutbyggingen ikke bare blir en utnyttelse av distriktenes energipotensial, men også til å bli et grunnlag for Nasjonal kompetanseheving og distriktsmessig utvikling”.

Rissa kommune oversender i brev av 9.1.06 kommunestyrets uttalelse av 14.12.06. Av vedtaket går det frem at følgende ønskes utredet utover det som er foreslått i utredningsprogrammet:

”7.2.1 Landskap og skyggekast:

- *Landskapsvurderingene anses som konsekvensutredningens viktigste del for forståelsen av prosjektene Rissa Vindpark og Benkheia. Landskapsutredningene må vises stor oppmerksomhet og resultatene bør vektlegges tungt. Landskapsvirkninger av veier, bygg og møller må utredes og forklares særlig godt i ord og bilder. Valg av traséer og plasseringer må begrunnes. Muligheter for avbøtende tiltak/alternativer skal forklares.*
- *Her forventes svært gode og mange illustrasjoner av landskapsvirkninger via manipulererte foto med god oppløsning. Illustrasjoner bør utarbeides for representative punkter langs løyper, fra bebyggelse i området og fjernvirkninger ved synlighet fra tettbebyggelse. Det må utarbeides synlighetskart som avklarer visuelt influensområde for hhv. møller og veger. Innspill fra befolkningen om aktuelle betraktningvinkler bør i tillegg illustreres. Program for illustrasjoner bør forelegges kommunen for dialog før gjennomføring.*
- *Det lages en digital terrengmodell pålagt ortofoto som gir mulighet for ulike betraktningvinkler. Kommunen har godt kartgrunnlag til dette samt heldekkende ortofoto. Modellen benyttes til å lage en presentasjon av de inngrepene som konsekvensutredningen begrunner.*
- *Landskapets påvirkninger forelegges to uavhengige landskapsarkitektfirma for vurdering av inngrepene opp mot med dagens bruk jf konsekvensutredningen.*
- *Kommunen ved det faste utvalg for plansaker og representanter fra fylkesmann og fylkeskommune bør tilbys helikopterbefaring av området i forbindelse med konsekvensutredningen. Film bør tas opp for forklaring av inngrep ved fremming av planforslag.*

7.2.6. Landbruk, annen arealbruk og naturressurser

- *Evt. virkninger i forhold til dagens drift ss. utmarksbeite beskrives. Herunder forhold relatert til støy, skremmel, inngjerding mv.*

7.2.7 Friluftsliv

- *Både Benkheia og området for Rissa vindpark anses å være områder for utøvelse av friluftsliv i kommunen og skal beskrives i forhold til dette. Spesielt området for Rissa vindpark er ansett om svært viktig i denne sammenheng. Alle forhold som lokalbefolkningen mener har betydning for opplevelsesverdien i områdene, skal vurderes og kommenteres.*

7.2.8 Andre samfunnsmessige virkninger:

- *Bærekraftig utvikling - Naturforvaltningsmessig tilrådning for valg av energikilder/områder. Dersom Rissa vindpark skal bygges ut må konsekvensutredningen via en analyse sannsynliggjøre at dette området trolig er mindre konfliktfylt sett fra et naturforvaltningsmessig standpunkt, enn aktuelle alternative anlegg for kraftforsyning i Midt-Norge. Dette kan skje via det de enkelte kommunene allerede vet om disse områdene. For foreslåtte vindparker på Fosen skal foretas en rangering ut fra miljøhensyn i tillegg til rangering i forhold til økonomi. Herunder kommer særlig vurderinger av landskap/friluftsliv/vilt og natur. Konsekvensutredningen skal vise en faglig tilnærming til denne problemstillinga som begrunnelse når reguleringsplan fremmes. Konsekvensutredningen bør svare på hvorfor prosjektene skal anses å bidra til en bærekraftig utvikling av Rissa kommune, Fosen og Midt-Norge”.*

Leksvik kommune har behandlet høringen vedrørende planer for vindkraftprosjekter i Leksvik kommune og på Fosen i kommunestyret i Leksvik i møte 31.10.2006. I brev av 1.11.06 oversendes kommunestyret enstemmige vedtak:

"Kommunestyret tilrår at planer for vindkraft utbygging i Leksvik kommune avvises.

Entydige høringsuttalelser viser den svært store betydningen utmarka i de planlagte vindkraftområder har for befolkningen i Leksvik og omegn som friluftsområder. Det er rekreasjon som er hovedargumentet, noe som vanskelig kan måles og settes verdi på.

Reiselivsnæringa i regionen er i vekst. Reiseliv/turisme er dessuten et felles satsingsområde mellom Leksvik og Mosvik beskrevet i Strategisk Næringsplan. En vindkraftutbygging i et populært friluftsområde vil i den sammenheng være i utakt med prioritert satsing".

Vedlagt følger utskrift av kommunestyrets behandling samt høringsuttalelser Leksvik kommune har mottatt i sakens anledning.

3.2 Regionale myndigheter

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har uttalt seg til meldingene i flere brev. I brevene viser fylkesmannen til at det er mange vindkraftverk i drift og under planlegging i fylket (kart følger vedlagt). Enkeltinngrepene fragmenterer økosystemer og kan få betydelige konsekvenser for landskap og miljø. Det bør vurderes en tålegrense for kystnaturen. Det vises til politiske føringer for å ivareta INON områder og derigjennom bl.a. sikre bevaring av biologisk mangfold og friluftsliv. Det vises også til den Europeiske landskapskonvensjonen. I sin uttalelse fokuserer fylkesmannen på utredning av sumvirkninger.

Fosen Offshore vindkraftverk

I brev av 28.11.06 påpeker Fylkesmannen at den eksisterende naturfaglige kunnskapen i de berørte områdene er utdaterte. Det sies at det er gjennomført noen registreringer av ynglelokaliteter for smålom, storlom og vandrefalk i de senere år, og at denne kunnskapen er tilrettelagt i Naturbasen. I det foreslåtte planområdene sier fylkesmannen at det dessuten er registrert 6 funksjonsområder for sjøfugl, alle svært artsrike. Sjøfuglkartverket viser videre at det er registrert tilhold av 36 sjøfuglarter i sjøområdene utenfor Osen og Roan kommuner. Av disse er 7 kategorisert som rødlistede arter og 10 definert som norske ansvarsarter. Potensielt vil også alternativene for nettilknytning berøre minst 6 hekkelokaliteter for smålom, 3 hekkelokaliteter for havørn og én hekkelokalitet for tårnfalk. Videre sier fylkesmannen at den foreslåtte traséen for nettilknytning av fase 2 vil medføre inngrep i to store kystlynghei lokaliteter som er satt til A- og B-verdi. Det er ingen områder vernet etter naturvernloven, statlig sikrede friluftsområder eller verdifulle kulturlandskapsområder i de foreslåtte planområdene eller langs traséen for nettilknytning, men tiltakene vil berøre INON-områder både sone 1 og 2.

Det påpekes at det foreslåtte utredningsprogrammet er svært generelt og kortfattet, og fylkesmannen vurderer generelt at det må stilles krav om et grundigere utredningsprogram. Fylkesmannen ber spesielt om at kollisjonsrisikoen for fugler med fast tilhold i planområdene samt fugler på trekk bli vurdert. Fylkesmannen har videre følgende konkrete innspill til utredningsprogrammet for Fosen Offshore vindkraftverk:

- Det må gjennomføres ny kartlegging av viktige funksjonsområder (hekke-, beite-, raste-, myte- og trekkområder) for fugl i planområdene og langs traséene for nettilknytning. Den samlede kunnskapen må synliggjøres på kart, verdien på områdene må fastsettes og konsekvensene av tiltaket for vilt, spesielt trekkende fugl og sjøfugl, må vurderes.
- Det må gjennomføres en ny kartlegging av særlig viktige naturtyper i og i tilknytning til planområdene samt langs de foreslåtte traséene for nettilknytning. Den samlede kunnskapen må

synliggjøres på kart, verdien av lokalitetene må fastsettes og konsekvensene av tiltaket for viktige naturtyper må vurderes.

- Det må gjennomføres en kartlegging av særlig viktige marine naturtyper, herunder gyteområder, korallrev og tareskog, i og i tilknytning til planområdene. Den samlede kunnskapen må synliggjøres på kart, verdien av lokalitetene må fastsettes og konsekvensene av tiltaket for marine naturtyper må vurderes. Avbøtende tiltak må skisseres.
- Det må gjennomføres utredninger av hvilke konsekvenser de eksisterende og planlagte vindkraftverkene med tilhørende kraftledninger på Fosen vil medføre for inngrepsfrie naturområder og hvilke effekter dette indirekte kan få for friluftsliv og biologisk mangfold. Herunder må det også gjennomføres en vurdering av hvilke kraftledningstraséer som vil medføre minst konflikt i forhold til INON-områder og hvilke avbøtende tiltak som kan gjennomføres i planområdene.
- Fylkesmannen forutsetter at konsekvensutredningen gir et totalbilde av landskapsvirkningene, som også inkluderer landbaserte anlegg langs kysten i Sør-Trøndelag. Vindkraftverkens plassering i landskapet bør visualiseres både fra land og sjø.
- Det må gjennomføres en landskapsanalyse som vurderer konsekvensene for landskapet med de vurderte vindkraftverkene og tilhørende kraftledninger. Herunder må det også gjennomføres en vurdering av hvilke traséalternativer for kraftledningene som vil medføre minst konflikt med hensyn til landskap og hvilke avbøtende tiltak som kan gjøres i planområdene.
- Viktige friluftslivsområder bør beskrives. Det må gjennomføres en utredning av hvilke konsekvenser de eksisterende og planlagte vindkraftverk og tilhørende kraftledninger vil medføre for muligheten og ønsket til å drive friluftsliv. Herunder må det gjennomføres en vurdering av hvilke traséalternativer for kraftledninger som vil medføre minst konflikter med hensyn til friluftsliv og hvilke avbøtende tiltak som kan gjøres i planområdene.
- Virkningene for friluftsliv og landskapsbildet samt de folkehelsemessige konsekvensene av dette må utredes. Videre må eksponering for de elektromagnetiske felt utredes for mulige helsevirkninger og avbøtende tiltak.
- Det bør gjennomføres en risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse) for å vurdere sikkerheten omkring ferdsel/båttrafikk i området.
- Dagens landbruksvirksomhet og konsekvensene for denne driften må utredes med nødvendige avbøtende tiltak og alternative driftsformer. Videre må virkningene på landskap, kulturminner, kulturmiljø og lokal næringsutvikling/bygdeutvikling utredes eventuelt med avbøtende tiltak.

420 kV Namsos-Roan

I brev av 8.11.06 anbefaler Fylkesmannen at kraftledningen behandles gjennom kommuneplanbehandling eller kommunedelplan i den enkelte kommune eller at det lages en interkommunal kommunedelplan.

Eksisterende naturfaglig kunnskap for området er tilgjengelig i DN's Naturbase. Osen og Roan har viltkart fra 1994 og disse ansees som utdaterte. Noe registrering av smålom, storlom og vandrefalk er gjennomført i ettertid. Både Osen og Roan har gjort noen registreringer av biologisk mangfold i 2002. Disse ansees ikke som fullstendige. Utover kartlegging av vilt, er få arter registrert. Noe informasjon finnes i Norsk karplantebase, Lavdatabase, Soppdatabase og Mosedatabase.

Alle traséene vil:

- Berøre viktige viltinteresser. Alternativ 1: Går igjennom eller nær 4 leveområder for orrfugl, 4 påviste spillplasser for orrfugl, 2 mulige hekkeplasser for havørn, en hekkeplass for hubro, 5 hekkeplasser for storlom og 6 hekkeplasser for smålom. Alternativ 2: Går igjennom eller nær 1 mulig leveområde for hubro, 2 påviste hekkeområder for storlom, 2 viktige leveområder for orrfugl, 2 mulig spillplasser for orrfugl og 2 viktige leveområder for lirype. Alternativ 3: Går igjennom eller nær 1 mulig hekkelokalitet for hubro, 3 viktige leveområder for lirype, 2 påviste spillplasser for orrfugl, 1 påvist hekkelokalitet for smålom og 3 påviste hekkeområder for storlom.
- Ikke krysse vernede områder etter naturvernloven, statlige sikrede friluftsområder eller verdifulle kulturlandskap. Alternativ 3 går nært inntil Seterelva naturreservat.
- Krysse to varige vernede vassdrag; Steinsdalselva og Hofstadelva.
- Medføre store tap av INON sone 1 og 2.
- Gå igjennom verdifulle naturtyper. Alternativ 1: Krysser lokalitet med gammel fattig edelløvskog som er klassifisert som lokalt viktig. Alternativ 2 og 3: Krysser 3 lokaliteter med verdifulle naturtyper.

Fylkesmannen mener foreslåtte utredningsprogram er utilstrekkelig og krever at følgende utredninger gjøres:

- Det må foretas nye registreringer for å heve kunnskapsnivået om biologisk mangfold, spesielt om fugl og vilt. Registreringene må gjøres etter metodikken i DN håndbok 11-96 og synliggjøres på kart (verdier og konsekvenser) for å vise hvilke traséalternativ som medfører minst konflikt i forhold til viktige viltområder. Det bør fokuseres på kartlegging av havørn, kongeørn, vandrefalk, hubro, storlom, smålom, svartand, sjøorre, bergand, rødstilk og hønefugl. Uttalelsen har en utfyllende begrunnelse av hvorfor disse artene er viktige å kartlegge.
- Virkningene for friluftsliv og landskapsbilde samt de folkehelsemessige konsekvensene av dette må utredes for de ulike traséene. Herunder må dagens friluftsliv kartlegges.
- Eksponering for elektromagnetiske felt må utredes for mulige virkninger og eventuelle tiltak.
- Traséene må vurderes med hensyn til værtpåkjennning og samfunnssikkerhetsmessige aspekter.
- Landbruksinteressene må beskrives og konsekvensene må vurderes (arealbeslag, driftsbegrensninger, avbøtende tiltak).
- Virkninger for landskap, kulturminner og kulturmiljø må utredes. Det henvises til rapporten Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap.
- Virkning for INON ved de ulike traséalternativene må utredes.
- Konsekvenser for lokal næringsutvikling inkl reiseliv, må utredes.
- Viktige naturtyper langs traséene må kartlegges med fokus på kystgranskog, gammel barskog og rik edelløvskog. Registreringene må gjøres etter metodikken i DN håndbok 13-99. Kunnskapen må synliggjøres på kart (verdier og konsekvenser).
- Sumvirkninger av meldte/omsøkte vindkraftverk og kraftledninger må fremkomme:
 - Sumvirkninger for fugl. Analysen bør inneholde vurderinger av kollisjonsrisiko med turbiner og ledninger, ødeleggelser av biotoper, grad av forstyrrelse i anleggs- og driftsfase både for ledninger

og vindkraftverk, forstyrrelse pga økt bruk av områdene til rekreasjon og landbruk og støy (maskinell og visuell) og totaleffekter for populasjonene.

- Sumvirkninger for landskap.
- Sumvirkninger for INON med vurdering av direkte og indirekte virkninger for biologisk mangfold og friluftsliv.

132 kV Åfjord-Roan

I brev av 8.11.06 viser Fylkesmannen til at eksisterende naturfaglig kunnskap for området er tilgjengelig i DN's Naturbase. Noe informasjon finnes også i Norsk karplantebase, Lavdatabase, Soppdatabase og Mosedatabase. Åfjord og Roan har henholdsvis viltkart fra 1991 og 1994. Begge kart ansees som utdaterte. Det er senere gjort noen registreringer av ynglelokaliteter for smålom, storlom og vandrefalk. Åfjord kommune utarbeidet en rapport om verdifulle naturtyper i 2003. Roan kommune utarbeidet en rapport om viktige områder for biologisk mangfold i 2002.

De foreslåtte traséene vil berøre viktige viltinteresser og går gjennom eller nært:

- Trasé 1.0: et leveområde for både storfugl og orrfugl, to leveområder for storfugl, påvist spillplass for orrfugl, en påvist og to mulige hekkeplasser for havørn, en mulig hekkeplass for hubro og en påvist hekkeplass for vandrefalk)
- Trasé 2.0: to påviste og et mulig hekkeområde for havørn, to påviste hekkeområder for svartand og rødstilk, fire hekkeområder for storlom, fire hekkeområder for smålom, en påvist spillplass for orrfugl, et leveområde for storfugl, et leveområde for lirype og et beiteområde for hjort.
- Trasé 3.0: tre leveområder for orrfugl og to for storfugl, tre påviste spillplasser for orrfugl, et hekkeområde for lirype, tre påviste hekkeområder for smålom, tre påviste hekkeområder for storlom, et mulig hekkeområde for svartand, et mulig hekkeområde for havørn og to påviste hekkeområder for fjellvåk.
- Trasé 4: to leveområder for storfugl, to påviste spillplasser for storfugl, et påvist spillområde for orrfugl, to beiteområder for hjortevilt, et viktig viltområde med hekking av storlom, svartand, brunnakke, stjertand, toppand, bergand, brushane, småspove, storspove og rødstilk.

De foreslåtte traséene vil gå igjennom eller nært verdifulle naturtyper:

- Trasé 1 og 2: Vesterlia (kystgranskog – klassifisert som svært viktig og leveområde for gullprikkklav og skorpefiltlav).
- Trasé 4: Tørreseng (kystgranskog klassifisert som viktig og leveområde for trådragg), Momyra naturreservat (terrengdekkende myr klassifisert som svært viktig), Hofstadelva (kystgranskog klassifisert som svært viktig og leveområde for trådragg og gullprikkklav), Haugtjørna/Gammelsætra (kystgranskog klassifisert som svært viktig), Tostendalen (kystgranskog klassifisert som svært viktig og leveområde for gullprikkklav).

Trasé 1, 2 og 3 vil ikke berøre verneområder etter naturvernloven. Trasé 4 passerer nær Momyra naturreservat. Trasé 1 passerer nær kulturlandskapsområdet Østvika, Myllavika og Gullbrandsøra i Skjøra.

Alle traséene vil medføre store tap av inngrepsfrie områder i sone 1 og 2.

Fylkesmannen ber om at eksponering for elektromagnetiske felt (virkninger og tiltak) utredes. For ytterligere krav til utredning, se Fylkesmannens krav referert under prosjektet 420 kV Namsos-Roan.

Haraheia

I brev av 7.11.06 stilles følgende krav:

- Det må gjennomføres nye kartlegginger av viktige viltinteresser i og i tilknytning til planområdet. Den nye kunnskapen må synliggjøres på kart, verdien på områdene må fastsettes og konsekvensene for vilt må vurderes.
- Det må gjennomføres konsekvensutredninger som omfatter sumvirkninger tiltakene kan påføre havørn, kongeørn, hubro, storlom, smålom, svartand, sjøorre, bergand, rødstilk og hønsfugl. Det må vurderes hvordan effekten av økt kollisjonsrisiko, biotopødeleggelse, forstyrrelse gjennom anleggsarbeid, drift av anleggene, økt rekreasjon, økt landbruksaktivitet, påvirkning av støy og "visuell" støy vil virke inn på fuglearters overlevelse og reproduksjon.
- Det må gjennomføres en ny kartlegging av særlig viktige naturtyper i og i tilknytning til planområdet. Dette gjelder områder som er spesielt viktig for biologisk mangfold eller svært sjeldne på landsbasis. Naturtypene kystgranskog, gammel barskog og rik edelløvskog er viktige i denne sammenhengen. Den samlede kunnskapen må synliggjøres på kart, verdien til lokalitetene må fastsettes og konsekvensene av tiltaket må vurderes.
- Planområdet inneholder store inngrepsfrie naturområder (INON-områder) sone 1 og 2, og områdene strekker seg fra kyst til fjell. Konsekvensene av tiltaket for INON-områder må utredes. De indirekte effektene av tiltaket på friluftsliv og biologisk mangfold må utredes.
- Fylkesmannen mener omfanget av vindkraftprosjekter nå er så stort at det vil påvirke mesteparten av landskapet langs kysten av Trøndelag. Fylkesmannen ber om at det gjennomføres en samlet vurdering av konsekvensene alle aktuelle prosjekt vil kunne få for kystlandskapet i Trøndelag. Dette bør omfatte utarbeidelse av en landskapsanalyse som inneholder fotorealistiske teknikker og et synlighetskart med buffersone på minst 30 km.
- Det må utredes hvilke konsekvenser aktuelle vindkraftprosjekter vil få for muligheten og ønsket om å utøve friluftsliv. For å kunne vurdere virkningene på friluftslivet må dagens bruk av planområdene kartlegges, i tillegg bør alternative friluftsområder i nærheten av de planlagte vindkraftverkene beskrives.
- Det må gjennomføres en risiko- og sårbarhetsanalyse for å vurdere sikkerheten og beskrive hendelser som eventuelt kan skade mennesker og dyr. Dersom dette ikke utarbeides før høring av konsesjonssøknad og reguleringsplan vurderer fylkesmannen å varsle innsigelse til reguleringsplanen.
- Fylkesmannen ber om at landbruksinteressene i områdene beskrives og at konsekvensene av tiltaket med tilhørende kraftledninger og veier utredes. Fylkesmannen ber om at arealbeslag, begrensninger på dagens virksomhet, virkning på skogproduksjon, skogsdrift og skogbildet og avbøtende tiltak og alternative driftsformer utredes. Videre må begrensninger i muligheten for drift i bratt terreng og eventuell klausulering som fordyrer eller umuliggjør vegbygging og atkomst til bakenforliggende områder utredes.

Tiltakene kan også ha konsekvenser for lokal næringsutvikling/bygdeutvikling, kanskje først og fremst reiseliv. Fylkesmannen mener det derfor også er relevant å utrede konsekvensene for disse interessene.

Storheia, Rissa og Benkheia vindkraftverk

I brev av 8.11.06 sier fylkesmannen at det nå foreligger konkrete planer om å bygge over 1000 nye vindturbiner i Sør-Trøndelag. De anser dette som det største naturinngrepet som søkes gjennomført i

fylket og ber på bakgrunn av dette at det gjennomføres utredninger som synliggjør hvilke sumvirkninger en slik utbygging vil kunne ha i et regionalt perspektiv for fugl, landskap, inngrepsfrie naturområder og friluftsliv. I sin uttalelse omtaler videre fylkesmannen det store omfanget av vindkraftprosjekter i fylket og forhold omkring nasjonale målsettinger for økt utbygging av vindkraft og ivaretagelse av natur. Videre omtales eksisterende naturfaglig kunnskap i de berørte kommunene og i tilknytning til de aktuelle planområdene.

På bakgrunn av den eksisterende kunnskapen og behovet for ny kunnskap om naturfaglige forhold i det aktuelle planområdet har fylkesmannen følgende innspill til det foreslåtte utredningsprogrammet:

- Det bør gjennomføres en ny kartlegging av viktige viltinteresser i og i nærheten av planområdene. I en slik kartlegging bør det fokuseres på artene havørn, kongeørn, hubro, vandrefalk, storlom, smålom, svartand, sjøorre, bergand, rødstilk og hønsefugl. Den samlede kunnskapen må synliggjøres på kart, verdien på områdene må fastsettes og konsekvensene må utredes.
- Sumvirkninger at de planlagte vindkraft- og kraftledningsprosjektene for fugl må utredes
- En slik analyse bør som minimum innholde følgende elementer:
 - Risikoen for fuglekollisjoner med planlagte vindturbiner og kraftledninger eller andre tekniske installasjoner
 - Konsekvenser for opprinnelige biotoper langs kraftledningstraséene
 - Grad av forstyrrelse som følge anleggsarbeid, drift av vindturbinene, økt rekreasjon og bruk av områdene, økt landbruksvirksomhet, støy og visuell påvirkning som kan presse fugler til dårligere områder der muligheten for overlevelse eller reproduksjon er redusert.
- Det må gjennomføres en kartlegging av særlig viktige naturtyper i planområdene.
- Anleggenes konsekvenser for INON-områder må vurderes både i et regionalt og nasjonalt perspektiv. Indirekte virkninger av dette for friluftsliv og biologisk mangfold må synliggjøres.
- Det må gjøres en regional vurdering av konsekvensene anleggene vil kunne ha for friluftslivet i Sør-Trøndelag. Alternative friluftslivsområder i nærområdet til de planlagte anleggene bør beskrives.
- Det må gjennomføres en samlet utredning av konsekvenser de aktuelle prosjektene vil kunne ha for kystlandskapet i Trøndelag. I tillegg til fotorealistiske teknikker bør det utarbeides en synlighetsanalyse med en buffer på minst 30 km.
- Dagens landbruksvirksomhet i områdene må beskrives. I tillegg må følgende utredes under tema landbruk:
 - Direkte og indirekte arealbeslag.
 - Begrensninger på dagens virksomhet.
 - Virkning for skogproduksjon, skogsdrift og skogbildet.
 - Avbøtende tiltak og alternative driftsformer.
 - Indirekte ulemper som begrensninger i muligheten for drift i bratt terreng med taubaner, eventuelle klausulering som fordyrer eller umuliggjør vegbygging og atkomst til bakenforliggende områder.
 - Nye muligheter

- Konsekvenser for lokal næringsutvikling/bygdeutvikling, først og fremst innen reiseliv bør utredes.
- Det må gjennomføres en risiko- og sårbarhetsanalyse som omhandler sikkerhet og beskriver muligheter for hendelser som kan skade mennesker og dyr.
- Virkninger for friluftsliv og landskapsbildet og de folkehelsemessige konsekvensene av dette må utredes.
- Mulige virkninger av og avbøtende tiltak for eksponering for elektromagnetiske felt må utredes.

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag har uttalt seg til 420 kV kraftledningen Namsos-Roan i brev av 8.11.06. Fylkesmannen mener at følgende må utredes:

- Beslaglagt areal for de ulike traséene (tallfestes).
- Visualisering av traséene med panoramafoto.
- Påvirkning på landskapet med rangering av traséene etter konfliktgrad.
- Konsekvenser for jakt, fiske og friluftsliv for de ulike traséene. Herunder skal omfanget og potensialet for lokal næringsvirksomhet knyttet til disse aktivitetene vurderes. Kunnskapen om viltforekomstene er for dårlig kartlagt og det må gjøres nye registreringer.
- Konsekvenser for fugl (kollisjon, arealbeslag, støy, økt ferdsel, forringede leveområder og betydingen av hogst i linjetraséene).
- Beskrivelse og vurdering av berørte naturtyper langs traséene.
- Vurdering av om eventuelle sårbare og truede forekomster av vegetasjonstyper og botaniske verneverdier kan påvirkes og muligheten for eventuelle avbøtende tiltak. Eksisterende kunnskap må suppleres med feltundersøkelser (herunder kryptogamer).
- Vurdering av konflikter i forhold til vernede områder, vassdrag og INON. Kraftledningen kan berøre 4 vernede vassdrag; Aursunda, Årgårdsvassdraget, Steinsdalsvassdraget og Hofstadelva.
- Vurdering av samlokalisering av eksisterende 66 kV ledning fra Brattli til Straum og ny 420 kV kraftledning.
- Vurdering av flere transformeringspunkter på strekningen for å unngå/reducere parallellføring med nye 132 kV kraftledninger.
- Vurdering av mulig sanering av eller samlokalisering med eksisterende kraftledninger.
- Vurdering av konsekvenser for landbruket:
 - Beskrivelse (berørte driftsenheter og produksjonsform, arealgrunnlag fordelt på boniteter, volum, hogstklasser og terrengforhold med stigning over 30 %, dyrka mark, verdifulle landskap, infrastruktur)
 - Virkninger og omfang (omdisponering/beslaglagt areal til trasé, stolpefester med mer, driftsbegrensninger, endret atkomst - spesielt for skogsarealer).
 - Avbøtende tiltak
- Sumvirkninger av alle bygde og planlagte vindkraftverk og kraftledninger på Fosen og Namdalen for:

- Landskap
- Biologisk mangfold - spesielt fugl (biotoper, trekkveier - krever nye registreringer med fokus på lommer, svaner, gjess, ender, vadefugl, havørn, kongeørn, hubro, rødstilk og hønsfugl). Valg av arter er grundig begrunnet med henvisning til rødliste og Bern-konvensjonen. Sumvirkninger for naturtyper, vegetasjon, flora og annen fauna bør vurderes.
- INON områder regionalt og nasjonalt.

Leksvik og Benkheia vindkraftverk

I brev av 8.11.06 oversender fylkesmannen merknader vedrørende Leksvik og Benkheia vindkraftverk, som berører Nord-Trøndelag fylke. I brevet fra fylkesmannen sier landbruksavdelingen at de ikke har merknader til det forslåtte utredningsprogrammet. Miljøvernabdelingen påpeker det store omfanget av vindkraftprosjekter og sier at dette samla sett kan bety et av de største naturinngrep i Midt-Norge noen gang. På bakgrunn av dette er behovet for vurdering av sumvirkninger stort.

Fylkesmannen savner flere viktige fagtema i forslag til utredningsprogram, herunder viktige tema som naturtyper, verneinteresser og inngrepsfrie naturområder (INON-områder). For andre tema synes fylkesmannen at forslaget til utredningsprogram i hovedtrekk er tilfredsstillende. Vedrørende fremgangsmåte for utredningen understreker fylkesmannen behovet for nye og grundige feltundersøkelser.

Videre har fylkesmannen følgende konkrete innspill til utredningsprogrammene;

- Det må gjennomføres en vurdering av sumvirkninger av konsekvensene for landskap.
- Vindkraftverkene må visualiseres fra et betydelig antall fotostandpunkt.
- Fuglefaunaen i de berørte områdene må beskrives. Kjente biotoper og trekkveier for truede eller sårbare arter bør beskrives.
- Det må gjøres en vurdering hvordan tiltakene kan påvirke sårbare arter gjennom forstyrrelser, kollisjoner, og forringet leveområde både i anleggs- og driftsfasen. Avbøtende tiltak må vurderes.
- Trekkruiter for fugl langs Trøndelagskysten bør beskrives. Eventuelle konflikter med vindturbiner og kraftledninger for viktige trekkleder bør beskrives. Det påpekes at trekkruiter ikke er stedfestet og at det derfor er viktig dette blir gjort for å vurdere eventuelle konsekvenser overføringslinjene vil ha for fugl. Spesielt viktig er det å belyse situasjonen for lommer, svaner, gjess, ender og vadefugl.
- Det er spesielt viktig at det fremskaffes kunnskap om og utredes sumvirkninger av tiltakene for havørn, kongeørn, hubro og hønsfugl. Fylkesmannen gir en kortfattet begrunnelse for dette for de enkelte artene og artsgruppene.
- Det må gis en beskrivelse av naturtyper som er viktige for det biologiske mangfoldet i eller nær berørte kraftledningstraséer. Dersom viktige naturtyper berøres bør omfanget av inngrepet beskrives og antatte konsekvenser vurderes.
- Vegetasjonstyper og botaniske verneverdier i områdene bør beskrives. Det bør gjøres en vurdering av hvordan eventuelle sjeldne eller truede forekomster vil kunne påvirkes av og hvordan negative virkninger kan unngås.

- Konsekvensene for friluftsliv, jakt og fiske må utredes grundig. Omfanget av og potensialet for hjortevilt- og småviltjakt i områdene bør utredes. Viltforekomstene og deres bruk av området gjennom året bør utredes gjennom grundige feltundersøkelser.
- Tiltakenes påvirkning av verneinteresser gjennom visuelle effekter må utredes nærmere.
- Sumvirkninger av de planlagte anleggene for INON-områder må beskrives og utredes både i et nasjonalt og internasjonalt perspektiv.

Fylkesmannen konkluderer med at det i utredningsfasen er viktig å supplere eksisterende informasjon med nye feltundersøkelser og at det må være spesiell fokus på prioriterte naturtyper, sårbare vegetasjonstyper og rødlistede arter.

Sør-Trøndelag fylkeskommune har uttalt seg til sakene i brev av 31.10.06.

420 kV Namsos-Roan og 132 kV Åfjord-Roan

Kraftledningene vil berøre bebyggelse, kultur- og naturlandskapet. Fylkeskommunen mener at det er ønskelig å samle inngrep og at parallellføring med eksisterende anlegg og eventuelt sanering må vurderes.

Kravene til utredning bør være likt for begge kraftledningsmeldingene. Kulturminnene (inkludert samiske kulturminner) må vises på kart. Potensialet for automatisk fredete kulturminner må vurderes. Det må redegjøres for hvordan eventuelle konflikter kan unngås ved plantilpasning.

Fosen Offshore, Haraheia, Storheia, Rissa og Benkheia vindkraftverk

Fylkeskommunen har foretatt kulturminneverdier av de planlagte vindkraftverkene i fylket. Det påpekes at det gjennom utredningene er viktig å belyse virkningen av flere aktuelle alternativer for tiltak, slik at man kan vurdere hvilket som vil være det beste. Ettersom de aktuelle meldingene kun tar for seg et alternativ mener fylkeskommunen at det viktige moment med alternativer faller ut og at det derfor vil være vanskelig å si om et alternativ er godt ut fra hensynet til kulturminner og kulturmiljø.

Fylkeskommunen påpeker at det visuelle influensområdet er stort, og at det derfor er av største betydning at tiltakene blir godt belyst med hensyn til visuelle virkninger, og ber om at tiltakene blir visualisert fra ståsteder som inkluderer nær- og fjernvirkninger samt fra land- og sjøsiden.

Det påpekes videre at eksisterende kunnskap om kulturminner i planområdet for Haraheia, Storheia, Benkheia og Rissa vindkraftverk er begrenset både når det gjelder SEFRAK-bygninger og kulturminner. De sier at det ikke finnes vedtaksfredete kulturminner fra nyere tid eller automatisk fredete kulturminner som vil bli berørt direkte eller som finnes i influensområdene til vindkraftverkene.

Vedrørende Fosen Offshore vindkraftverk sier fylkeskommunen at denne neppe vil berøre kulturminner på land, men at marine kulturminner kan bli berørt. Fylkeskommunen ber om at dette tas med i utredningsprogrammet.

Fylkeskommunen sier videre at undersøkelsesplikten etter kulturminnelovens § 9 som hovedregel skal oppfylles før konsesjonsvedtak fattes, men at § 9-undersøkelsene kan utsettes til etter at det er fattet konsesjonsvedtak det i tilfeller der kulturminnemyndighetene finner det hensiktsmessig. I de aktuelle sakene sier fylkeskommunen at det er tilstrekkelig at undersøkelsesplikten oppfylles etter at konsesjonsvedtak er fattet og endelig lokalisering for atkomstveier og kraftledninger er valgt. De påpeker imidlertid at undersøkelsesplikten må oppfylles før reguleringsplanene kan egengodkjennes.

Videre sier fylkeskommunen at de i hovedsak er fornøyd med utredningsprogrammene slik de er foreslått, men ber om at samiske kulturminner nevnes spesielt.

I brev av 1.11.06 oversendes vedtak fattet i fylkesutvalget 31.10.06. I brevet sier fylkeskommunen at dette vedtaket sammen med kulturminneuttalelser, utgjør deres endelige uttalelse i saken. Vedtaket lyder som følger;

1. *"Sør-Trøndelag fylkeskommune stiller seg i utgangspunktet positiv til vindkraft da dette er en fornybar energiform. Dette gir imidlertid svært arealkrevende og synlige inngrep. Det er derfor avgjørende at utbygging skjer på de minst konfliktfylte områdene, og at man søker å balansere behovet for kraft opp imot hensynet til naturen, turistnæringa og lokalsamfunnet.*
2. *Dette krever en samlet regional vurdering og prioritering av alle de vindkraftanlegg i Trøndelag som er til behandling, vurdering eller er innmeldt, jevnfør Fylkestingets vedtak 10.10.2006, sak 66/2006. Sør-Trøndelag fylkeskommune vil bidra til at et slik arbeid kommer i gang snarest og sørge for at det ikke strekker unødig ut i tid.*
3. *Sør-Trøndelag fylkeskommune vil fraråde at det gis flere konsesjoner inntil en slik regional vurdering er gjort. Dette ut fra at utredningsplikten ikke kan betraktes som oppfylt før en slik samlet utredning av konsekvensene er utført.*
4. *Dette innebærer at Sør-Trøndelag fylkeskommune fraråder konsesjon for Kvenndalsfjellet og Oksbåsheia og har innsigelse til reguleringsplanene for disse områdene inntil en regional vurdering/utredning er gjort.*
5. *Når det gjelder meldingene for Haraheia, Fosen offshore, Storheia, Rissa og Benkheia vindkraftverk, mener Sør-Trøndelag fylkeskommune at utredningsplikten ikke vil være oppfylt før det er gjort en regional utredning som beskrevet over. Det er da heller ikke mulig å ta stilling til disse prosjektene før dette arbeidet er gjort. Det samme gjelder meldingen om nettilknytningen for disse anleggene.*
6. *Når det gjelder ny 420 kV kraftledning fra Roan til Namsos, synes denne nødvendig uansett hvilke vindkraftverk som velges. Overføringsledningen bør i størst mulig grad gå gjennom områder med eksisterende inngrep og mest mulig av den bør legges i jordkabel. Dette er spesielt viktig gjennom bebygde områder og ømfintlige landskap, men bør vurderes for alle berørte områder. Utredningsprogrammet bør dessuten presiseres noe med hensyn til kulturminner i tråd med mer detaljerte kommentarer som ettersendes".*

Nord-Trøndelag fylkeskommune har uttalt seg til prosjektene på Fosen i brev av 20.10.06.

Saken ble behandlet i Fylkestinget i Nord-Trøndelag 12.10.2006 og det ble fattet følgende vedtak:

1. *Fylkestinget i Nord-Trøndelag anbefaler at konsesjon gis til Sarepta Energi AS for bygging av Oksbåsheia vindkraftverk i Osen og Flatanger kommuner.*
2. *Fylkestinget er enig i behovet for nettforsterkninger fra Namsos til Roan. Det framlagte konsekvensutredningsprogram, i flere alternative traséer, anses tilfredsstillende for seinere konsesjonsbehandling og høring. Det bør likevel gjøres ytterligere teknisk/økonomiske vurdering av muligheten for flere trafo/innmatingsstasjoner på strekninga, slik at dobbeltføringer av 132 kV-linjer parallelt med 420 kv-linja kan reduseres. Det bør være et hovedmål at linjetrassen i størst mulig grad følger områder med eksisterende inngrep.*
3. *Fylkestinget er skeptisk til ytterligere vindparkplaner i fylket, før erfaringer er vunnet gjennom etablering av de store vindkraftparkene i Ytre Namdal, Flatanger mv. Vindkraftplanene knytta til*

Leksvik kommune mv bør stilles i bero. Negative konsekvenser, spesielt for reiselivsnæringa, må tillegges stor vekt.

4. Fylkestinget ber NVE medvirke til at aktørene med vindkraftplaner på Fosen gjennomfører felles konsekvensanalyser knytta til samla samfunnsvirkninger innen reindrift, landskapsmiljø/kulturminner, reiselivsnæringa, rekreasjon/fritid mv. innen regionen.

5. Fylkestinget ber NVE ta opp spørsmål knytta til økonomisk kompensasjon til kommunene som for vannkraftverk.”

NTNU-Vitenskapsmuseet, ved seksjon for arkeologi og kulturhistorie, er forvaltningsmyndighet for kulturminner under vann fra Vestnes til Rana. I brev av 29.8.06 sier NTNU-Vitenskapsmuseet at de er fornøyd med at kulturminner under vann er tatt med i utredningsprogrammet, men de har noen kommentarer til hvordan utredningsarbeidet skal foregå for å sikre gode utredninger av tiltakenes påvirkning på kulturminner under vann.

NTNU-Vitenskapsmuseet konstaterer at tiltaktene er tenkt lokalisert i områder hvor man anser potensialet for kulturminner under vann til å være svært høyt og der det ikke er gjennomført systematiske søk. De sier at vindkraftverk som tiltak vil kunne ha en destruktiv effekt på kulturminner under vann ved etablering av fundamenter, utlegging av kabel, nedspyling etc. og ved at endringer i strømforhold og sedimentasjonsmønster kan påvirke nærliggende kulturminnelokaliteter indirekte ved at de blir mer eksponert.

NTNU-Vitenskapsmuseet vil kreve at det gjennomføres marinarknologiske forundersøkelser i medhold av kulturminnelovens § 9 og mener undersøkelsesplikten bør gjennomføres i sammenheng med konsekvensutredningen. På bakgrunn av dette kan man fatte avgjørelser på et godt grunnlag.

Reindriftsforvaltningen i Nord-Trøndelag har uttalt seg til 8 meldinger og 2 søknader på Fosen i brev 8.11.06. Områdestyret i Nord-Trøndelag behandlet sakene i møte 30.10.06. Tidligere reindriftsagronom Harald Sletten har utarbeidet et notat om alle de planlagte anleggene (både meldte og ikke-meldte) i forhold til reindriftsinteressene på Fosen etter forespørsel fra reindriftsforvaltningen. Notatet (vedlagt) opplyser kort om driften på Fosen, hvilke områder som brukes mest og hvilke rettigheter reindriften og den samiske befolkningen har gjennom ulike lover og konvensjoner. Notatet påpeker at det mangler en samlet vurdering av alle anleggene og deres konsekvenser for reindrifta. En samlet vurdering må også legges til grunn for de tematiske konfliktvurderingene. Kunnskapen om effekten på reinen er mangelfull.

Områdestyret slutter seg til vurderinger og konklusjoner i notat av H. Sletten. Dagens situasjon skremmer den samiske folkegruppen og reindriftsnæringen. Det kreves at NVE tar initiativ til å utarbeide en samlet konsekvensutredning for vindkraftverkene med tilhørende infrastruktur på Fosen og forholdet til reindrift/samiske interesser, før det gis noen tillatelser etter energiloven.

Områdestyret krever at det skal gjennomføres konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget og Fosen reinbeitedistrikt i henhold til pkt. 9 i avtalen om prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget.

420 kV kraftledningen Namsos-Roan

Det signaliseres allerede nå at trasé 1 trolig vil være minst til skade for reinbeitedistriktene. Trase 1 følger i størst grad eksisterende inngrep i Fosen reinbeitedistrikt og avskjærer minst vinterbeiteareal i Østre Namdal reinbeitedistrikt.

3.3 Sentrale myndigheter

Direktoratet for naturforvaltning (DN) påpeker innledningsvis i brev av 21.11.06 de omfattende planene for vindkraftutbygging på Fosen. DN er positive til at NVE kjører en samordnet høring for planlagte utbygginger innenfor én og samme region. Etter DN's vurdering bedrer dette mulighetene for å vurdere sumvirkninger og sammenligne/rangere prosjekter som er til vurdering på samme tid.

Videre omhandles arbeidet med retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftverk. DN tar til etterretning at konsesjonsbehandlingen av vindkraftprosjekter i denne regionen skal fullføres selv om arbeidet med regionale planer for vindkraft enda ikke er ferdigstilt, med utgangspunkt i energipolitiske avveininger blant annet knyttet til forsyningssikkerhet. De foreslår likevel at man avventer konsesjonsavgjørelser til det foreligger tilleggsutredninger om sumvirkninger av konsesjonssøkte, konsesjonssøkte og meldte anlegg på Fosen.

Videre gir DN to konkrete innspill til utredningsarbeidet. De ber om at den samlede virkningen på inngrepsfritt areal av alle energitiltak utredes, både med hensyn til tall- og kartfesting. DN ber også om at det utarbeides et kart som viser forventet synlighet for alle anleggene (ikke kraftlinjer). DN mener dette kartet bør basere seg på hva som er synlig reelt, og ikke hva som regnes som visuell influenssone for landskapsmessig påvirkning i utredningene. DN påpeker at vindturbiner og deres rotasjoner erfaringsmessig er godt synlige på avstander opp til 30 km ved gode siktforhold.

Videre omhandler uttalelsen søknad om Oksbåsheia og Kvenndalsfjellet vindkraftverk som ikke er tema i dette notatet.

Hva gjelder de planlagte landbaserte vindkraftverkene viser DN til deres fakta-ark med generelle råd om utredningsprogram for vindkraftverk. De ber om at disse anbefalingene legges til grunn ved utarbeidelsen av utredningsprogrammene.

DN understreker behovet for feltundersøkelser av flora og fauna for at man skal ha tilstrekkelig informasjon til å vurdere virkningen av et anlegg og planlegge avbøtende tiltak. Etter DN's vurdering har lokalsamfunn og myndigheter et omfattende behov for kunnskap om virkningene av så store anlegg, og det er lite sannsynlig at den nødvendige informasjonen finnes fra før. DN vurderer at eventuelle kommunale registreringer av biologisk mangfold ikke dekker behovet i konkrete utbyggingssaker, både på grunn av varierende kvalitet og at det er gjennomført for et annet formål.

DN mener det er viktig at den metodiske tilnærmingen for hvert enkelt utredningstema blir likeartet. I denne sammenhengen tilrår DN at DN's håndbøker blir brukt for kartlegging og verdsetting av biologisk mangfold og friluftsliv.

DN ber om at det gjennomføres analyser av sumvirkninger av vindkraftutbygging på Fosen, der det er særlig viktig å få belyst virkningen på landskap, inngrepsfrie områder og biologisk mangfold. DN ber analysene inkludere virkningen av allerede konsesjonssøkte vindkraft- og kraftledningsprosjekter.

DN konstaterer at omfattende utbygging av vindkraft på Fosen forutsetter utbygging av nye kraftledninger. DN ber om at den planlagte 420 kV kraftledningen betraktes som en del av vindkraftutbyggingen i regionen. DN mener det derfor er naturlig at denne kraftledningen vurderes sammen med og i forhold til vindkraftplanene. DN forutsetter at utredningsprogrammet for den planlagte 420 kV kraftledningen blir tilsvarende som vindkraftverkene med hensyn til omfang om metodikk. DN ber også om at konsekvensene for kraftledningen inngår som en del av analysen av sumvirkninger for inngrepsfrie områder og biologisk mangfold. DN mener det planlagte kraftledningen kan holdes utenfor en synlighetsanalyse, men at den bør inngå som en del av de landskapsfaglige vurderingene.

Fosen Offshore vindkraftverk

I brev av 4.12.06 konkluderer DN med at meldingen gir lite informasjon om mulige miljøkonsekvenser av den planlagte utbyggingen. For de aktuelle prosjektene har de følgende innspill til utredningsprogrammet:

- For temaet landskap ber DN om at tiltaket visualiseres fra representative steder og at disse visualiseringen omfatter andre planlagte vindkraftverk som ligger innenfor synlighetsrommet for prosjektene. DN ber om at de estetiske/visuelle virkningene vurderes samlet. Det bør utarbeides et synlighetskart som avklarer de planlagte vindkraftverkens synlighetsområde og influensområde. Det bør lages videoanimasjon som viser vindturbinene i bevegelse. Det vises i denne sammenhengen til utredningsprogram fastsatt i forbindelse med Havsul-prosjektene i Møre og Romsdal.
- For temaet friluftsliv ber DN om utredningen avklarer vindkraftverkens influensområde for friluftsliv og sier noe om planområdenes potensial som friluftslivsområde. Alternative friluftslivsområder bør også beskrives.
- For temaet bunnforhold og biologisk mangfold påpeker DN at det ikke er holdbart å forholde seg til eksisterende kunnskap. DN ber om at det gjennomføres feltundersøkelser for å styrke beslutningsgrunnlaget. Feltundersøkelser vil etter DN's mening gi et verdifullt grunnlagsmateriale for den videre kartlegging av de reelle konsekvensene av vindkraftverkene, dersom de skulle bli realisert.
- For temaet reiseliv og turisme sier DN at det er viktig at det blir utredet hvilke konsekvenser tiltakene kan få for opplevelsen av Kyst-Norge, blant annet med utgangspunkt i Hurtigruteleia.
- For temaet inngrepsfrie naturområder (INON-områder) ber DN om at utredningene viser samlet bortfall av disse som følge av vindkraftverkene med tilhørende kraftledninger og annen infrastruktur. Teamet bør etter DN's syn sees i sammenheng med landskap, friluftsliv og biologisk mangfold.

DN ber om at utredningene omhandler både anleggs- og driftsfasen for vindkraftverkene med tilhørende nettilknytning. For øvrig viser DN til sitt fakta-ark om generelle anbefalinger til utredningsprogram.

DN påpeker at det i dag ikke er gitt konsesjon til eller satt i drift vindkraftverk til havs. DN mener at det første vindkraftverket må sees på som et demonstrasjonsprosjekt der det stilles omfattende krav til for- og etterundersøkelser for å få et bedre beslutningsgrunnlag i forhold til effekter på miljø og landskap. DN mener de øvrige meldte og omsøkte offshoreanlegg i en periode må stilles i bero til det er høstet erfaring fra det første anlegget.

Riksantikvaren sier i brev av 5.12.06 at den koordinerte høring av de meldte vindkraft- og kraftledningsprosjekter gir en god mulighet til å foreta sammenlignende vurderinger. Riksantikvaren sier imidlertid at vurderingene av meldte prosjekter er foreløpige og kan bli endret etter eventuell konsekvensutredning.

Rissa, Leksvik, Benkheia, Storheia og Haraheia vindkraftverk

Innledningsvis sier Riksantikvaren at meldingene inneholder gjennomgående få opplysninger om landskap og kulturminner i planområdene og influensområdet, og at det ikke er mulig å si noe om verdier og dermed antatt sårbarhet og konfliktnivå. Riksantikvaren sier de har kunnskap om en del kulturminner og -miljø i influensområdet, men at det finnes liten kunnskap om selve planområdene. Ut

fra dagens kunnskap tror Riksantikvaren at det er de meldte prosjektene Rissa og Leksvik vindkraftverk som kan få størst negative konsekvenser for landskap og kulturminner på grunn av influensområder med en rik kulturhistorie.

Riksantikvaren har følgende innspill til utredningsprogrammene for de planlagte landbaserte vindkraftverkene:

- Det bør gjøres utredninger som muliggjør å vurdere vindkraftverkene i sammenheng. Analyser, synlighetskart og fotomontasjer må sammen bidra til å belyse hvordan alle vindkraftverk samlet vil påvirke landskapet på Fosen.
- Haraheia vindkraftverk bør visualiseres sammen med Roan, Kvenndalsfjellet og Bessakerfjellet vindkraftverk.
- Storheia vindkraftverk bør visualiseres fra Dragseid eller fra andre steder på halvøya mellom Skråfjorden og Åfjorden og fra Asenvågøy fyr eller øyer i nærheten. Dette vindkraftverket bør også visualiseres sammen med Kvenndalsfjellet og Harbaksfjellet for eventuelt å vise hvordan disse vil oppleves samlet sett fra leia.
- Rissa vindkraftverk bør visualiseres fra Austråttborgen og Viklem kirke på Ørlandet og fra andre historisk viktige punkter i innseilingsområdet til Trondheimsfjorden.
- Leksvik vindkraftverk bør visualiseres fra sørsiden av Trondheimsfjorden og Frostalandet med øya Tautra. Det må avklares om tingstedet og kirka på Frosta har utsyn mot det planlagte vindkraftverket.
- Innenfor planområdene må det gjøres mer detaljerte undersøkelser av kulturminner og kulturmiljø. Feltregistreringer vil være nødvendig for å få et godt nok grunnlag til å vurdere konsekvensene for kulturminner.

Riksantikvaren legger til grunn at undersøkelsesplikten etter kulturminnelovens § 9 normalt skal oppfylles før konsesjonsvedtak/reguleringsplanvedtak. Videre har Riksantikvaren følgende konkrete innspill til utredningsprogrammene.

- Det avgrenses et influensområde med den visuelle fjernvirkningen som utgangspunkt.
- Det gis en kortfattet beskrivelse av influensområdets kulturhistorie.
- Eventuelle kulturmiljøer omtales og avgrenses.
- Verdivurderinger gjøres av influensområdet og eventuelt avgrensede kulturmiljøer.

Innenfor planområdene ber Riksantikvaren om at det gjøres mer detaljerte undersøkelser av kulturminner og kulturmiljø:

- Automatisk fredete kulturminner, vedtaksfredete og andre nyere tids kulturminner samt kulturmiljøer innenfor planområdet kartfestes og beskrives.
- Det foretas registreringer av automatisk fredete kulturminner innenfor planområdet gjennom visuell befarig. Det bør normalt også gjennomføres undersøkelser etter kulturminnelovens § 9 i forbindelse med konsekvensutredning.
- Det bør gjøres verdivurderinger av områdene og eventuelt avgrensede kulturmiljøer og kulturminner.

Ved vurdering av konsekvenser ber Riksantikvaren om at følgende vurderes:

- Tiltakets direkte og indirekte konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø i forhold til grad av berøring, skjemming, reduksjon av kilde- og opplevelsesverdi, herunder visuell påvirkning.
- Behovet for og eventuelt forslag om nærmere undersøkelser av kulturminner og kulturmiljø før gjennomføring av tiltaket.
- Behovet for og eventuelt forslag til undersøkelser med sikte på å overvåke og klargjøre de faktiske virkningene av tiltaket på kulturminner og kulturmiljø.
- Avbøtende tiltak og planjusteringer i forhold til kulturminner og kulturmiljø.

Riksantikvaren presiserer at kulturminneutredningene må omhandle samiske kulturminneinteresser på lik linje med de øvrige.

Fosen Offshore vindkraftverk

Meldingen inneholder svært lite informasjon om planområdene og heller ikke om kulturmiljø og landskap på kyststrekningen innenfor. Riksantikvaren sier at tradisjonelt er bosetningen på Fosen i stor grad knyttet til kysten og øyene og at det finnes flere verdifulle kulturmiljø med Utro, Almeningsværet og Kaura fyr som de antatt viktigste. Nærmest disse ligger den planlagte fase II av vindkraftverket. Innenfor influensområdet for fase III sier Riksantikvaren at det finnes flere verdifulle kulturmiljø omkring Svesfjorden, med Sætervika, Vingsand, Buholmråsa fyr og Kya fyr. Riksantikvaren mener dette havområdet bør sees i sammenheng med den fremspringende landformasjonen Oksbåsheia innenfor. Riksantikvaren viser videre til uttalelsen fra NTNU - Vitenskapsmuseet og ber om at det gjennomføres undersøkelser i forbindelse med konsekvensutredningen som gir et tilstrekkelig grunnlag for å ta stilling til hva som finnes av kulturminner på havbunnen. Riksantikvaren sier at utbygger i samarbeid med fylkeskommunene og NTNU-Vitenskapsmuseet bør avtale tidspunkt for § 9-undersøkelser.

Riksantikvaren vurderer foreløpig potensialet for konflikt med kulturminner på havbunnen for de to planområdene for offshore vindkraftverkene til å være stort, men at det bør være mulig å unngå skade og berøring ved god kartlegging og planlegging. Riksantikvaren vurderer videre de planlagte vindkraftverkene plassering langs kysten og i hovedleia til å utgjøre en stor konflikt i forhold til opplevelsen av landskap og kulturmiljøer på landsida. Riksantikvaren antar etter sin foreløpige vurdering at fase III vil ha størst negative virkninger for landskap og kulturmiljø på kyststrekningen innenfor og påpeker at dette er i samsvar med deres merknader til konsesjonssøknaden for Oksbåsheia. Videre omhandler uttalelsen søknad om Oksbåsheia og Kvenndalsfjellet vindkraftverk som ikke er tema i dette notatet.

420 kV Namsos-Roan

Riksantikvaren viser til sine innspill til utredningsprogrammene for de planlagte vindkraftverkene og ber om at det anvendes en tilpasset variant av disse. De påpeker at kunnskapen om kulturminner er svært dårlig i de planlagte kraftledningstraséene og at det derfor er svært viktig med befaringer for å klarlegge forekomst av og mulighet for konflikt mellom kulturminner. Riksantikvaren sier at man normalt ikke vil foreta § 9-undersøkelser for ulike traséalternativer, men at det kan være nødvendig i dette tilfellet på grunn av den manglende forhåndskunnskapen. Dette må avklares konkret med fylkeskommunene og Sametinget.

Statens landbruksforvaltning (SLF) avgir sine merknader i brev av 21.11.06. Innledningsvis sier SLF at det er positivt at flere tiltak behandles parallelt. De påpeker imidlertid at det ikke er gjort noen vurderinger at de samlede virkninger tiltakene vil få på miljø og landskap og sier at de derfor har hatt begrenset nytte av en parallell høring.

SLF mener brede og helhetlige vurderinger av samlede konsekvenser av en omfattende vindkraftutbygging i Norge vanskelig kan skje på basis av dokumentasjon til det enkelte prosjekt, men gjennom regionale planer som kan gi en god regional og nasjonal koordinering av utbyggingen. SLF mener NVE i samarbeide med regionale myndigheter bør bidra til at det utformes regionale planer hvor utbyggingspotensialet og grunnlaget i form av vindressurser blir sett i sammenheng for større områder.

Videre uttaler SLF, med ansvar primært for jord- og skogbruk, jordbrukets kulturlandskap og landbrukstilknyttet næringsutvikling, følgende til det enkelte prosjekt;

420 kV kraftledning Namsos-Roan

- Jord- og skogbruk i området bør beskrives kort. Jord- og skogbruksareal som blir direkte berørt av tiltaket bør oppgis. Berørte skogarealer bes fordeles på bonitet og stående kubikkmasse drivverdig skog. Tiltakets virkninger på drift av jord- og skogareal bør beskrives.
- Mulige avbøtende tiltak, og effekten av slike, bør oppgis.
- For eiendommer der det ikke foreligger skogbruksplan, bør det gjøres anslag over skogressursene.
- Under utredningstema landskap, bør mulig avbøtende tiltak vurderes, og effektene av disse i forhold til de konsekvensene som er påvist.

132 kV Åfjord-Roan

- Jord- og skogbruk i området bør beskrives kort.
- Mulige konsekvenser for husdyrbeite bør oppgis.
- Størrelsen på direkte berørt areal i form av mastepunkt, transformatorstasjoner, veier og kraftgater for de ulike alternativene bør oppgis. Skogareal bør fordeles på boniteter og stående kubikkmasse drivverdig skog.
- Tiltakets konsekvenser for skogsdrift bør beskrives. Det bør oppgis i hvilken grad anbefalt driftsopplegg i eiernes skogbruksplaner kan gjennomføres.
- Eventuelle avbøtende tiltak bør vurderes og det bør oppgis hvilke virkningene disse vil ha i forhold til de påviste konsekvensene.

Haraheia vindkraftverk

- Konsekvensutredningen bør godtgjøre hvorvidt tiltaket vil få konsekvenser for jord- og skogbruk

Nettilknytning av Fosen offshore vindkraftverk

- Jord- og skogbruksvirksomheten i området bør beskrives kort.
- Tiltakets arealbeslag i form av mastepunkt, transformatorstasjoner, veier og kraftgater for de ulike alternativene bør oppgis. Skogareal fordeles på boniteter og stående kubikkmasse drivverdig skog. Jordbruksareal fordeles på dyrka mark og innmarksbeite.
- Tiltakets konsekvenser for skogsdrift bør beskrives. Det bør oppgis i hvilken grad anbefalt driftsopplegg i eiernes skogbruksplaner kan gjennomføres.
- Eventuelle avbøtende tiltak og virkningen av disse bør beskrives.

Storheia, Rissa, Benkheia og Leksvik vindkraftverk

- Konsekvensene for jord- og skogbruk er begrensede og de krav som er tatt inn i forslag til utredningsprogram bør være dekkende.

Kystverket Midt-Norge har sendt sine merknader til de aktuelle prosjektene i separate brev. Kystverket er kystens samferdselsetat og at de er ansvarlig for sikkerheten og fremkommeligheten i havner, leder og kystfarvann. De er således en sentral aktør i forvaltningen og utviklingen av kystsonen. Kystverket forvalter Lov om havner og farvann og skal arbeide for å legg til rette for en best mulig planlegging, utbygging og drift av havner og å trygge ferdselen.

Haraheia vindkraftverk

I brev av 31.10.06 opplyses det at Haraheia vindkraftverk ikke ser ut til å berøre Kystverkets interesser.

420 kV Namsos-Roan

I brev av 30.10.06 ber Kystverket om at tiltakets virkning for sjøverts ferdsel og sjørelatert aktivitet utredes for alternativ 1.0 og 2.0 der kraftledningen krysser Lyngenfjorden.

132 kV Åfjord-Roan

I brev av 30.10.06 ber Kystverket om at tiltakets virkning for sjøverts ferdsel og sjørelatert aktivitet utredes for kraftledningen ved kryssing av Skjøråfjorden og ved Humstadsundet i Grytfjorden.

Fosen Offshore vindkraftverk

I brev av 15.11.06 konstaterer Kystverket at fase I av prosjektet er trukket av tiltakshaver og at de resterende fasen II og III ligger mellom den indre og den ytre hovedskipsleden. Kystverket påpeker at meldingen ikke gir noen eksakte opplysninger om antall vindturbiner ikke om plasseringen av disse innenfor planområdene.

Kystverket gjør oppmerksom på at tiltakene krever tillatelse etter havne- og farvannsloven før de iverksettes. Det påpekes at det vil være nødvendig med detaljerte vurderinger selv etter gjennomført konsekvensutredning og eventuell konsesjon er gitt etter energiloven. I en slik vurdering vil Kystverket vektlegge om navigasjonsforhold kan opprettholdes på minimum samme nivå som dagens. Noen områder med vindturbiner vil også kunne påvirke forholdene i de ulike sektorene fra flere fyrlykter. På bakgrunn av dette vil det altså for Kystverkets del være den endelig plasseringen av vindturbinene som vil være avgjørende for å vurdere konsekvensene. De stiller derfor krav om utarbeidelse av detaljplan for hele tiltaket. Ved nedlegging av anlegget forutsetter Kystverket at alle anlegg, herunder kabler, blir fjernet og at det stilles økonomisk sikkerhet for slik fjerning av anlegget samt gjenoppbygging av erstattede navigasjonssystemer. Kystverket ber om at søker utreder kostnadene ved dette.

På bakgrunn av meldingen mener Kystverket at det planlagte vindkraftverket vil komme i konflikt med eksisterende navigasjonsinstallasjoner i området. Tiltaket berører også flere innseilingsleder som i hovedtrekk blir benyttet av fiskefartøy, herunder innseilingsleden til steinknuseriet i Hopsfjorden som også blir benyttet av større fartøy. Kystverket peker også på eksisterende arealbruk og kabelføringer i Brandsfjorden, Osenfjorden og Sørgjerfjorden.

Kystverket ber også om at det lages en plan som mer detaljert viser plassering, konstruksjoner og kabeltraséer. Videre ber Kystverket om at påvirkning av skipstrafikken i områder utenfor planområdet må beskrives, herunder eventuelt påvirkning for navigasjon, radarnavigasjon, radarsignaler og visuell endring.

Storheia, Benkheia, Rissa og Leksvik vindkraftverk

I brev 31.10.06 konstaterer Kystverket at det i meldingen fra Statkraft beskrives ilandføring av vindturbinene fra skip. Dersom de viser seg at det er behov for nyetablering av havneanlegg i denne forbindelse, påpeker Kystverket at det kan bli aktuelt med en egen konsekvensutredning for disse anleggene. Kystverket ber om at dette vurderes i det videre arbeidet med fastsetting av utredningsprogrammet for de planlagte vindkraftverkene.

Luftfartstilsynet har uttalt seg til prosjektene på Fosen i brev av 19.10.06. Luftfartstilsynet anbefaler at følgende utredes for de meldte vindkraftverkene:

- Påvirkning på omkringliggende radaranlegg, navigasjonsanlegg og kommunikasjonsanlegg for luftfarten.
- Påvirkning på inn- og utflygningsprosedyrer for nærliggende lufthavn.
- Mulig hindring for luftfarten, spesielt lavtflygende fly og helikopter.
- Merking av vindkraftverket.

I forbindelse med utredningene, bør tiltakshaver ta kontakt med Avinor, Flysikringsdivisjonen og aktuelle operatører av lavtflygende fly og helikopter.

Luftfartstilsynet henviser for øvrig til bestemmelse gitt for sivil luftfart BSL E 2-1 og 2-2 og brev 9.1.06 og 9.10.06 om merking av luftledninger/luftfartshindre.

Avinor påpeker i brev av 22.8.06 at luftfarten ikke er tatt med i flere av meldingene som er sendt på høring. For ordens skyld minner de om at tiltakenes påvirkning på omkringliggende radaranlegg, navigasjonsanlegg, kommunikasjonsanlegg og instrumentflyprosedyrer utredes.

Vider sier Avinor at det må vurderes om tiltakene utgjør hindringer for luftfarten, spesielt for lavtflygende fly og helikopter. For vindkraftverk som ligger nært lufthavner ber Avinor om at også flyselskaper være høringsinstanser da tiltakene kan påvirke flyoperasjonene i et område.

Forsvarsbygg er høringsinstans på vegne av Forsvarsdepartementets i sivile saker. I brev av 15.12.06 går det frem at alle aktuelle meldinger er vurdert av Forsvarets avdelinger med ansvar for elektronisk infrastruktur som kan tenkes berørt ved en realisering av de ulike prosjektene. Forsvarsbygg påpeker at Forsvaret har flere installasjoner i området, og at de ser det positivt at det muliggjøres en regional vurdering av de meldte prosjektene. Noen av de meldte prosjektene influerer på mer enn én installasjon, og det påpekes at det i så tilfelle er angitt den alvorligste konsekvens. Det sies også at det for Rissa vindkraftverk vil være mulig å avbøte konflikten ved detaljplanlegging på et senere tidspunkt.

Etter en helhetlig vurdering har Forsvaret kategorisert de ulike vindkraft- og kraftledningsprosjektene. Resultatene er referert i kapittel 3.7 om Tematiske konfliktvurderinger.

Fiskeridirektoratet region Trøndelag sier i brev av 27.11.06 at deres rolle er å legge til rette for at fiskeri- og havbruksnæringen samt annet marint basert næringsliv skal ha rammer som sikrer økt lønnsomhet, samtidig som miljøet og fiskebestandene sikres for fremtiden. Fiskeridirektoratet har merknader til Fosen Offshore vindkraftverk.

Direktoratet konstaterer at det ikke ligger oppdrettslokaliteter inne i de områdene som nå er planlagt (fase 1 og 2), og at de nærmeste oppdrettsanleggene ligger i overkant av 1 km fra planområdet til fase

1. Det påpekes imidlertid at det i fremtiden vil kunne bli aktuelt med oppdrett i disse områdene og at det bør legges til rette for at dette kan skje innenfor planområdet for vindkraftverkene.

Videre sier Fiskeridirektoratet at det foregår spredt fiske med ulike redskap i områdene, både yrkesfiske og fritidsfiske og at taretråling også vil bli berørt av en eventuell utbygging.

Dersom utbyggingen blir en realitet ber direktoratet om at det søkes løsninger som er til minst mulig hinder eller ulempe for de marine næringenes interesser. Det bes om at minst mulig bunnareal blir beslaglagt ved legging av rør, kabler og ledninger og ber om at disse blir nedspylt og overdekket slik at fiske kan drives uhindret.

Fiskeridirektoratet forutsetter at alle anlegg, herunder kabler, blir fjernet ved en eventuell nedlegging av anlegget. De ber om at det i en eventuell konsesjon tas forbehold om økonomisk sikkerhet for slik fjerning.

Videre har Fiskeridirektoratet følgende konkrete krav til utredningene:

- Det må gjøres en grundig biologisk kartlegging av området der viktige områder for marine pattedyr, fisk og skalldyr i området beskrives.
- Det må undersøkes om det er sjeldne, truede eller sårbare arter i området og eventuelle konsekvenser av tiltaket for slike arter bør utredes.
- Effekter av vindturbiner i nærheten til fiskeområder og oppdrettsanlegg bør utredes.
- Effektene av utbyggingen på eksisterende oppdrettslokaliteter (transport, anleggsvirksomhet osv.), utøvelse av fiske og taretråling bør utredes.

3.4 Regionale og sentrale interesseorganisasjoner

Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag viser i brev av 4.11.06 til høringsutkastet fra Miljøverndepartementet om retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftverk og ber på bakgrunn av dette om at all behandling av vindkraft i Midt-Norge blir lagt på is inntil en regional plan er utarbeidet.

Videre fokuserer naturvernforbundet på Trondheimsfjorden og omkringliggende områders viktige funksjon som våtmarksområde for trekkende og rastende fugl. De mener de omfattende planene om utbygging av vindkraft vil representere barrierer for fugletrekket som kan resultere i alvorlige konsekvenser for fuglebestandene.

Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag mener det må gjennomføres en helhetlig vurdering av alle planlagte, meldte, konsesjonssøkte og idriftsatte vindkraftverk i Midt-Norge når det gjelder virkninger for fugl, både trekkfugler og stedbunden fugl. I tillegg til å vurdere sumvirkninger for fugl må man etter naturvernforbundets syn også se på sumvirkninger for annen fauna, naturtyper, inngrepsfrie naturområder, friluftsliv, kultur og reiseliv. For alle disse temaene må de totale virkningene vurderes. De mener det er spesielt viktig at alle planlagte anlegg nord, sør og vest for Trondheimsfjorden blir sett under ett.

Naturvernforbundet i Nord-Trøndelag har uttalt seg i flere brev angående prosjektene i Nord-Trøndelag i tillegg til offshoreprosjektet. De påpeker at de går sterkt imot Oksbåsheia vindkraftverk og at de planlagte vindkraftverkene til havs ligger i til dels de samme områdene og omhandler i stor grad de samme problemstillingene. Oksbåsheia vindkraftverk vil ikke bli omtalt i dette notatet.

Fosen Offshore vindkraftverk

I brev av 30.11.06 er Naturvernforbundet bekymret for det massive utbyggingspresset kysten av Midt-Norge for tiden blir utsatt for og vil allerede signalisere motstand mot nedbygging av gruntvannsområder i Osen og Flatanger kommuner. Dersom NVE har mulighet til det bes prosjektet stoppet allerede etter meldefasen. Dersom prosjektet videreføres antar de at et standard utredningsprogram blir lagt til grunn for konsekvensutredningen. Vider har naturvernforbundet følgende innspill til utredningsprogrammet:

- Det bør fastsettes tydelige og konkrete krav til konsekvensutredninger for fugl.
- Omfanget av profesjonelle fiskerier i nærområdene og konsekvenser for disse og det relativt omfattende fritidsfisket bør beskrives.
- Konsekvensene for eksisterende naturbaserte turistbedrifter og næringspotensialet for nye bedrifter må belyses.
- Konsekvensene for kystnære INON-områder bør utredes.
- Konsekvensene for båttrafikken langs kysten bør utredes
- Konsekvensene av utbyggingen for nasjonal kystturisme bør utredes.
- Konsekvensene av utbyggingen for bosetting og kystkultur på øynene i utbyggingsområdet.
- De visuelle fjernvirkningen må utredes tydeligere enn det som har vært vanlig til nå.

Naturvernforbundet i Nord-Trøndelag ber tilslutt om at NVE strengt avveier den samlede utbygging av vindkraftverk langs kysten av Midt-Norge når denne meldingen vurderes.

420 kV Namsos-Roan

I e-post av 12.11.06 krever Naturvernforbundet at Statnett finansierer hele 420 kV kraftledningen mellom Namsos og Roan for å sikre reell behandling av de ulike prosjektene som skal tilknyttes denne. Det kreves at NVE avklarer dette forholdet i forbindelse med konsesjonsbehandlingen.

Naturvernforbundet er negativ til traséalternativ 1 og 2 jf motstand mot prosjektet på Oksbåsheia/Sørmarksfjellet.

Konsekvensene for INON må utredes bedre enn det er gjort i søknaden for Oksbåsheia vindkraftverk. Dette gjelder for alle tre alternativer og eventuelt nye alternativer.

Norges Jeger- og Fiskeforbund Sør-Trøndelag (NJFF Sør-Trøndelag) sier i e-post av 4.12.06 at de stadig mottar høringer av planlagte vindkraftprosjekter og mini-, mikro- og småkraftverkprosjekter. De er bekymret over at summen av inngrep av alle de planlagte prosjektene blir formidabel. De påpeker at vindkraftprosjekter med tilhørende kraftledninger langs kysten medfører båndlegging av arealer. De finner det derfor nødvendig at slike anlegg blir innarbeidet i regionale planer og frarår NVE å innvilge flere konsesjoner før det foreligger utredninger som gir en samlet oversikt over summen av de planlagte eller omsøkte prosjektene i regionen.

Naturvernforbundet i Rissa oversender i brev av 17.9.06 en rekke krav til hvilke forhold som må utredes nærmere. Med henvisning til en rekke lover, planer og erklæringer som bl.a. ivaretar friluftsinnteressene, oppfordrer Naturvernforbundet NVE til å si nei til den planlagte utbyggingen. Vindkraftutbyggingen representerer enorme inngrep og er ikke miljøvennlig energiproduksjon. Vindkraftverkene vil føre til forurensning visuelt og støymessig og redusere inngrepsfrie områder. Dette vil igjen påvirke ulike arter negativt. 30-40 % av friluftsområdene blir berørt i enkelte av kommunene. Friluftslivet vil bli hemmet og likeverdige friluftsområder andre steder er vanskelig å

finne. Bruken av områdene er godt dokumentert gjennom turløyper og turkart og bruk i undervisningssammenheng.

Videre har Naturvernforbundet i Rissa følgende innspill;

Arealbruk

- Synlig fra viktige betraktningsspunkt som for eksempel Trondheimsfjorden
- Forandringen fra opplevelseslandskap blir til industrilandskap
- Påvirkning av fysiske former i landskapet (veger/møller i fjell, åser, daler, innsjøer)
- Påvirkning av områder beskyttet gjennom lover og retningslinjer (kystsoneplan, verneplaner)
- Nærhet til vernede områder
- Reduksjon/fjerning av inngrepsfrie områder/store sammenhengende naturområder.
- Fjerning av regionalt viktige grønne drag
- Nedbygging av snaufjellområder
- Store inngrep i viktige og mye brukte friluftsområder

Påvirkning av arter

- Direkte eller indirekte påvirkning av spesielt sårbare naturområder (større naturområder, våtmark, myrer, vassdrag, sjøområder, strandsoner) eller nøkkelområder for planter og dyr.
- Direkte eller indirekte påvirkning av truede (rødlistearter som lom, ender, hauk, ørn, spetter), sårbare eller hensynskrevende plante - og dyrearter (for fugl - kollisjoner, habitatsflukt, reduksjon av reproduksjonsevne).
- Direkte eller indirekte påvirkning av vernede eller verneverdige naturområder eller vernede/fredede plante - og dyrearter (naturreservat, lokale og regionale viktige lokaliteter for viltet).
- Direkte eller indirekte påvirkning av økologiske sammenhenger.
- Direkte eller indirekte endring av antall plante - og dyrearter.
- Påvirkning av viktige trekkveier for viltet (f. eks. Hjørdissskaret som er tenkt som atkomstvei med nærliggende transformatorstasjon til Benkheia).
- Effekten av at lys på møllene vil tiltrekke seg fugl og medføre kollisjoner.
- Påvirkning av leveområder og trekkveier for rein.

Kulturminner/kulturmiljø

- Direkte eller indirekte påvirkning av kulturminner eller kulturmiljøer (setervoller, kultursti ved Stoum mot Benkheia, Reins kloster, Austrått osv.)
- Undersøkelse av direkte eller indirekte påvirkning av kjente eller ikke-kjente automatiske fredede kulturminner.
- Visualisering av influensområdene, synbarhet fra viktige betraktningsspunkter (kulturmiljøer, hovedveier, innseiling, friluftsområder).

- Konsekvenser for landskapets fysiske form og den historiske utviklingen av befolkningens bruk av områdene fram til i dag

Avfall og Forurensning

- Hvilken type avfall og mengde regner en med i anleggsperioden og driftsperioden?
- Hvordan vil ulike typer avfall bli håndtert?
- Muligheten for helseskader som følge av skader på anleggene, iskasting, elektromagnetiske felt, angst og usikkerhet for turgåere og redusert helsetilstand pga ødelagte turområder.
- Effekten av visuell forurensning.
- Effekten av støyforurensning. Herunder må støykart utarbeides av nøytral instans.
- Vibrasjoner i grunn og luft.
- Effekten på klima ved rydding av vegetasjon, frigjøring av karbon fra myr, transport med mer.
- Effekten av skyggecasting og refleksblink.

Kostnader

- Muligheten for å betale miljøerstatning til et naturfond.
- Innløsning/erstatning til grunneiere, hytteeiere, reindriftsutøvere og kommunen.
- Produksjonskostnader.
- Ekstrakostnader ved bygging i snørike områder (Benkheia) og kupert områder (veier) og avbøtende tiltak.
- Kostnader knyttet til mulig driftsproblemer pga vær og klima.

Andre forhold

- Konsekvenser for bærekraftig bruk av utmarka, reiseliv, turisme, jakt- og fiskeinteresser og reindrifta må utredes.
- Effekten på sysselsetting må utredes utover det som er knyttet til vindparken, herunder effekten annen næring som turisme, reiseliv, jakt og fiske.
- Det bør utarbeides en nasjonal og regional plan for vindkraftutbygging.
- Alternative planområder i randområdene mellom utmark og bebyggelse må utredes for mer skånsom utbygging.
- Annen kraftproduksjon og enøk må vurderes.

Trondhjems Turistforening sier i brev av 1.11.06 at omfattende utbygging av vindkraft vil være en trussel for opplevelsesverdiene langs kysten. De lokale turlagene (Fosen Turlag og Aunbua Friluftslag) er bekymret for utbygging i viktige friluftsområder og de visuelle virkningene for hele regionen.

Det bør utarbeides samlede planer for vindkraftutbygging, helst på nasjonalt nivå, slik at det blir mulig å vurdere de helhetlige konsekvensene. Det må brukes nok tid og ressurser til konsekvensutredninger

og alle berørte parter må få mulighet til å komme med innspill. Konsekvenser for landskap, natur- og kulturverdier, friluftsliv og reiseliv, må vurderes like nøye som klimaeffekten.

ZERO (Zero Emission Resource Organisation) sier i brev av 1.11.06 at de er positiv til en storstilt satsning på vindkraft i Norge på bakgrunn av behovet for produksjon av ren energi og reduksjon av klimagassutslippene. Zero mener denne energiproduksjonen i hovedsak må erstatte vårt forbruk av fossil, klimaforurensende energiproduksjon.

For å innfri Kyoto-forpliktelsene og redusere verdens klimagassutslipp mener Zero at det er nødvendig at det gis konsesjoner til vindkraft for å utnytte de særdeles gode vindressursene i Norge. De sier vindkraft kan ha en betydelig klimagevinst og at dette må vektlegges tungt i vurderingene av fordelene og ulempene. Zero mener en storstilt utbygging av vindkraft bør skje på en måte som ivaretar vesentlige miljøverdier. Etter Zeros mening må de irreversible og globale miljøutfordringene knyttet til klimaendringer og tap av biologisk mangfold prioriteres.

Zero påpeker at det er nær sammenheng mellom klimahensyn og ivaretagelse av artsmangfoldet, da klimaendringene er en stor trussel mot en rekke arter. Zero sier det kan være et motsetningsforhold ved utbygging av vindkraftverk mellom klimagevinsten og hensynet til sårbare fuglearter, og mener dette må tas hensyn til.

Videre påpeker Zero behovet for kraft i Midt-Norge og mener dette bør skje på en måte som ikke øker CO₂-utslippene. På bakgrunn av dette er Zero svært positiv til den store interessen for å bygge ut vindkraftverk i Midt-Norge. De mener vindkraften kan gi et betydelig bidrag for å løse den anstrengte kraftsituasjonen i Midt-Norge. Vindkraft, sammen med bioenergi, energisparing og gasskraft med CO₂-rensing, gjør at man ikke mangler klimavennlige løsninger på kraftsituasjonen i regionen.

Zero er positiv til at flere vindkraftprosjekter blir sendt på høring samtidig. Etter deres vurdering gjør dette at man kan gjøre bedre helhetsvurderinger og vurdere sumvirkninger som kan gi bedre miljøvurderinger.

Zero kommenterer videre de enkelte prosjektene og foretar foreløpige vurderinger av konfliktnivå. Generelt ber Zero om at det utredes om planområdene har viktige funksjoner for trua eller sårbare arter, spesielt nevnes trua og sårbare fuglearter som for eksempel havørn, kongeørn, smålom og hønsehauk. Zero ber også om at sumvirkninger, både på grunn av habitatforringelse, oppstyking av habitater, økt aktivitet og kollisjoner med vindturbiner og kraftledninger, utredes for sårbare og trua fuglearter. Etter Zeros mening kan den samlede vurderingen NVE legger opp til medvirke til at de største konflikten unngås og at totalbelastningen i området vurderes. De anbefaler at det legges til rette for at flere av vindkraftprosjektene på Fosen kan bygges ut og at det ut fra en helhetsvurdering prioriteres de prosjekter som totalt sett vil gi området minst mulig belastning for det biologiske mangfoldet.

Videre omhandler Zeros uttalelse merknader knyttet til konsesjonssøknadene for Oksbåsheia og Kvenndalsfjellet vindkraftverk.

Allskog er i brev av 6.11.06 positiv til en samlet høring av prosjekter under planlegging. Allskog oppfordrer tiltakshaverne til å ta kontakt med grunneierne, Allskog og lokale skogeierlag og bondelag for et samarbeid om planleggingen.

Følgende forhold må utredes:

- Konsekvenser for skog, jord, jakt og fiske. Traséer og mastefester må vurderes ut fra menneskelige, skog-, natur- og miljøhensyn.

- Konsekvenser for reiseliv og turisme må utredes, spesielt utmarksbasert næringsutvikling.
- Konsekvenser for kystgranskog og områder med frivillig vern.

Nord-Trøndelag Bondelag er i brev av 1.11.06 positive til en samlet vurdering av prosjekter på Fosen, men ønsker fortsatt at fylkeskommunen skal utarbeide en samlet plan for å sikre en balansert vindkraftsatsing i Nord-Trøndelag.

Bondelaget oppfordrer tiltakshaverne til å kontakte lokale bondelag og Allskog inkluderes i planleggingsprosessene.

420 kV Namsos-Roan

Konsekvensene for jord- og skogbruk må vurderes. Viktige avbøtende tiltak vil være traséjusteringer og plassering av mastefester.

Leksvik og Benkheia vindkraftverk

Konsekvensene for beitebruk og eksisterende og fremtidig landbruksrelatert næring, spesielt utmarksbasert reiseliv, må utredes grundig. Herunder må virkninger av støy, reflekser og skyggekast på beitedyr, vilt og utmarksbasert næring, vurderes.

NHO Reiseliv Midt-Norge er i brev av 31.10.06 bekymret for konsekvensene for naturen og det visuelle miljøet og dermed for reiselivet, når de ser omfanget av idriftsatt og planlagt vindkraftutbygging i Midt-Norge.

NHO Reiseliv krever at det utarbeides en helhetlig konsekvensutredning for reiselivet i Møre og Romsdal, Sør- og Nord-Trøndelag. Her må tålegrensen for reiselivet (inkl Hurtigruta) vurderes og områder hvor vindkraft bør/bør ikke bygges, vurderes. Ingen konsesjoner bør gis, før disse konsekvensene er kartlagt.

I utredningsprogrammet for kraftledningene og vindkraftanleggene, må følgende krav inn:

Konsekvensene for reiselivsnæringen i området og regionen må vurderes. Vurderingen må inkludere samfunnsøkonomiske beregninger. For kraftledningene, må konsekvensene skilles mellom de ulike traséalternativene.

For Fosen Offshore Vindpark må også de nasjonale konsekvensene vurderes. NHO Reiseliv signaliserer at offshoreprosjektet antas å ha større konsekvenser enn reiselivet kan tåle og ber NVE vurdere negativ tilbakemelding til tiltakshaver allerede nå.

NHO krever en tilleggsutredning av de samfunnsøkonomiske konsekvensene for reiselivsnæringen av utbygging av Kvenndalsfjellet og Oksbåsheia vindkraftverk. Dette bør inngå i en helhetlig analyse for hele Midt-Norge som omtalt tidligere.

Fosen reinbeitedistrikt har uttalt seg til meldingene og søknadene i brev av 30.10.06. Det vises til vurdering av effekter for reindriften i rapporten Vindkraft og reindrift utgitt av NVE og Reindriftsforvaltningen i 2004. Reinbeitedistriktet henviser også til ulike lover og konvensjoner som skal ivareta de samiske interessene i det norske samfunnet. Dette er grunnlovens § 110a, Sameloven av 12.6.87, Reindriftsloven av 9.6.78 og ILO-konvensjonen.

Det påpekes at man vet for lite om hvordan et større vindkraftverk vil påvirke den praktiske reindriften og de samiske kulturelle aspekter. Fosen reinbeitedistrikt krever at det gjøres en samlet utredning for forholdet mellom reindrift/samiske interesser og vindkraftutbygging med tilhørende kraftledninger på Fosen. Herunder skal reinbeitedistriktets bruk og ressurser beskrives. Omfattende biologiske og

sosialøkonomiske studier bør gjennomføres både med og uten vindkraftutbygging. Undersøkelsen bør komme raskt i gang slik at bruk, adferd og holdninger kan kartlegges før eventuelle ytterligere utbygginger. Undersøkelsene bør gå over flere år. Tidligere undersøkelser er ikke overførbare til de meldte/omsøkte prosjektene da disse har vært begrenset både i tid og størrelse.

Uttalelsen gir en beskrivelse av hvordan reindriften i Nord-Trøndelag reindriftsområde er organisert og drives. Området er delt i seks reinbeitedistrikt som utnyttes av flere driftsgrupper. Reindriftsområdet blir administrert av et områdestyre. Fosen reinbeitedistrikt omfatter det meste av Fosen halvøya (hele eller deler av 12 kommuner) og består av to driftsgrupper. Til sammen er det 27 reineiere. Det utarbeides arealbrukskart og distriktsplaner for reindriften og disse sendes respektive kommuner og fylker på høring. I tillegg til alle vindkraftplanene på Fosen, er det en lang rekke andre interesser som også truer reindriftens fremtid som for eksempel hyttebygging, vassdragsreguleringer, utfartsområder, nydyrking med mer. Til sammen utgjør alle disse inngrepene og konkurransen om ressursene en trussel mot at reindriften kan drives økonomisk forsvarlig. Manglende kunnskap om praktisk reindrift, fører til manglende forståelse for at fragmentering av landskapet kan true fremtidig reindrift i området.

Fosen reinbeitedistrikt er bekymret for utviklingen og sier at reindriften på Fosen ikke har noen fremtid ved utbygging av flere vindkraftprosjekter i området.

420 kV Namsos-Roan

Trasé 1 ansees å ha minst negative konsekvenser for reindriften.

Havforskningsinstituttet avgir sin uttalelse til Fosen Offshore vindkraftverk i brev av 21.11.06.

Innledningsvis sier de at merknadene er gitt i forhold til situasjoner der den planlagte utbyggingen kan ha betydning for marint liv og der konsekvensene er begrenset eller mangelfullt utredet.

Vedlagt uttalelsen følger også et notat vedrørende marinøkologiske ringvirkninger av vindkraftverk til havs, som ble utarbeidet i tilknytning til konsesjonssøknaden for Havsul-prosjektene utenfor kysten av Møre og Romsdal. De understreker relevansen i dette notatet.

I uttalelsen sier Havforskningsinstituttet at betydningen av de planlagte vindkraftverkene for fysisk arealbeslag kan ha positiv konsekvenser for en del stasjonære bestander av bunnfisk, krabbe og hummer på grunn av habitatutvidelse. Det er mer usikker hvilke konsekvenser tiltaket vil kunne få for økosystemets generelle funksjoner. Konsekvensene for sjøpattedyr anses som mer usikre. Videre påpekes at en del områder og deres bunnfauna kan bli sterkt påvirket under utbyggingen, men de ser ikke dette som noen trussel mot diversiteten og produktiviteten til området.

Videre sier instituttet at det er lite tilgjengelig informasjon om lysvirkningen av vindturbiner og virkninger på marint liv. De sier det er tenkelig at det urolige lysbildet fra rotorbladene vil stresse en del dyr og gjøre området mindre attraktivt. Faren for påvirkning av fisk og andre dyr som lever i vannet anses som liten, og etter deres mening er det sjøpattedyrenes påvirkning og tilpasning som skaper størst usikkerhet.

Lyden fra vindturbinene vil kunne påvirke både stasjonær og vandrende fisk. Havforskningsinstituttet ber om at lydets effekt på fisk utredes nærmere.

Fiskerlaget Midt-Norge utaler seg i brev av 14.11.06 om meldingen for Fosen Offshore vindkraftverk. Meldingen har vært sendt ut til alle lokale fiskarlag i de berørte kommunene på Fosen. Fiskerlaget har behandlet saken i styremøte 15.9.06. De sier at det i dag finnes gode rapporter som belyser konsekvensene et vindkraftverk har for fiskerinæringen. De påpeker at det er viktig at det i

samspill med fiskerinæringen gjøres et grundig arbeid i konsekvensutredningen. På bakgrunn av dette mener de det er viktig å få belyst følgende;

- Konsekvenser av tiltaket for viktige fiskefelt, gyte- og oppvekstområder.
- Hvordan lydbilde i vann vil påvirke fiskeadferd, både de stasjonære, men kanskje i enda større grad de migrerende artene.
- Langsiktige virkninger på fiskbare bestander.
- Støypåvirkning av utøvende fiskere i området.
- Vindturbinenes innvirkning på strømforholda i området, noe som er viktig både for fiskeriene og for skipstrafikken.
- Konsekvensene for navigasjon for skipstrafikken.
- Vindturbinenes påvirkning av radarforholdene i området.
- Om vindturbinenes lysmerking kan være til hinder for sikker navigasjon i mørket
- Hvis et fartøy er i nød, kan helikopterassistanse være helt avgjørende. Det er viktig å avklare om helikopter kan eller vil fly inn i vindkraftverkene i dårlig vær. Det må også avklares hvilke konsekvenser vindmøllene kan ha for annet rednings/beredskapsutstyr.

Fiskarlaget ber om at eventuelle vindturbiner integreres i sjøkart med avmerkede koordinater. De påpeker videre at det ikke finnes noen nasjonal plan for utbygging av vindkraftverk og ber om at en slik plan blir utarbeidet før det gis tillatelse for utbygging. Videre sier Fiskarlaget Midt-Norge at de i prinsippet er imot at det legges beslag på gode fiskefelt utenfor Fosen. De vil imidlertid uttale seg endelig når en grundig konsekvensanalyse foreligger.

Trøndelag Fiskarkvinnelag har behandlet meldingen om det planlagte offshore vindkraftverket i styremøte 20.10.06. I brev av 14.11.06 går det frem at de ikke er imot utbygging av vindkraft som energikilde, men at de er meget bekymret for den storstilte planlagte utbyggingen som planlegges i meldingen om vindkraftverket offshore.

De påpeker at de planlagte fasene 1, 2 og 3 er lokalisert i gode fiskefelt og at ingen i dag vet hvilke konsekvenser dette har for livet i sjøen og næringsinteressene som fiskeri og turisme. De er videre svært kritisk til de planlagte kraftledningene enkelte steder går nært bebyggelse og ber om at dette blir sett nærmere på.

Fiskarkvinnelaget ber om at utbyggingen av vindturbiner blir konsentrert i færre og større vindkraftverk på egnede steder der konsekvenser for natur, miljø og næringsinteresser blir minst mulig. De ber også om at det blir gjennomført en nasjonal utredning i forkant av utbygging, der en utredning av alle områder blir vurdert før nye konsesjoner gis.

Trøndelag Fiskeoppdretterlag sier i brev av 17.10.06 at Trøndelag er en av landets viktigste oppdrettsregioner og at både næringen selv og offentlige planer peker på et betydelig utviklingspotensial innen havbruk. Fiskeoppdretterlaget sier at i så måte er tilgang til egnet areal en av de viktigste faktorene for fremtidig konkurranse- og utviklingsmuligheter. De påpeker at utnyttelse av sjøområder til utbygging av vindkraft dermed i stor grad vil berøre eksisterende og fremtidige havbruksinteresser.

På vegne av havbruksnæringen krever de derfor at man i forkant av enhver utbygging i sjø utreder potensiell betydning i regionen for denne viktige næringsvirksomheten. De ber om at

konsekvensutredningen beskriver hvilke havbruksinteresser som berøres. De ber også om at utredningene inneholder en generell vurdering av områdenes egnethet for havbruk og dermed beskriver hvilke fremtidige muligheter som rammes.

3.5 Tekniske instanser

Meteorologisk Institutt skriver i brev av 9.10.06 at vindturbiner kan påvirke værradarer negativt hvis avstanden mellom installasjonene ikke er tilstrekkelig. Meteorologisk Institutt har 5 operative værradarer i Norge, bl.a. på Olsøyheia i Rissa. Statkrafts planlagte vindparker vil ligge forholdsvis nært værradaren; Benkheia ca 5 km, Rissa ca 7-10 km, Leksvik ca 10-15 km og Storheia ca 20 km. Det europeiske forumet PERA har gjennomført et prosjekt for å se på vindturbiners påvirkning på værradar. Rapporten er vedlagt. Rapporten støtter erfaringer fra Storbritannia som sier at vindturbiner mer enn 20 km fra radaren sannsynligvis ikke vil skape problemer, plassering 10-20 km fra radaren vil sannsynligvis skape problemer og plassering nærmere enn 5 km vil skape betydelige problemer.

Meteorologisk Institutt understreker viktigheten av å undersøke vindkraftverkenes påvirkning på værradaren. Plassering av vindturbinene bør være slik at turbinenes høyeste punkt blir under radarantennens horisont.

Sarepta Energi AS stiller seg i brev av 27.10.06 nøytrale til valg av transformatorlokalisering A og B. Begge lokaliseringer vurderes til å positive og negative konsekvenser for Sareptas planer i området. Det påpekes at den planlagte 420 kV ledningen Namsos-Roan må bli del av en større overføringsledning fra Rana til Møre. Hvis kun strekningen Namsos-Roan bygges ut, vil dette bli en produksjonsradial som vindkraftutbyggerne må være med å betale. Lønnsomheten i vindkraftutbygging er allerede marginal og dette kan gjøre prosjektene ulønnsomme.

Sarepta mener at triplex eller doble duplex liner må vurderes for å sikre at ledningen får tilstrekkelig kapasitet til å betjene en forbindelse fra Rana til Møre og ta imot produksjon både på Fosen og Vikna.

Sarepta korrigerer Statnetts forutsetning i pkt 2.1.2 om at det vil komme inn 70 MW produksjon fra Vikna til Kolsvik. Det vil komme inn 250-270 MW til Kolsvik samlet fra Vikna og Hundhammerfjellet.

Statnett viser i brev av 30.10.06 til at de meldte og omsøkte vindkraftanlegg representerer inntil 1890 MW og en årlig produksjon på inntil 6 TWh. Statnett viser til rapporten "Veiledende systemkrav til anlegg tilknyttet regional- og sentralnettet i Norge (VtA)" og forutsetter at disse kravene følges ved vedtak om idriftsettelse.

Ny kraftproduksjon på Fosen og i Namdalen vil bidra positivt til effekt- og energibalansen i Midt-Norge. Det er nettkapasiteten som setter begrensning for hvor stort tilskuddet kan bli. Med planlagt 420 kV ledning Namsos-Roan, vil det kunne leveres ca 200 MW i Namsos. Forutsatt at en rekke andre tiltak gjennomføres i sentralnettet, kan dette øke til 800 MW.

Statnett vurderer en ny sentralnettsforbindelse fra Rana til Møre og regner med at en melding blir lagt frem sommeren 2007. En gjennomgående løsning over Fosen vil bli vurdert som en mulig traséløsning. Det er for tidlig å si noe om dette i så fall åpner for ytterligere transformeringspunkter på Fosen, men dette vil bli vurdert sammen med regionale og lokale netteiere.

Statkraft Energi AS ønsker i brev av 30.10.06 at transformatorstasjonen i Roan lokaliseres ved Haugtjørna (alternativ B). Denne plasseringen gir en mest hensiktsmessig nettilknytning av Harbaksfjellet, Kvenndalsfjellet, Roan og Haraheia vindkraftverk. Alternativ B vil i større grad

muliggjøre gjenbruk av eksisterende 66 kV trasé og legge til rette for videreføring av 420 kV ledningen sørover mot Møre.

Statkraft mener at det må bygges en ledning med større overføringskapasitet enn meldt. Dobbel duplex eller triplex bør vurderes. Det er viktig at den nye ledningen ikke utgjør en flaskehals og ved videreføring mot Møre, vil dette være en fremtidsrettet løsning. Slik ledningen er planlagt nå, vil den ikke ha kapasitet til å ta imot planlagt vindkraftutbygging på Fosen og dermed bør ledningen ha økt overføringskapasitet selv om det eventuelt kun blir en produksjonsradial fra Namsos. Potensialet og vind- og vannkraftprosjekter nord for Namsos styrker dette standpunktet ytterligere.

Statkraft mener at den planlagte transformatoren på 300 MVA i Roan er for liten.

3.5 Grunneiere og privatpersoner

Interessegruppa "Stopp Roan som vindmøllepark" sier i brev av 31.10.06 at de er en interessegruppe som jobber mot all videre utbygging av vindkraftverk og ny 420 kV kraftledning i Roan. De er sterkt bekymret over ringvirkningene eventuell utbygging vil ha for lokalmiljøet og lokalbefolkningen på lang sikt.

Det påpekes at turisme er et stort satsningsområde i Roan, og at mange næringslivsaktører har signalisert at de er avhengig av turismen. De sier at alle planlagte utbygginger legger beslag på områder der det finnes planer om etablering av naturbaserte aktiviteter innen turisme og reiseliv. Etter gruppens mening er rekreasjon i stille og uberørt natur viktig i denne sammenheng.

Videre mener de at en eventuell etablering av vindkraftverk i kommunen vil virke negativt inn på lokalbefolkningen, dyr og fugler, landskapet langs hele kysten, turisme, næringsfiske, oppdrettsnæring og friluftsliv.

De nekter å godta at utbyggere tar seg til rette i kommunen og overkjører grunneiere, næringsdrivende og privatpersoner i jakt på profitt uten at folket får sagt sin mening. De mener videre at utbygging av vindkraft er unødvendig i lys av Regjerings siste fremlegg om gasskraftverk med CO₂-rensing, og sier at gasskraftverk gir minimale inngrep i naturen og enorme mengder kraft. De etterlyser samtidig satsning på alternative kraftkilder som bølgekraft, bioenergi, solenergi med mer, og mener at man nå har satt seg fast i et spor der vindkraft er det eneste miljøvennlige alternativet til dagens kraftproduksjon. Ettersom Norge i følge gruppen produserer ti ganger så mye kraft som det forbrukes mener og kraftselskapene går med store overskudd mener de det er utkant-Norge ikke bør ofre sine verdier for småpenger. Etter deres mening vil resultatet være dype inngrep i naturen, flytting av verdier til sentrale strøk og dyrere strøm.

De mener det er et paradoks at Regjerings satsning på distrikts-Norge vil bli rasert av den samme regjerings forhastede og lite gjennomtenkte satsing på vindkraft og etablering av nye kraftledninger. Dette skjer uten at det tenkes på konsekvenser for lokalt næringsliv og deres satsning.

Interessegruppen etterlyser en helhetlig planlegging av vindkraft i Norge. De mener en slik plan vil være kostnadsbesparende og forhindre at naturperler som Roan forsvinner i iveren etter å være best i klassen. De håper at planene for utbygging av vindkraftverk og kraftledninger blir stanset.

3.7.1 420 kV Namsos-Roan

Einar Laukvik (grunneier gnr 2, bnr 2) ber i brev av 30.10.06 at traséalternativ 1 ikke blir valgt. Han planlegger et hyttefelt på Drossavikhaugen (nord for Gaupdalen) hvor en mast vil bli plassert mindre enn 100 meter for noen av hyttene.

Håvard Vannebo og Per Helge Haugdal uttalelser seg på vegne av en rekke personer bosatt i Skageområdet (16 underskrifter). De mener at trasé 3 må velges og at trasé 1 må unngås. Hovedargumentene for dette er:

- Kraftledningen kan være et risikohinder for innflyvning til Namsos Lufthavn. Det vises til et pågående arbeid i regi av Avinor for å redusere risikoen og øke regulariteten ved flyplassen. Samtidig vises det til at utvidelse av Namsos Lufthavn med en lenger rullebane er under utredning. Rapporten "Namsos lufthavn – risikoreduserende tiltak" fra Avinor, er vedlagt.
- Trase 1 vil være mest negativt i forhold til bebyggelse og 10-12 familier får sitt nærmiljø betydelig forringet (Reinbjør, Strand, Grytøya og Selotten).
- Det er viktig at inntrykket av uberørt natur i størst mulig grad opprettholdes da dette er viktig både ut i fra estetiske hensyn og næringsutøvelse i området. En ny kraftledning bør derfor gå parallelt med eksisterende kraftledninger østover fra Skage.
- Trase 3 går i store deler over statsgrunn. Kostnader mellom statlige instanser blir for staten et nullsum-spill, og dette vil redusere kostnadene ved valg av alternativ 3. Det er rimelig at staten tar belastningen med statlige inngrep. Kart over eiendomsfordeling i Nord-Trøndelag er vedlagt.

Statskog SF skriver i brev av 31.10.06 at alle de fremlagte traséene vil berøre Statskog sin grunn. Alternativ 2 og 3 berører mest Statskog areal. Følgende eiendommer berøres:

Overhalla: Vesterå-Landego statsallmenning.

Namsos: Finntjønn statsallmenning, Andsjøen-Berre statsskog, Romstad statsskog, Aursundli statsskog.

Namdalseid: Skatlandsstrand statsskog, Brattli statsskog, Sund statsskog, Oksvold statsallmenning, Risli statsallmenning, Furudalen statsallmenning.

Osen: Bjørnør statsallmenning

Statskog foretrekker alternativ 3 fremfor alternativ 2 på grunn av lengre parallellføring med eksisterende inngrep. En traséjustering må vurderes for alternativ 3 slik at den parallellføres med eksisterende ledning lenger sør og vinkler over høyereliggende partier ved Solemshatten. Dette vil føre til at lavereliggende terreng med mye skogsfugl og områder med intensiv skogsdrift, unngås. For strekningen fra Namdalseid vest til Osen, bør traséen justeres slik at ledningen legges nær eksisterende inngrep (riksvei 715 og 66 kV ledning). Det vises til uttalelse fra Osen og Namdalseid Fjellstyrer. I Oksvolddalen i Namdalseid vest planlegges traséen ned i et inngrepsfritt dalføre. For dette området må konsekvenser for skogsfugl utredes.

Straum grunneierlag v/Terje Murvold (representerer grunneiere for gnr 53 og 54 i Roan) fråråder i brev av 23.10.06 valg at plassering A for ny transformatorstasjon i Roan. Begrunnelsen for dette er:

- Transformatorstasjonen og planlagt innkjøringsvei, vil bli svært synlige både fra hovedveien og fra deler av bebyggelsen i bygda.
- Det er dårlige grunnforhold rundt Straumsvatnet.
- Transformatorstasjonen er tenkt plassert i det området hvor tilgjengeligheten til utmarksressursene i nærings- og friluftsyemed er størst.

- Store deler av skogarealet i planområdet for transformatorstasjonen er vernet. En transformatorstasjon med tilhørende ledninger, vil båndlegge tilgjengelige ressurser utenfor det vernede området.

Trude og Knut Jøssund, Trine og Åge Sved, Julie Hoven og Hans Sved skriver i brev av 24.10.06 at de blir sterkt berørt av traséalternativ 1. De er bekymret for konsekvensene ledningen kan få for Jøssund. De viser til at turisme basert på naturbaserte opplevelser er viktig som tilleggsnæring for flere i bygda, og vil bli enda viktigere fremover. Det er naturopplevelsene som trekker turister til Jøssund og kraftledningen vil dominere hele Jøssund, indre del av Jøssundfjorden og store deler av jaktterrenget. Flere store skogområder er vernet og Trude og Knut Jøssund m.fl. finner det urimelig at ytterligere areal skal beslaglegges.

Nordmeland Grunneierlag v/Trygve Rånes skriver i brev av 27.9.06 at trasé 1 ikke er akseptabel i forhold bomiljø og næringsinteresser som laksefiske og turisme. Trasé 1 går rett over Nordmelandfossen og vil forringe muligheten for å satse på turisme. Grunneierlagets største inntektskilde er salg av fiskekort i Nordmelandsfossen og det er investert i et nærmiljøanlegg her.

Kombinasjonsalternativet mellom trasé 1 og 2 vurderes som uheldig da det krysser over seterstøler og hytter, inngrepsfrie naturområder og populære fiskevann.

Jørn Nordmeland ønsker i innspill overrakt på folkemøte i Sætervika 29.8.06, ikke vindkraftverk og nye kraftledninger velkommen. Han mener at utbygging av ny kraft, som han har forståelse for at trengs, må bygges ut der behovet er. Det er urimelig at tredje part skal få alle ulempene ved økt produksjon for eksempel i form av kraftledninger. Nordmeland påpeker at verdien av urørt natur ikke kan verdsettes i kroner og øre, og påpeker at det finnes alternativer som for eksempel sjø- eller jordkabel. Sangtekst om Nordmelands forhold til hjemlassen vedlagt.

Fosnes og Namsos skogeierlag og Namdalseid skogeierlag har sendt en felles uttalelse i brev av 9.11.06. Skogeierlagene anbefaler trasé 3 med forslag til en justering sør i Namsos kommune. Begrunnelsen for anbefalingen av trasé 3: er et traséen i stor grad går over statsgrunn, i minst grad berører næringsinteresser, berører lite kulturskog, og jordbruksområder, parallellføres med eksisterende 300 kV over en betydelig strekning, berører få boligområder og dermed har liten konflikt i forhold til elektromagnetisk stråling og støy, er lite synlig og unngår fjordspenn.

Trasé 1 og 2 berører naturvernområder og inngrepsfrie områder og skogeierlagene påpeker at dette bør unngås.

Skogeierlagene har foreslått en traséjustering av trasé 3 sør i Namsos fra Sætermyra til Brennpynnten (kart vedlagt). Omleggingen vil medføre at traséen går lenger på statsgrunn og dermed i mindre grad berører private næringsinteresser. Trasé 3 som foreslått i meldingen, vil berøre både skogbruk og privat utnyttelse av utmarksressurser gjennom salg av stor- og småviltjakt. Omlegging av traséen som foreslått, vil også redusere konflikten med reindriftsinteressene i området.

Spillum grunneierlag v/Kåre Kvåle (8 grunneiere gnr 20) berøres av traséalternativ 1 og har uttalt seg til meldingen i brev av 8.11.06. Grunneierlaget ønsker ikke en ny kraftledning etter denne traséen av følgende grunner:

- Et viktig friluftsområde for folk på Spillum og i Namsos blir berørt.
- Linjeføringen vil bli svært synlig fra toppen av Spillumsvasslia til Morrahaugen og fra Olafjellet til Langtjønnna.

- Ved Spillumsvatnet er et område regulert til hyttefelt like ved foreslått trasé. Kraftledningen vil ødelegge utbyggingsplanene og ekstra erstatning vil bli krevd dersom utbygging ikke kan gjennomføres.
- Kraftledningen vil begrense dagens utnyttelse av området til hanggliding fra Spillumsfjellet.
- Skrenten vest for Durmålfjellet, lokal kalt Almlia, er en viktig biotop for rovfugl.

Overhalla Fjellstyre ønsker i brev av 31.10.06 ikke at statsallmenningen i Overhalla (Vesterå/Landego) skal bli ytterligere berørt av kraftledninger. Hvis ledningene skal gå gjennom allmenningen, forutsettes det at ny ledning legges parallelt med eksisterende ledninger. En ny trasé vil være uheldig for landskapsopplevelsen og utnyttelsen av jakt- og fiskeressurser.

Osen Fjellstyre og Namdalseid Fjellstyre anbefaler i brev 30.10.06 at kraftledningen legges nærmest mulig eksisterende 66 kV ledning og vei. De foreslår en traséjustering for alternativ 3 fra Godvasslihovlan til sørdelen av Vassdølheia og videre til vestsiden av Elghaugen (kart vedlagt).

Fjellstyrene ber om at følgende utredes:

- Konsekvenser for beitebruken i området.
- Konsekvenser for skogsfugl- og lirypebestand inkludert konsekvenser for klekkings- og oppvekstområder.

Marit og Reidar Kvaløseter er grunneiere av Grytøya (gnr 8, bnr 2 og 3) i Overhalla kommune og uttaler seg til meldingen i brev av 3.11.06. Med hensyn til planlagt vindkraft på Fosen, mener Kvaløseter at kraften i utgangspunktet burde vært transportert sørover og ikke nordover til Namsos. De protesterer mot trasé 1 som vil berøre deres eiendom og som de mener vil bli svært synlig fra store deler av Overhalla kommune. De har i dag en mindre ledning over eiendommen, men den ligger lavere i terrenget og er mindre grad synlig. En ledning etter trasé 1, vil komme i konflikt med vannanlegget til Grytøya (vannkum ca. 400 m fra gården) og redusere potensialet for utnyttelse av eiendommen. Kvaløseter mener at en ny ledning må legges etter trasé 3 da dette medfører parallellføring med eksisterende ledning i 15 km og at grunnen som beslaglegges for det meste er statsallmenning eller innkjøpt statsgrunn. Det settes spørsmålstegn ved at trasé 3 ikke er trukket sørover fra Olvatnet slik at den kan parallellføres med eksisterende ledning over Vassdølin.

Dagfinn Kaldahl m.fl. grunneiere i Namdalseid kommune, har uttalt seg til meldingen i brev av 3.11.06. Grunneierne viser til en rekke konflikter for traséalternativ 3.0 i Namdalseid kommune fra Raudskredet til Svartåsen (ca. 5 km).

Kraftledningen vil påvirke:

- Landbruksdriften (reduserer produktivt skogareal, driftsulemper, ulemper i anleggsperioden og ved drift og vedlikehold, ulemper for fremtidig utmarksbeite, mulig problemer med drektighet hos husdyr og vilt som oppholder seg nært ledningen).
- Utmarksnæring (omfattende små- og storviltjakt, jaktutleie og stort potensial for videre næringsutvikling, inngrepsfritt område viktig for markedsføring av området i næringsssammenheng, redusert skogsfuglbestand).
- Naturmiljø (tiur- og orrfugleik i området, gode skogsfuglområder, viktig vinterbeite for skogsfugl, kollisjonsfare, viktig sommer- og vinterbeite for storvilt, redusert opplevelsesverdi).
- Kulturminne (gammel torvuttak på Torvmyra).

Grunneierne krever følgende utredninger:

- Økonomiske konsekvenser for skogbruk og utmarksnæring.
- Konsekvenser for skogsfuglbestanden.
- Konsekvenser for hjorteviltet.
- Eventuelle konsekvenser for drektighet hos husdyr og vilt som oppholder seg nært kraftledningen.
- Beskrivelse av kraftledningen (utforming og effekt av kamuflerende tiltak)

Grunneierne ønsker å delta i diskusjon om masteplasser og mastetyper. Mastene bør ha minst mulig utvendig bardunering. Det bør ikke foregå anleggsarbeid under storviltjakta.

Frode Morken skriver i brev av 30.10.06 at traséalternativ 2 vil komme i konflikt med/nær viktige spillplasser for storfugl (kart vedlagt). Tiur ankommer ofte spillplassen i skumringen/grålysningen og faren for kollisjon vurderes som stor. Tiurbestanden har gått vesentlig ned de siste årene. Trasé 2 berører mye urørt natur, og Morken anbefaler at man velger en trasé som følger eksisterende inngrep (trasé 3).

3.7.2 132 kV Åfjord-Roan: Samordnet nettilknytning av Harbaksfjellet, Kvenndalsfjellet, Roan og Haraheia vindkraftverk

Åfjord næringsforening advarer i brev 31.10.06 mot konfliktfylte trasévalg og overdreven utbygging av vindkraft i Åfjord og på Fosen. Det vises til at det største vekstpotensialet for næringsutvikling i fremtiden vil være knyttet til reiseliv. Det er derfor viktig at disse interessene i minst mulig grad berøres av planene. Næringsforeningen ser behovet for mer kraft og nye overføringslinjer, men påpeker at dette ikke må skje i strid med annen næringsutvikling. Det vises bl.a. til at en ledningstrasé kommer i konflikt med Dåapma.

Oddvar Osen mener i brev 23.10.06 at det ikke må bygges ut mer vindkraft i Åfjord enn Harbaksfjellet og Kvenndalsfjellet fordi vindturbiner er skjemmende og naturressursen må ivaretas for fremtiden. Vindkraftutbyggingen i Roan må konsentrere seg om de kystnære områder og Haraheia vindkraftverk må ikke bygges. Ny kraftledning mellom Åfjord og Roan må legges vest for kommunegrensen til Roan. Transformatorstasjonen må plasseres på alternativ A da dette gir den korteste strekningen. Kraftledningen må ikke legges øst for rv 715 da denne vil komme i konflikt med Åfjord og Roans viktigste utfartsområde vintertid (Momyra, Lonin), vil komme i konflikt med boliger og fritidsboliger, komme nær Dåapma-området og gjøre området mindre attraktivt for hyttebygging. Kraftledningen må heller ikke legges vest for rv 715 da det også her er mye fritidsbebyggelse (Torsteinsvatnet, Nittavatnet, Fjellheim med mer), er et viktig utfartsområde sommer og vinter og vil gjøre området mindre attraktivt for fritidsbebyggelse.

Prosjektgruppa Momyr-Lonin v/Oddvar Osen har i møte 18.09.06 enstemmig gått inn for at transformatorstasjonen må plasseres etter lokaliseringalternativ A, at kraftledningen mellom Roan og Åfjord ikke må legges ned Norddalen og at kraftledningen bør legges etter foreslåtte trasé 2.0. Dette begrunnes med følgende argumenter: Momyr-Lonin er Åfjord og Roans mest brukte utfartsområde, tilgjengelig areal på Fosen tilsier at ledningen legges bort fra bebyggelse og utfartsområder, foreslått trasé er korteste vei mellom Roan og Åfjord, kraftledningen kommer nærmere tyngden av vindkraftverk, det får minst konsekvenser for skog, grunneiere som ønsker vindkraftutbygging må også ta belastningen med nye kraftledninger, Dåapma området må ikke berøres.

Håkon Holien er hytteeier ved Måmyrvatnet og har uttalt seg til meldingen i brev av 31.10.06. Det østligste traséalternativet ved Måmyrvatn bør unngås av følgende grunner:

- Måmyrområdet er et av de viktigste friluftsområdene i Åfjord og Roan kommuner.
- Strekningen fra Åfjord opp Norddalen og over Måmyrvatnet er en viktig trekkroute for fugl.
- Indre deler av Fosen er foreslått til nasjonalpark og en naturlig grense enten for nasjonalpark eller landskapsvernområde vil være vest for Måmyrvatnet.
- Området Lonin-Måmyra er et verdifullt kulturlandskap.

Solfrid Nittemark Viken protesterer i brev 26.9.06 mot de foreslåtte traséalternativene 3.0 og 4.0 som vil krysse hennes eiendom på Momyr Vestre (gnr 19, bnr 2). Eiendommen drives i dag med skogbruk, hyttefelt og jakt salg og alle disse aktivitetene vil bli negativt påvirket av en ny ledning over eiendommen. Tidligere eier har ført jaktlogg fra før eksisterende ledning fra Straum til Hubakken ble bygget, og rypebestanden har gått vesentlig ned etter oppføringen Tilkomst til hyttefeltet med 25-30 hytter må gå under ledningene. Ved valg av alternativ 4.0, vil dette berøre mange av de beste plantefeltene på eiendommen. Traséalternativ 2 vurderes til å ha minst konsekvenser for fritidsbruk, skogsdrift, bebyggelse og næringsdrift.

Janne Helen og John Olav Berdahl er hytteiere på Momyr og mener i brev av 17.10.06 at traséalternativ 4.0 er uheldig ut fra natur- og miljøhensyn. Dette området er Åfjord sitt mest brukte utfartsterreng både sommer og vinter. Kraftledningen bør legges lenger vest fra Børmark til Haraheia der vindkraftverkene er tenkt plassert. Kart med inntegnet trasé er vedlagt.

Elsa Osen Sahin mener i brev av 28.10.06 at en ny ledning mellom Åfjord og Roan ikke må legges øst for riksvei 715. Dette området er et av Fosens største utfartsområder med mange hytter og nærhet til verneområdet Dåpma. Ledningen vil også flere steder komme nær bebyggelsen. Ledningen bør gå korteste vei vest for kommunegrensen til Roan hvor det er mindre bebyggelse og utfart. Det bør vises varsomhet ved videre utbygging av naturen til vindkraftformål.

3.7.3 Haraheia vindkraftverk

Roan hytteforening har avgitt uttalelse til Roan kommune. I kopi av brev av 24.10.06 til NVE sier de at utbyggingen av vindkraft vil innebære store, dominerende og varige landskapsforandringer og store sår i uberørt natur. De mener det er korttenkt at kommuner lar seg lokke med økonomisk kompensasjon fra utbyggerne og mener turisme kan gi betydelig større inntekter til kommunen enn vindkraftutbygging. En omfattende utbygging av vindkraft vil etter deres mening gjøre kommunen svært lite attraktiv som hytte- og fritidskommune.

Hytteforeningen påpeker at det i dag finnes over 500 hytter i kommunen og mener dette er en betydelig faktor for å opprettholde og videreutvikle næringslivet i Roan. I styremøte i hytteforeningen er det gjort følgende vedtak:

«Styret i Roan hytteforening henstiller til kommunestyret om at våre synspunkter blir vektlagt i den videre behandling av saken i Roan kommune. Vårt ønske er at vi i fellesskap kan jobbe for å bevare den flotte naturen som vi mener er kommunens største og viktigste ressurs for fremtiden».

Meholmen Utvikling AS består av en gruppe personer som jobber med planlegging av et hotell i Roan. I e-post av 30.10.06 sier selskapet at et av deres fortrinn er uberørt natur og storslagen natur, og at det er redd for at utbygging av vindkraft vil ødelegge for etableringen av hotellet. De sier at det i deres konsept er lagt opp til innslag av opplevelsesprodukter fra lokale aktører for eksempel friluftsliv.

Etter deres mening vil utbygging av vindkraft legge en stor begrensning på muligheten til å lage slike ”opplevelsesprodukter”.

På bakgrunn av dette ber de om at det gjennomføres nøye utredninger når det gjelder skadevirkninger for turistnæringen i kommunen. De påpeker til slutt at de er svært skeptiske til planene om utbygging av vindkraft i Roan kommune.

Straum grunneierlag v/Terje Murvold viser i brev av 23.10.06 til avtale som er inngått for et begrenset område mellom Norsk Hydro Produksjon AS og Straum Grunneierlag (gnr 54). Meldingen for Haraheia går langt utover arealet som avtalen gjelder for. Grunneierlaget er opptatt av verdien av restarealet i forhold til utnyttelse til små- og storviltjakt. I meldingen har Sarepta foreslått at 64 % av utmarksarealet på gnr 54, brukes til vindkraftformål. Konsekvensutredningen må vurdere hvordan utnyttelsen av utmarksressursene på restarealene kan bli påvirket av vindkraftutbyggingen. Kart som viser grunneierlagets arealer, område som det er inngått avtale med Hydro for og områder som Sarepta har lagt frem i meldingen, er vedlagt.

3.7.4 Fosen Offshore vindkraftverk

Roan Fiskarlag har drøftet saken på medlemsmøte 10.9.06. I brev av 12.10.06 oversendes lagets enstemmige vedtak der de går sterkt imot lokalisering av det planlagte Fosen offshore vindkraftverk. De begrunner sitt vedtak med at vindturbinene er tenkt plassert i gode garn- og krabbefelt og at kablene for ilandføring av strøm er tenkt plassert i gode garn-, reke- og trålfelt. Roan Fiskarlag mener lokaliseringen av vindkraftverket således vil bli svært skadelig for fiskeriinteressene.

Krifo Fisk AS, ved daglig leder Jon Forfod, oversender sine kommentarer til meldingen i e-post av 24.10.06. Krifo Fisk AS er et fiskemottak i Roan kommune og deres leverandører er den lokale flåte som fisker i kystnære områder utenfor Roan og Osen kommuner. Bedriften sysselsetter i dag 14 personer og ca. 20 helårs fiskere fra Bjugn opp til Flatanger leverer til dem. De er således kommunens største arbeidsplass.

Det påpekes i uttalelsen av fiskere tilknyttet bedriften har liten mobilitet og er således sårbare overfor alle faktorer som vil kunne begrense fiskbart areal. De er derfor bekymret for lønnsomheten dersom det viser seg at forstyrrelser gjør at kvantumet av fangstene reduseres. De påpeker at vindturbinene er planlagt i kjerneområdene for fiske etter lyr, torsk og pigghå. I tillegg påpekes det at de planlagte kraftledningene vil dekke store arealer omkring vindturbinene og berøre arealer i fjordene der det fikses etter reker, breiflabb og lysning.

De er videre svært skeptisk til det planlagte tiltaket og mener en eventuell etablering vil redusere grunnlaget for kystfiske i en slik grad at næringen vil opphøre. Etter deres vurdering vil ikke en reduksjon av omfanget redusere skadene for kystfisket.

De ber om at det blir gjennomført en utredning av konsekvensene for fiske og oppdrett. Videre ber bedriften om at det gjøres rede for fordeler og ulemper med en eventuell utbygging, der det spesielt fokuseres på sysselsettingsvirkninger.

Stokkøy Båtforening uttrykker i brev av 19.9.06 sin bekymring over det planlagte offshore vindkraftverket utenfor Stokkøya. De mener et slikt tiltak vil få negative følger for yrkesfiske, fritidsfiske og andre aktiviteter. De mener derfor prosjektet bør skrinlegges.

3.7.5 Benkheia og Leksvik vindkraftverk

Atle og Bjørg Stoum skriver i brev av 24.10.06 at de er bekymret for påvirkning på drikkevannskilden for 4 husstander med 15 personer ved utbygging av Benkheia vindkraftverk. Kart er vedlagt. Hvis veitrasé B i Flogdalen velges, vil alt slam fra vegbygging og sprenging renne i bekken og deretter i drikkevannskilden. Dette gjelder også avrenning fra område A Skola-Skoltsteinskammen-Benkheia. Stoum forbeholder seg retten til ev. å kreve erstatning.

Trondheim kommune påpeker i brev av 8.1.06 at det planlagte vindkraftverket i Leksvik trolig vil kunne bli synlig fra Trondheim. De ber om at konsekvensutredningen belyser den visuelle og landskapsmessige virkningen av det planlagte vindkraftverket i forhold til den store befolkningsskonsentrasjonen i Trondheim. De ber videre om at kommunen ansees som høringsinstans i det videre arbeidet.

Edvard Kruken (Gnr/Bnr 95/1) blir berørt av det planlagte Leksvik vindkraftverk. Han sier at det aktuelle området er det beste og mest brukte turområdet i Leksvik kommune. Han mener et eventuelt vindkraftverk vil føre til svært store og omfattende inngrep i naturen. Etter Krukens mening vil området kunne bli ødelagt for alltid og er derfor sterkt imot et slikt vindkraftverk.

Elin Hofstad er hytteeier og blir berørt av det planlagte Leksvik vindkraftverk. Innledningsvis i brev av 30.10.06 forteller Hofstad om historien, plasseringen og verdien ved å eie hytten. Hofstad påpeker at ca. 80 % av arealet til Statkraft sine planlagte vindkraftverk er i inngrepsfrie naturområder, og at planene således vil utrede området for slike områder. Hun er videre bekymret for de negative konsekvensene av den planlagte utbyggingen. Hun mener at slike vindkraftverk heller bør bygges der det allerede er foretatt store inngrep i naturen, som for eksempel langs trafikkerte veier og høyspentledninger.

Hun påpeker videre at det finnes en gravplass i området og stiller spørsmål om denne er kjent for tiltakshaver. Hofstad forventer at det som går tapt ved en eventuell utbygging erstattes i form av en hytte i tilsvarende miljø.

Aunbua Friluftslag v/Jens Ole Lindgjerdet aksepterer i brev av 4.10.06 ikke de fremlagte planene om utbygging av vindkraft i Leksvik. Friluftslaget har siden opprettelsen i 1981 arbeidet for å fremme friluftslivet i kommunen og viser til aktiv drift og bruk av hytte ved Aunbuvatnet som er åpen for alle, opparbeidede skiløyper og turstier med mer. Utbygging av Leksvik og Benkheia vindkraftverk vil ødelegge dagens bruk av det siste sammenhengende, urørte fjellområdet i Leksvik kommune og være negativt både for lokalbefolkningen og kommunens satsing på reiselivsnæringen. De store inngrepene vil være et paradoks i forhold til kommunens restriktive forvaltning av bruk av motorisert holdning og hyttebygging.

Leksvik Jeger- og Fiskerforening v/Espen Kalstad mener i brev av 28.9.06 at Leksvik og Benkheia vindkraftverk ikke må bygges. Planområdene er blant de mest brukte jakt-, fiske- og turområdene i kommunen hele året, og utbygging vil gjøre disse arealene ubrukelige til slike aktiviteter. Et vindkraftverk vil påvirke viltet i området negativt, spesielt fugl og elg. Jeger- og fiskerforeningen mener at utbygging av vindkraft er unødvendig og at det heller bør satses på modernisering av eksisterende vannkraftverk.

Leksvik Industriforum v/Arnfinn Aasen er i brev 2.10.06 negative til den planlagte vindkraftutbyggingen i Leksvik da den vil berøre de mest brukte utfarts- og fjellområdene i kommunen med verdifulle friluftsinnteresser. Potensialet i andre energikilder bør benyttes i stedet, herunder bygging av gasskraftverk og opprustning av eksisterende vannkraftverk.

Leksvik Bondelag sier i kopi av brev sendt Leksvik kommune 19.9.06 at de er negative til vindkraftverk i kommunen. De begrunner sitt syn ut fra miljøvirkningene og næringsvirkningene de tror at de planlagte Leksvik og Benkheia vindkraftverk vil føre med seg. De ønsker på bakgrunn av dette utredninger innenfor miljø- og næringsvirkninger for temaene landskap, fauna og flora, kulturminner og kulturmiljø, jord- og skogbruk, støy og forurensning, reiseliv og turisme og jakt og fiske.

3.7.6 Rissa vindkraftverk

Ivar Rostad oversender sine merknader i brev av 31.10.06. Etter Rostad sin mening vil de konsekvenser tiltaket medfører i form av naturinngrep og andre samfunnsmessige kostnader ikke svare til den gevinst man får tilbake i form av energi, arbeidsplasser, med mer. Rostad mener tiltaket ikke bør realiseres da området er mye brukt til jakt, fiske, turgåing og andre rekreasjonsaktiviteter. Han mener området er å betrakte som villmark.

Han påpeker videre de store inngrep som nødvendigvis vil måtte skje dersom vindkraftverket skal bygges ut, og peker i denne sammenhengen på de mange veiene som vil måtte anlegges med betydelige fjellskjæringer og fyllinger. Rostad mener området vil miste sin verdi, både som villmark og som rekreasjonsområde, og mener dette ikke kan repareres på grunn av topografien i området.

Videre kommenterer Rostad forhold omkring kostnader, naturinngrep, verdier og alternativer til vindkraft. Han mener blant annet at gasskraft vil være det beste alternativet på mellomlang sikt for å bedre energitilgangen. Han mener dette vil gi mer energi, mulighet for langt flere arbeidsplasser, bedre teknologiutvikling og langt flere positive effekter i form av annen industriutvikling. Rostad konkluderer med at vindkraftutbyggingen i kommunen ikke er ønskelig.

Arnljot og Inger Johanne Berget har innledningsvis i brev av 22.10.06 noen generelle kommentarer til meldingen om Statkrafts fire vindkraftprosjekter. De er svært negative til planene. De sier at meldingen omfatter svært store arealer som berører natur og mennesker på Fosen i betydelig grad og er bekymret for de store konsekvensene tiltakene vil få for befolkning, natur og miljø på kort og lang sikt.

Videre har de en rekke kommentarer til den fremlagte meldingen, og er generelt uenig i teksten og formuleringer i teksten. De sier imidlertid at prosessene som er beskrevet for å få frem datagrunnlag med mer synes å være i orden i forhold til lovverket, men at disse ikke på noen måte kan forhindre at området ødelegges for all fremtid. De konkluderer med at vindkraftutbyggingen er kommet helt ut av kontroll og mener flere hundre kvadratkilometer med sårbar kystnatur ødelegges av vindkraftprosjektene. De viser i denne sammenhengen til de dokumenterte negative virkningene av vindkraftverket på Smøla. De oppfordrer NVE til å sette ned foten for vindkraft. De aksepterer ikke at bedriftsøkonomiske hensyn, kraftkrise og andre underordnede argumenter skal tillegges større vekt enn ivaretagelse av opprinnelig natur. De stiller også spørsmålstegn ved om lovverket, spesielt energiloven, er tilfredsstillende for å ivareta interesser ut over de rene utbyggingsinteresser.

Svein Buan er i brev av 27.10.06 imot utbygging av et vindkraftverk i Rissa. Han skriver at han har flyttet tilbake til Hasselvika etter mange år i byen. Bygda er fraflyttingstruet, men en del yngre kommer tilbake mye pga den flotte naturen. Planområdet er det fineste og mest uberørte turområdet i kommunen. Buan beskriver viktige naturkvaliteter for han som villmarksområder med krokfuru og myrdrag, vilt, spillplasser for storfugl, hekkeplasser for rovfugl, gode fiskevann og stillhet. Han mener at dette villmarksområdet er uerstattelig, og ber om NVE ikke gir tillatelse til utbygging slik at også hans barn og barnebarn kan "få oppleve suset av gammelskogen og lyden av stillhet kun brutt av villmarkas egne musikere."

Sigurd Sannan fremmer i brev av 1.11.06 synspunkter om forhold han synes er viktig å ta inn de forestående utredningene. Han ber om at følgende blir utredet;

- Det må utredes hvorvidt utbygging av vindkraft i Norge faktisk innebærer større utslipp av CO₂ i atmosfæren, all den tid behovet for elektrisk kraft i Midt-Norge har nær sammenheng med utbyggingen av Ormen Lange-feltet og dermed er tenkt som støtte for eksport av karbonholdig naturgass til Storbritannia.
- Hvis de faktiske forhold er slik at alle Norges ressurser av naturgass skal trekkes ut av reservoarene og brukes uansett, og ingenting tyder på noe annet, så vil det globalt sett være bedre for miljøet om Norge tok på seg oppgaven med å fjerne karbonet fra gassen før den blir eksportert til kontinentet eller Storbritannia. Dette må sees i sammenheng med planene for utbygging av vindkraft, da energien til alle prosesser vedrørende utvinning og eksport av naturgass kan taes ut av naturgassen selv og bør ikke belastes det eksisterende strømnnett med dertil krevende utbygginger. Dette må utredes nøye der forhold som bytte av landenes CO₂-kvoter i følge Kyoto-avtalen må være en del av prisen når Norge som eksporterende gassnasjon har valgt å selge gass i de mengder som vi vil se i de kommende år. Det blir da etter min mening helt feil at vi samtidig ser det som nødvendig også å bekle hele vår kystlinje med vindmølleparker.
- Det må utredes hva en alternativ satsing på bioenergi ville gi i form av reduserte CO₂ utslipp før man setter i gang og bygger ut hele Norges kyst med vindparker.
- Det må utredes hvor store utslipp av CO₂, NO_x og SO_x per produsert kWh vindkraftverkene på Fosen vil gi i forbindelse med både en eventuell utbygging og fremtidig drift av anleggene. I dette regnestykket hører både produksjon og transport av komponentene fra produsent til den geografiske beliggenhet av vindparkene, samt miljøutslipp i forbindelse med bygging av veinettet til vindparkene og installasjon av vindmøllene, kabelnett og transformatorstasjoner. I tillegg kommer naturens tapte evne til å holde på CO₂ p.g.a. den ødelagte vegetasjonen.
- Det må utredes hvilke konsekvenser utbyggingen vil ha for reiselivsnæringen både i Norge generelt og på Fosen spesielt. For Fosen spesielt må det utredes hvilke konsekvenser en utbygging vil ha for en fremtidig reiselivsnæring gitt det store potensialet som finnes her med en unik og mangfoldig natur.
- Det må utredes hvilke konsekvenser en eventuell utbygging på Fosen vil få både for de sjeldne og truede fugleartene i områdene, samt hvilke konsekvenser det kan ha for den økologiske balansen, blant annet i form av en økt bestand av gnagedyr.
- Det må utredes hvilke konsekvenser den planlagte utbyggingen har for den verneverdige kystbarskog i områdene.
- Det bør utredes om det særpregede Salan-området, som ligger i den planlagte Rissa vindpark heller bør være et verneverdig område.

Jørgen Sannan har i brev av 26.10.06 en rekke innsigelser mot og krav om utredning til det planlagte vindkraftverket i Rissa.

Planområdet er det mest uberørte området i Rissa kommune, og det mest brukte utfartsterrenget. Det flotte naturområdet ligger omkranset av bygdene i kommunen, og er det naturlige turterrenget for 2/3 av Rissas 4000 innbyggere. Det er et nettverk av turløyper i området som brukes hele året, jf Rissa kommunes turkart som er vedlagt uttalelsen. Konsekvensene av ødelagte rekreasjonsmuligheter for befolkningen i Rissa må utredes.

Planområdet er meget kupert og bygging av veier vil kreve sprenging og fyllinger. Disse inngrepene vil rasere området for alltid. Hvis konsesjon mot for modning gis, må det settes vilkår om at stein og masse skal legges tilbake i skjæringene og at øvrig masse blir fraktet helt ut fra området etter utløp av konsesjonen. Konsekvensene av sprengingsarbeid i dette kupert området må utredes.

I eller i grensene til planområdet hekker en rekke rødlistede fuglearter; havørn, kongeørn, vandrefalk. Hønsenhauk, smålom og storlom. Med erfaringer fra Smøla, må konsekvensene for fugl utredes.

Regjeringen har bevilget 80 millioner kroner til et nasjonalt mestringssenter for pasienter med lettere psykiske lidelse i Hasselvika. Et viktig argument var beliggenheten i forhold til gode naturområder da friluftsliv inngår som en del av behandlingen. Utbygging av Rissa vindkraftverk og vindkraftverk i Agdenes, vil i vesentlig grad forringe denne muligheten og pasientenes opplevelser. Konsekvensene for senteret i Hasselvika av de planlagte vindkraftverkene på Agdenes og Rissa, må utredes.

Ved siden av skipsnæringen, er det reiselivsnæringen som har det største potensialet for arbeidsplasser i Rissa i fremtiden. I den forbindelse må det spilles på en rekke naturopplevelser for "trekke turister til området. Konsekvensene for reiselivsbransjen og potensialet for nye arbeidsplasser innen denne, må utredes.

Bildemateriell som viser den visuelle effekten av vindkraftverket må utarbeides fra følgende standpunkt: fra Blåheia i retning Salan, fra Brettingen i retning av Salan og videre mot Tjærravassheia, fra Sørbotn i retning av Tjærravassheia og Roksetheia, fra Stadsbygdskaret ved avkjørsel til Haugen i retning av Salan, fra Storsalen i retning av Roksetheia og Tjærravassheia og flyfoto som viser planlagte veier i hele området.

Kraftpotensialet i området må være kjent før eventuell konsesjon gis. Dette må ikke baseres på utbyggers estimerer.

Hallvard Berget og Anne Torhild Haugen skriver i brev av 22.10.06 at Statkrafts utbyggingsplaner på Fosen er uakseptable og at de vil beslaglegge ca. 130 km² av urørte naturområder. Dette vil sterkt forringe opplevelsesverdien for friluftsliv, jakt, fiske og dermed ødelegge viktige interesser både for lokalbefolkning og tilreisende. Berget og Haugen vil ikke akseptere at bedriftsøkonomiske hensyn eller kraftkrise tillegges større vekt enn ivaretagelse av opprinnelig natur.

Kommentarene er for øvrig knyttet spesifikt til Rissa vindkraftverk:

- Turbinene er plassert på alle fjelltopper i området. Planområdet ødelegges totalt og buffersonen på 800 meter er alt som blir igjen. Gjennom denne buffersonen innrømmer Statkraft at vindkraft kan være problematisk for omgivelsene.
- Det at det ikke er båndlagte/sikrede områder friluftsområder, gir ingen rett til å bygge ned området.
- Planområdet er lagt ut til LNF-område med restriksjoner på bolig-, ervervs- og fritidsbebyggelse og det er uakseptabelt at det åpnes for vindkraft når det settes så strenge restriksjoner i forhold til annen aktivitet.
- Det er uakseptabelt at plassering og antall turbiner bestemmes etter at en konsesjon er gitt. Det er ikke beskrevet hva veier med 5,5 meter bredde vil bety i form av antall km veier i og inn til området.
- 4-15 potensielle arbeidsplasser forsvaret ikke det omfattende inngrepet og flere vindparker vil redusere behovet for driftspersonell.

- Noe kraftunderskudd i høylastperioder holder ikke som argument for utbygging på Fosen. Eksisterende kraftproduksjonen på Fosen er misvisende fremstilt.
- Visualisering vil ikke være tilfredsstillende for å vise hvordan vindkraftverket vil oppleves, jfr. visualiseringer av Kvenndalsfjellet vindkraftverk.
- En rekke nedlagte setrer og andre kulturminner i planområdet er ikke nevnt i meldingen.
- Støy vil bety lite i forhold til visuelle og fysiske inngrep i naturen.
- Utsagnet ”planområdet har ingen kjente drivverdige naturressurser” er uriktig, da urørt natur er en viktig ressurs for fremtidige generasjoner.
- Reindriften vil bli påvirket ved at andre aktiviteter som jakt og fiske tvinges ut av planområdet og inn i andre områder.
- Det hjelper ikke at allmennheten har tilgang til planområdet etter utbygging når områdene er ødelagt som rekreasjonsområder.

Bilder av planområdet for Rissa vindkraftverk er vedlagt.

Hallvard Berget er i brev 15.8.06 og 17.8.06 sterkt imot utbygging av meldte vindkraftverk i Rissa, Leksvik, Åfjord og Bjugn. Berget mener at vindkraftutbygging av dette omfanget er miljøkriminalitet. Utbyggingen vil være en naturrasering og vil ødelegge det biologiske mangfoldet for alltid. Han sammenligner planene med Alta og Mardøla-sakene. Berget viser til organisasjonene Norwea og Zero som ønsker vindkraftutbygging i Norge og mener at eventuelle vindturbiner får plasseres ved de større byene som for eksempel Stavanger.

Beboere på Selnes i Rissa v/ Torstein Hårsaker (23 personer med bosted eller eiendom på Selnes) har i brev 31.10.06 uttalt seg til vindkraftplanene. Uttalelsen er identisk med uttalelsen fra Berget og Haugen over.

Didrik Frengen stiller i e-post 30.10.06 spørsmål om utbyggingen av Rissa vindkraftverk kan reduseres til halve området slik at folk som bor i Hasselvika, Fevåg eller deler av Stjørna ikke blir innestengt. Frengen er ikke imot vindkraft da vi er avhengig av energi, men påpeker at de som driver turisme må ha fjellområder å tilby turistene. Konsekvensene for rype og elg (herunder elgjakt), må vurderes.

Elfrida og Audun Alseth er grunneiere på Foss gård gnr 116, bnr 1 og 4 i Rissa og er i brev av 30.10.06 sterkt i mot utbygging av Rissa vindkraftverk. Planområdet er et aktivt brukt rekreasjonsområde som bl.a. er avmerket på Rissa kommunes turkart, og dette vil omdannes til et industriområde. Alseth har lagt ut et hyttefelt med 7 tomter hvorav to er solgt. Vindkraftverket vil gjøre hyttefeltet lite attraktivt. Konsekvenser for dyre- og fugleliv må utredes. Det vises for øvrig til Soria Moria erklæringen som vektlegger friluftslivshensyn og tilgang til viktige naturkvaliteter.

Marit Skaug Larsen m.fl. (feste av gnr 108/1 og eiere av gnr 108/16) protesterer i brev av 23.10.06 mot planene om å bygge vindkraftverk på Storliheia i Rissa og mener dette grenser til miljøkriminalitet. Området ligger nært Rissa sentrum, Hasselvika, Stjørna og Skaugdalen og vil helt miste sin rekreasjonsverdi. Kommunens politikere og administrasjon oppfordres til å si nei til utbygging da utbygging vil gjøre det mindre interessant å flytte til kommunen.

Nina Larsen (fester gnr 108/1 i Rissa) sender i brev av 23.10.06 et likelydende brev som Marit Skaug Larsen m.fl. som sammenfattet over.

Tore Johan Waterloo sender i brev av 30.10.06 inn en underskriftsliste mot vindkraftverk i Rissa. 295 personer har skrevet under på den uttalelsen som er referert over fra Marit Skaug Larsen m.fl. I nytt brev av samme dato oversendes ytterligere 19 underskrifter på brevet.

Finn Yngvar Benestad sier i brev av 26.10.06 at Rissa vindpark er tenkt plassert i det mest sentrale og populære og best tilrettelagte friluftsområdet i Rissa kommune. Planområdet er i ett av to inngrepsfrie områder i kommunen. Benestad (tidligere miljøvernkonsulent i Rissa kommune) har selv vært med på å lage turkart for Rissa og dette kartet er vedlagt. I planområdet er det atkomstmuligheter, parkeringsplasser, merkede stier og løyper hele året og diverse hytter/gammer/gapahuker som sier noe om aktiviteten i området. Benestad ber om at konsekvensutredningen beskriver friluftslivet i området slik at konsekvensene for aktiviteter sommer og vinter kommer tydelig frem. Benestad stiller seg til disposisjon for ytterligere opplysninger om området.

Arnulv Bergstrøm er sammen med sin familie og omgangsvenner en flittig bruker av det området som berøres av planene om Rissa vindkraftverk. I brev av 30.10.06 har han følgende innspill til utredningsprogrammet;

- Vindkraftverket bør visualiseres fra flere utsiktspunkter så man kan danne seg et bilde av omfang og visuelle effekt. Hasselvika er viktig i så måte, både på grunn av Hysnes helsefort og planer om etablering av leirskole.
- Forventet støynivå på ulik avstand fra vindkraftverket bør beregnes.
- Konsekvensene av vindkraftverket for dyre- og fugleliv bør utredes.
- Anleggsarbeidenes varighet og påvirkning av dyre- og fugleliv bør utredes.
- Påvirkning av nedslagsfelt eventuelt drikkevannskilder bør utredes.
- Nedlegging/tilbakeføring av området etter utløpt konsesjon bør utredes.
- Økonomiske kalkyler bør fremlegges.
- Forskjellene i kraftproduksjonen gjennom året bør utredes.
- Konsekvensene for friluftslivet bør utredes, herunder hvordan tiltaket eventuelt vil begrense mulighetene for å utøve friluftsliv, jakt og fiske.
- Konsekvenser for reiselivet bør utredes.
- Innvirkning av tiltaket på tomtepriser for både fast- og fritidsboliger bør utredes.
- Konsekvensene for det nyetablerte Hysnes helsefort i Hasselvika bør utredes.

3.7.7 *Storheia vindkraftverk*

Edmar Bakøy, Skogbrukssjef i Bjugn og Ørlandet fremmer i e-post 31.10.06 krav om tilleggsveier slik at Storheia-området får atkomst fra Bjugn. Kravet fremmes på vegne av grunneiere i området ved Storheia vindkraftverk som ønsker bedre tilgang til skog, utmark og næringsaktivitet.

3.6 Forelegging av utredningsprogram for Miljøverndepartementet

NVE har forelagt Miljøverndepartementet utkast til utredningsprogram for de aktuelle prosjektene. MD er i brev av 2.7.07 positive til den samtidig behandlingen NVE legger opp til. De sier at flere av prosjektene ligger i områder med store eller svært store kjente konflikter (kategori D og E) i forhold til

naturmiljø og kulturminner og -miljø, og med betydelig potensial for konflikt, jf tematiske konfliktvurderinger og høringsuttalelsene fra blant annet DN, RA, fylkesmennene og fylkeskommunene. De påpeker derfor at det generelt er viktig å sikre gode faglige utredninger.

MD ser det som positivt at resultater fra det pågående arbeidet med fylkesdelplan for vindkraft i Sør-Trøndelag vil være en viktig del av grunnlaget for konsesjonsbehandlingen når det gjelder regionale vurderinger. Vi har forståelse for at de regionale vurderingene som skal gjøres som en del av arbeidet med konsekvensutredningene, og som beskrives i pkt 4.1 i oppsummeringsnotatet, dels er ”upløyd mark”. For å bidra til at de regionale vurderingene virkelig blir en viktig del av grunnlaget for å fatte gode beslutninger om hvilke prosjekter som skal tillates bygd, ber MD om at det følgende tas inn i utredningsprogrammene;

I Innledningen: ”De mange vindkraftverkene under planlegging i regionen muliggjør regionale vurderinger av mulige sumvirkninger for å sikre et best mulig beslutningsgrunnlag. For reindrift er det tatt inn krav om felles utredninger i utredningsprogrammet. Etter at søknad med konsekvensutredning er mottatt, vil NVE vurdere krav til tilleggsutredninger innenfor andre tema og komme tilbake til opplegg for samarbeid for dette med sikte på at slike regionale vurderinger skal ligge til grunn for høringen.”

Under pkt. 2, andre eller tredje kulepunkt samt pkt. 20 første avsnitt:

”Foreliggende resultater fra arbeidet med fylkesdelplanen for vindkraft i Sør-Trøndelag skal inngå i konsekvensutredningen i de relevante delutredninger.”

Under pkt. 18, første kulepunkt: ”, herunder forslag til temaer, problemstillinger og metoder/måter å vurdere sumvirkninger av flere prosjekter på.”

Når det gjelder plikten etter § 9 i kulturminneloven til å undersøke om tiltaket vil virke inn på automatisk fredete kulturminner, vises til nasjonale retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftanlegg, fastsatt 18.06 07. MD ber om at følgende tas inn i utredningsprogrammene:

”Når det gjelder plikten etter § 9 i kulturminneloven til å undersøke om tiltaket vil virke inn på automatisk fredete kulturminner, skal det foretas befaring av person med relevant faglig kompetanse i konsekvensutredningen. Dersom befaringene gir grunn til å tro at det er sannsynlig med funn av automatisk fredete kulturminner som gjør hele eller større deler av planområdet uegnet til vindkraft, bør det foretas noe mer detaljerte undersøkelser i konsekvensutredningen. Undersøkelsene skal konsentreres til de områdene innenfor planområdet der slike funn fremstår som mest sannsynlige.”

MD presiserer videre at i tilfeller med forenklet reguleringsplan, der turbiner og internveier kun vises som illustrasjoner på plankartet, eller dispensasjon fra kravet til reguleringsplan, kan det være aktuelt å utsette deler av § 9-undersøkelsene til etter vedtak av forenklet reguleringsplan/konsesjonsvedtak. Utsettelse forutsetter at befaring og eventuelt mer detaljerte undersøkelser i konsekvensutredningen har gitt tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag for å vurdere om konfliktpotensialet er akseptabelt ut fra hensynet til automatisk fredete kulturminner. Utsettelse avgjøres av Riksantikvaren i forbindelse med deres uttalelse til konsesjonssøknad med konsekvensutredning og planforslag. Dersom turbinplassering og internveier fastsettes i reguleringsplan skal alltid forholdet til automatisk fredete kulturminner være avklart før vedtak av planen. MD ber om at det gis en hensvisning til retningslinjene på passende sted i utredningsprogrammene.

Når det gjelder Fosen offshore mener MD at kravet til fysisk kartlegging av naturverdier er særlig viktig. Videre viser de til ny informasjon om miljøeffekter av offshore vindkraftverk; herunder varmeeffekt av sjøkablene på havbunnen, i en rapport fra en internasjonal arbeidsgruppe om

miljøeffekter av offshore vindkraftverk i Tyskland i 2005. Referansen til rapporten (<http://www.dnl-online.de>) tas inn i utredningsprogrammet. MD ber om at informasjonen tas med i konsekvensutredningen.

NVE har tatt inn MDs innspill i aktuelle utredningsprogram.

3.7 Tematiske konfliktvurderinger

3.7.1 Generelt om tematiske konfliktvurderinger

Tematiske konfliktvurderinger ble behandlet i Stortingsmelding nr. 11 (2004-2005) Sametingets virksomhet i 2003. Gjennom konfliktvurderingene skal det systematiseres og kategoriseres informasjon om mulige konflikter mellom planlagte vindkraftverk og de ulike sektorinteressene, og derigjennom legge til rette for avklaring av disse gjennom konsesjonsbehandlingen. Målsetningen skal være å bidra til å finne vindkraftprosjekter som i størst mulig grad kan forenes med de ulike sektorinteressene.

Følgende temaer inngår i konfliktvurderingene:

Miljø og kulturminner - konfliktvurderingen foretas av Direktoratet for Naturforvaltning og Riksantikvaren

Reindrift - konfliktvurderingen foretas av Reindriftsforvaltningen

Forsvaret - konfliktvurderingen foretas av Forsvarsbygg

NVE har fått ansvaret for å koordinere og sikre gjennomføringen av tematiske konfliktvurderinger av meldte og konsesjonssøkte vindkraftverk. En rekke andre temaer som ikke inngår i konfliktvurderingene, som for eksempel infrastruktur, vindressurser og økonomi, vil selvfølgelig også inngå som sentrale temaer i konsesjonsbehandlingen.

Prosjektene kategoriseres etter følgende generelle karakterskala:

- Kategori A: Ingen konflikt
- Kategori B: Mindre konflikt
- Kategori C: Middels konflikt, men mulig å redusere konflikt ved avbøtende tiltak som for eksempel mindre justeringer av parken som flytting/fjerning av et mindre antall vindturbiner. Eventuelt et område med stor verdi men stor usikkerhet om konfliktgrad, men hvor sektormyndighet tror konfliktgraden vil være stor ("føre var").
- Kategori D: Stor konflikt, men mulig å redusere konflikt ved avbøtende tiltak som for eksempel omfattende justeringer av parken som flytting/fjerning av et større antall vindturbiner.
- Kategori E: Svært stor konflikt. Avbøtende tiltak vil ikke kunne redusere konflikt.

3.7.2 Tematisk konfliktvurdering av planlagte vindkraftverk på Fosen og i Namdalen

Direktoratet for Naturforvaltning og Riksantikvaren har i brev 21.12.06 gjennomført konfliktvurderinger av de planlagte vindkraftprosjektene. Forsvarsbygg fremmer sine resultater i brev av 15.12.06.

Prosjekt	Miljø og kulturminner (naturmiljø - kulturmiljø – landskap)	Forsvar
Fosen Offshore fase II	D (D-D-D)	A
Fosen Offshore fase III	E (D-D-E)	A
Haraheia	C (C/D-B-B/C)	A
Rissa	C/D (C/D-C/D-C/D)	C
Storheia	D (D-C/B-B)	C
Leksvik	D (D-C/D-D)	C
Benkheia	B (B-B-B)	C

Under teamet miljø og kulturminner er det for de enkelte underkategoriene naturmiljø, kulturmiljø og kulturminner og landskap gitt følgende foreløpige konfliktvurdering for de enkelte prosjektene:

Fosen Offshore vindkraftverk fase II:

Karakteren D er gitt for temaet naturmiljø og i den foreløpige konfliktvurderingen sies det:

”Nedbygging/fragmentering av viktige sjøfuglområder og leveområde for kystsel. Tap av INON”.

Karakteren D er gitt for temaet kulturmiljø og kulturminner og i den foreløpige konfliktvurderingen sies det: ”Mulig konflikt med marine kulturminner. Eksponert og til dels nær kulturmiljøer på øyene og ytterkysten”.

Karakteren D er gitt for temaet landskap og i den foreløpige konfliktvurderingen sies det: ”Svært eksponert for og til dels nær ytterkysten der bosetningen finnes, også eksponert til hovedleia (Hurtigruta)”.

I den samlede konfliktbeskrivelsen sies følgende: ”Antatt stor konflikt med naturmiljø. Planområdet er del av større gruntvannsområde som er svært viktig for en rekke sjøfuglarter, hvorav flere rødlistearter, både sommer og vinter. Antatt stor konflikt med landskap. Mulig konflikt med marine kulturminner.”.

Fosen Offshore vindkraftverk fase III:

Karakteren D er gitt for temaet naturmiljø og i den foreløpige konfliktvurderingen sies det:

”Nedbygging/fragmentering av viktige sjøfuglområder og leveområde for kystsel. Tap av INON”.

Karakteren D er gitt for temaet kulturmiljø og kulturminner og i den foreløpige konfliktvurderingen sies det: ” Mulig konflikt med marine kulturminner. Eksponert og til dels nær kulturmiljøer som nevnt”.

Karakteren E er gitt for temaet landskap og i den foreløpige konfliktvurderingen sies det: ”Svært eksponert for og til dels nær ytterkysten der bosetningen finnes, også eksponert til hovedleia (Hurtigruta) og landemerket Oksbåsheia. Gjennomføring av prosjektet vil medføre at det ikke blir igjen lengre strekninger uten vindkraft mellom Åfjord og Jøa”.

I den samlede konfliktbeskrivelsen sies følgende: ”Antatt stor konflikt med naturmiljø. Planområdet er del av større gruntvannsområde som er svært viktig for en rekke sjøfuglarter, hvorav flere rødlistearter, både sommer og vinter. Antatt svært stor konflikt med landskap. Mulig konflikt med marine kulturminner”.

Haraheia vindkraftverk:

Karakteren C/D er gitt for temaet naturmiljø og i den foreløpige konfliktvurderingen sies det: "Relativt stort konfliktnivå med fugl. Tap av sammenhengende INON. Konfliktnivå i forhold til friluftsliv usikkert".

Karakteren B er gitt for temaet kulturmiljø og kulturminner og i den foreløpige konfliktvurderingen sies det: "Konfliktgrad avhenger av hva som finnes i området".

Karakteren B/C er gitt for temaet landskap og i den foreløpige konfliktvurderingen sies det: "Trolig relativt lite eksponert i forhold til kysten og skipsleia".

I den samlede konfliktbeskrivelsen sies følgende: "Ikkende rødlisteart. Berører et relativt stort område med inngrepsfri natur, sone 1 og 2. Potensial for funn av automatisk fredete kulturminner og samiske kulturminner".

Rissa vindkraftverk:

Karakteren C/D er gitt for temaet naturmiljø og i den foreløpige konfliktvurderingen sies det: "Berører betydelige deler av fjellområdene som brukes som turområde for Rissas befolkning og tilreisende. Konfliktfylt i forhold til INON".

Karakteren C/D er gitt for temaet kulturmiljø og kulturminner og i den foreløpige konfliktvurderingen sies det: "Mulig indirekte konflikt med en rekke verdifulle kulturmiljøer i kulturhistorisk viktig landskap. Eksponering og avstand avgjørende for konfliktgrad".

Karakteren C/D er gitt for temaet landskap og i den foreløpige konfliktvurderingen sies det: "Landskapsrommet rundt ytre del av Trondheimsfjorden med Ørlandet anses som sårbart. Eksponering og avstand vil bli avgjørende for konfliktgrad".

I den samlede konfliktbeskrivelsen sies følgende: "Generelt dårlig kunnskapsgrunnlag. Sannsynlig konflikt med naturmiljø, blant annet fugleliv og friluftsliv. Effektene på landskap i prosjektområdet og omliggende verdifulle kulturmiljø og landskap kan være betydelige".

Storheia vindkraftverk:

Karakteren D er gitt for temaet naturmiljø og i den foreløpige konfliktvurderingen sies det: "Mulige konflikter med fugleliv, blant annet hubro (sterkt truet). Et av de få gjenværende områdene i regionen med INON fra fjord til fjell".

Karakteren C/B er gitt for temaet kulturmiljø og kulturminner og i den foreløpige konfliktvurderingen sies det: "Konflikten avhengig av graden av innsyn fra nærliggende kulturmiljø og funn i planområdet".

Karakteren B er gitt for temaet landskap og i den foreløpige konfliktvurderingen sies det: "fjellplatå som trolig er forholdsvis lite eksponert for innsyn".

I den samlede konfliktbeskrivelsen sies følgende: "Hubro (sterkt truet) kan bli berørt. Et av de få områdene med INON fra "fjord til fjell" som er igjen i regionen. Konfliktene med kulturminner og kulturmiljø og landskap ser for øvrig ut til å være forholdsvis begrenset".

Leksvik vindkraftverk:

Karakteren D er gitt for temaet naturmiljø og i den foreløpige konfliktvurderingen sies det: "Stor konflikt med friluftsinnteresser i et inngrepsfritt naturområde".

Karakteren C/D er gitt for temaet kulturmiljø og kulturminner og i den foreløpige konfliktvurderingen sies det: "Mulige visuelle konflikter med verdifulle kulturmiljø på Frosta og mulig konflikt med kulturminner i planområdet".

Karakteren D er gitt for temaet landskap og i den foreløpige konfliktvurderingen sies det: "Godt synlig fra bygdene ved Trondheimsfjorden og Trondheim by. Gir endringer av silhuetten for Fosen".

I den samlede konfliktbeskrivelsen sies følgende: "Det eneste fjellområdet nær bebyggelse i Leksvik og Vanvikan. Regionalt svært viktig friluftsområde for lokalbefolkning, hyttefolk og tilreisende. Verdifullt kulturmiljø på Frosta. Prosjektet vil endre opplevelsen av Fosen fra Frosta og Trondheimsfjorden /Trondheim".

Benkheia vindkraftverk:

Karakteren B er gitt for temaet naturmiljø.

Karakteren B er gitt for temaet kulturmiljø og kulturminner.

Karakteren C er gitt for temaet landskap og i den foreløpige konfliktvurderingen sies det: "Trolig godt synlig. Innslag av verdifulle seterlandskap rundt planområdet".

I den samlede konfliktbeskrivelsen sies følgende: "Forholdsvis begrensede konflikter med kjente miljøkvaliteter, men kunnskapsgrunnlaget om naturmiljø og kulturmiljø er mangelfullt".

4 NVEs kommentarer til foreslåtte utredningsprogram

En konsekvensutredning skal i nødvendig utstrekning omfatte de punkter som er listet opp i vedlegg II i forskrift om konsekvensutredninger av 1.4.2005. På bakgrunn av forskriften, innholdet i meldingene, innkomne høringsuttalelser og egne vurderinger skal NVE meddele utredningsprogram for hvert av de meldte tiltakene. I utredningsprogrammene skal NVE spesifisere og avgrense utredningskravene for direkte og indirekte konsekvenser for miljø, naturressurser og samfunn til de forhold som etter NVEs vurdering er vesentlige og beslutningsrelevante. Utredningsprogrammene omfatter også alle "bianlegg" som for eksempel internt kabelnett i vindkraftverket, veier, kaier med mer.

Utredningsprogrammene er gitt til tiltakshaverne i egne brev. NVE har tatt utgangspunkt i forslag til utredningsprogram som tiltakshaverne la frem i sine meldinger. I tillegg er vedlegg II i forskrift om konsekvensutredninger, høringsinnspill, egne vurderinger og erfaringer lagt til grunn. Under følger NVEs kommentarer til hvorfor tiltakshavers forslag til utredningsprogram er supplert og presisert med nye utredningskrav på de enkelte temaene. Det gis også kommentarer til hvorfor eventuelle krav fra høringsinstanser ikke er tatt med i utredningsprogrammet.

Utredningsprogrammene er tematisk oppdelt, og omtaler både problemstillinger som skal belyses og fremgangsmåte. Etter NVEs vurdering vil en konsekvensutredning som gjennomføres etter fastsatte utredningsprogram gi et godt grunnlag for å kunne vurdere om de meldte vindkraftverkene og kraftledningene bør etableres eller ikke.

For å få til en hensiktsmessig vurdering av innholdet i utredningsprogrammene, har vi valgt å dele opp i følgende avsnitt:

- Regionale vurderinger
- Utredningskrav for Storheia, Rissa, Benkheia, Leksvik og Haraheia vindkraftverk.
- Utredningskrav for Fosen Offshore vindkraftverk (inkludert nettilknytning)
- Utredningskrav for 420 kV Namsos-Roan

- Utredningskrav for 132 kV Åfjord-Roan

NVE vil som sagt over utforme spesifikke utredningsprogram for de enkelte prosjektene.

Utredningskravene vil bli utformet likt der det er naturlig slik at sammenligningsgrunnlaget blir best mulig. Som omtalt tidligere har Statkraft meddelt at de ikke vil gå videre med planlegging av Leksvik og Rissa vindkraftverk og disse vil derfor ikke bli tildelt egne utredningsprogram. Hvis tiltakshavere velger å trekke prosjekter senere i prosessen, skal det heller ikke gjøres utredninger for disse prosjektene.

4.1 Regionale vurderinger

4.1.1 Fellesutredninger

En rekke høringsinstanser har påpekt behovet for å vurdere sumvirkningene av alle de planlagte prosjektene. Dette gjelder blant annet Direktoratet for naturforvaltning, fylkesmennene og fylkeskommunene i Nord- og Sør-Trøndelag og flere interesseorganisasjoner.

I utkast til Retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftanlegg er sumvirkninger definert på følgende måte:

"Sumvirkninger kan vurderes som de samlede konsekvenser av flere vindkraftanlegg innenfor et geografisk avgrenset område, eller de systematiske virkninger vindkraftanlegg har på et temaområde som for eksempel en art eller en naturtype innen et større geografisk område."

I forskrift om konsekvensutredninger av 01.04.05 står det i vedlegg II pkt e):

"Når flere utbyggingstiltak i et område samlet kan få vesentlige virkninger skal tiltakets kumulative karakter i forhold til andre gjennomførte og planlagte tiltak i tiltakets influensområde vurderes."

I medhold av forskriften, kan derfor NVE pålegge aktørene å vurdere sumvirkninger av flere prosjekter som er under planlegging innenfor et område. En forutsetning må være at slike fellesutredninger gjør NVE bedre i stand til å treffe konsesjonsavgjørelser. Spørsmålet er om en kan supplere utredningene for de enkelte prosjekt slik at en blir bedre i stand til å avgjøre hvor mange prosjekter som bør få konsesjon etter energiloven og hvilke prosjekter som samlet gir mest energiproduksjon og minst negative konsekvenser. Formålet med å ta flere vindkraftprosjekter i en region til behandling samtidig, er nettopp å kunne øke mulighetene for å se disse i sammenheng og vurdere konsekvensene for regionen under ett.

NVE har valgt å avgrense regioner basert på nettmessige forhold. Det vil si at prosjekter som skal tilknyttes samme nett eller samme tilknytningspunkt i nettet, sees i sammenheng og i forhold til ledig kapasitet i nettet. Den aktuelle regionen er spesifisert i forhold til hvilke prosjekter som planlegges å mate produksjonen mot Namsos-snittet, og avgrenset konkret av Statnetts planlagte 420 kV kraftledning fra Namsos til Roan. Regionen slik NVE definerer den for den pågående behandlingsprosessen, er Fosen (inkludert Verran) og Midtre Namdalen (Namdalseid, Namsos, Overhalla og Flatanger kommuner).

Søknader og meldinger om vindkraftverk i regionen som er under behandling omfatter i dag ca. 1700 MW. Det er nå fremmet ytterligere 9 meldinger om vindkraftverk med total installert effekt på ca. 1000 MW i regionen. NVE har kjennskap til at det kan bli meldt ytterligere prosjekter i regionen i nær fremtid. De meldinger som i denne omgang meddeles utredningsprogram omfatter en installert effekt på ca. 1410 MW, ettersom planene for Rissa, Leksvik og fase 1 av Fosen Offshore vindkraftverk er trukket.

Statnett SF sin foreløpige vurderinger viser at det er mulig å mate inn produksjonen fra 800 MW installert effekt vindkraft på Fosen ved utbygging av en ny 420 kV kraftledning fra Namsos til Roan. Dette forutsetter at kraftledningen fra Klæbu til Järpströmmen oppgraderes til 420 kV samt at en ny 420 kV kraftledning fra Ørskog i Møre og Romsdal til Fardal i Sogn og Fjordane realiseres. Ytterligere nettforsterkninger vil kunne øke innmatningskapasiteten. Det er uansett ikke mulig å realisere alle planene om vindkraftverk i regionen. Hvis det ut fra nettbegrensninger kun er aktuelt å gi konsesjon til en mindre del av de omsøkte og meldte prosjektene, vil eventuelle fellesutredninger av negative virkninger av å bygge *alle* prosjektene gi et feilaktig inntrykk av det reelle problemomfanget.

Samlet betydning av vindkraftutbygging innenfor et gitt tema avhenger ikke bare av antall prosjekter totalt i regionen, men av hvilke og hvor enkeltprosjekter etableres. Avgrensning av relevante områder innenfor den aktuelle region, er også en stor utfordring. Det vil være lettere å avgrense og definere utredningsområder når det foreligger konsekvensutredninger på de enkelte prosjektene.

Metodikk for å finne sumvirkninger av flere prosjekter innenfor et enkelt tema er i dag så godt som fraværende og må eventuelt utvikles. Dette ønsker NVE at denne prosessen kan bidra til.

På denne bakgrunn antar NVE at en må gå gradvis til verks for eventuelt å supplere konsekvensutredningene for det enkelte prosjekt. Målet er å fatte gode beslutninger om hvilke prosjekter som skal tillates bygd. I stor grad vil dette kunne gjøres på bakgrunn av utredninger for enkeltprosjekter. Ved at utredningsprogrammene i hovedsak er standardisert vil det være mulig å sammenfatte virkninger av ulike kombinasjoner av prosjekter. Slike sammenfatninger kan gjøres av sektormyndigheter, av konsesjonsmyndighetene eller som tilleggsutredninger pålagt utbyggerne. Behovet for dette vil bli vurdert når utredningene foreligger, og i forkant av en offentlig høringsprosess slik at alle høringsinstanser får tilgang til eventuelle sammenstillinger av konsekvenser for regionen. For temaet reindrift vil NVE allerede nå kreve at det utføres en vurdering av sumvirkninger som et felles prosjekt pålagt alle som i dag får utredningsprogram. I forståelse med Reindriftsforvaltningen, mener vi at det finnes tilstrekkelige god metodikk til å gjøre vurdering av sumvirkninger for reindrift allerede i dag. Disse kravene spesifiseres nedenfor. NVE vil sette krav om at utredningene innenfor en del andre tema enn reindrift, sees i lys av det planlegges flere vindkraftverk i regionen. NVE vil også be om innspill på hensiktsmessige metoder/måter å vurdere sumvirkninger av flere prosjekter på. NVE vil vurdere disse innspillene før det eventuelt settes krav om tilleggsutredninger.

Reindrift

Reindriftsforvaltningen ber om at NVE tar initiativ til å utarbeide en samlet konsekvensutredning for vindkraftverkene med tilhørende infrastruktur på Fosen og forholdet til reindrift/samiske interesser. Det er planer om vindkraftverk i store deler av Fosen reinbeitedistrikt. I tillegg vil planene om utbygging av sentralnettet berøre Østre og Vestre Namdalen reinbeitedistrikt. NVE er enig med Reindriftsforvaltningen at det er behov for å se disse planene i en regional sammenheng i tillegg til at konsekvensene av de enkelte prosjektene vurderes. Dette vil også være i samsvar med bestemmelsene i Forskrift om konsekvensutredninger, vedlegg II pkt e). Der sies det;

”Der hvor reindriftsinteresser blir berørt skal de samlede effektene av planer og tiltak innenfor det enkelte reinbeitedistriktet vurderes. Det skal kort redegjøres for datagrunnlaget og metoder som er brukt for å beskrive konsekvensene, og eventuelle faglige eller tekniske problemer ved innsamling og bruk av dataene og metodene”.

Utgangspunktet for en regional vurdering, skal være en verdivurdering av det aktuelle området som omfatter hele Fosen reinbeitedistrikt. Herunder må reindriftnæringens bruk av berørte områder beskrives, sammen med direkte beitetap som følge av tiltakene og hvordan tiltakene i anleggs- og

driftsfasen kan påvirke reindriftens bruk av området gjennom barrierevirkning, skremsel/støy og økt ferdsel. I beskrivelsene må det gå fram om det er særverdiområder, som for eksempel flyttleier og kalvingsområder, som er berørt.

En vurdering av verdiene i området skal angi hvilke områder som har størst og minst konfliktpotensial i forhold til reindrift. Herunder bør det vurderes hvordan fordelingen av prosjekter geografisk vil påvirke reindriften (samlet utbyggingen i ett område vs. spredt utbyggingen på flere områder).

Ut i fra verdivurderingen skal sumvirkninger på reindriften av aktuelle vindkraft- og kraftledningsanlegg innenfor Fosen reinbeitedistrikt, vurderes. Vurdering av sumvirkninger skal gjøres ut fra et scenario om etablering av opp til 800 MW vindkraft på Fosen/Midtre Namdalen. En del av vurderingen må være å se på hvordan sumvirkningene forandrer seg avhengig av hvor mye vindkraft som etableres i regionen. Det skal gå frem hvilke prosjekter som i sum har minst konfliktpotensial ved et scenario om utbygging av inntil 800 MW vindkraft.

Fosen reinbeitedistrikt krever at det skal gjøres omfattende biologiske og sosialøkonomiske studier både med og uten vindkraftutbygging. NVE vil stille krav til at det utføres konsekvensutredninger for reindrift og samiske interesser for meldte og omsøkte vindkraftanlegg på Fosen og Ytre Namdalen, se over. NVE vil imidlertid ikke sette krav til at disse undersøkelsene skal følges opp gjennom flere år. Hvis NVE senere gir konsesjon til ett eller flere av de meldte/omsøkte vindkraftverkene, vil NVE vurdere om det er behov for å sette vilkår i en eventuell konsesjon om videre undersøkelser for å kartlegge virkningene ytterligere før et eventuelt vindkraftverk anlegges og etter at det er satt i drift. Omfanget av og behovet for slike for- og etterundersøkelser vurderes som en del av konsesjonsavgjørelsene.

Hvilke aktører og prosjekter skal inkluderes i fellesutredningene om reindrift?

Kravet om fellesutredninger om virkninger og sumvirkninger for reindriften, stilles til de aktørene som mottar et utredningsprogram fra NVE nå, altså Statkraft SF, Sarepta AS, Trønder Energi Nett AS, Statnett SF og Offshore Vindenergi AS. Utredningene som skal gjøres, skal inkludere vurdering av sumvirkninger av følgende vindkraftverk med tilhørende infrastruktur: Harbaksfjellet, Bessakerfjellet, Oksbåsheia, Kvenndalsfjellet, Haraheia, Roan, Storheia, Benkheia og Fosen Offshore (nettilknytning) i tillegg til den planlagte 420 kV kraftledningen fra Namsos til Roan. Ingen av prosjektene under behandling vil bli avsluttet før en fellesutredning for konsekvenser for reindriften foreligger.

Utredningskravet knyttet til konsekvenser for reindriften, vil bli likelydende for alle vindkraft- og kraftledningsprosjekter som får utredningsprogram fra NVE i denne omgang. NVE oppfordrer de aktuelle tiltakshaverne til å samarbeide om å få gjennomført de påkrevde utredningene. Vi ber om at NVE orienteres om hvordan dette arbeidet planlegges utført. Vi forutsetter også at Reindriftsforvaltningen og de berørte reinbeitedistrikter involveres i dette arbeidet.

NVE er kjent med at det er flere aktører og en rekke prosjekter som er under planlegging i regionen, som ikke vil bli omfattet av dette utredningskravet. Disse prosjektene har ikke kommet så langt i behandlingsprosessen at man vil ha tilstrekkelig informasjon til å vurdere det enkelte prosjekt konkret. I den verdivurderingen som skal gjøres av området, ber imidlertid NVE om at også kjente prosjekter som ikke er tatt under behandling, kort vurderes når man sier noe om konfliktgraden i de ulike områdene.

4.1.2 Utredninger utenfor den definerte regionen

Flere høringsinstanser har bedt om at også planlagte vindparker sør for Trondheimsfjorden inkluderes i den regionale vurderingene som skal gjøres. Dette er etterspurt i forhold til å vurdere sumvirkninger

for blant annet fugl, reiseliv og landskap. NVE vil ikke inkludere krav om at det gjøres fellesutredninger for disse temaene på det nåværende tidspunktet, se argumentasjon over. For øvrig er utgangspunktet for NVEs definisjon av regionen de nettmessige forholdene som beskrevet tidligere. Når vindkraftprosjektene på sørsiden av Trondheimsfjorden tas under behandling, vil konsekvensene for dette området bli tilstrekkelig belyst og eventuelt sammenholdt med de fellesutredningene som eventuelt vil bli pålagt for Fosen/Midtre Namdalen regionen.

4.1.3 Samlet plan/regional plan

Flere høringsinstanser ønsker at det utarbeides en nasjonal eller en regional plan for lokalisering av vindkraftanlegg. NVE vil minne om at det er vindressursen som er utgangspunktet ved planlegging av vindkraft, og at de beste stedene ut fra vindforhold, nærhet til eksisterende infrastruktur og atkomst vanligvis blir planlagt først. Vindressurser er dårlig kartlagt og datamodeller som estimerer dette kan ha stor usikkerhet. Som grunnlag for konkrete søknader krever tiltakshavere i de aller fleste tilfeller at det først foretas konkrete vindmålinger på det aktuelle stedet, noe som er forbundet med høye kostnader og lang tidsbruk. For å få et helhetlig bilde må også økonomi og miljøkonsekvenser for nødvendig infrastruktur vurderes. Et vindressurskart koblet med et miljøkonfliktkart gir derfor ikke et tilstrekkelig grunnlag for utvelgelse av lokaliteter, og kan i enkelte tilfeller gi et misvisende helhetsbilde. Forsvarets innvendinger mot en rekke planlagte vindparker vanskeliggjør ytterligere dette arbeidet.

NVE viser til at Miljøverndepartementet (MD) har vurdert behovet for en samlet plan, og konkluderte i brev av 23.03.01 med at det ikke vil være hensiktsmessig å utarbeide en samlet plan for vindkraft på bakgrunn av det store tids- og ressursbehovet et slikt planarbeid vil medføre. Temaet er også behandlet i Dokument nr. 8: 70 (2003-2004), der stortingsrepresentantene Øyvind Vaksdal og Øyvind Korsberg foreslo å lage en samlet plan for eventuell bygging av vindkraftanlegg i Norge. Olje- og energidepartementet v/ statsråd Einar Steensnæs ga sitt syn på forslaget i brev av 21.05.04 til energi- og miljøkomiteen, der departementet ikke finner det hensiktsmessig å fremme en samlet plan for bygging av vindkraftanlegg i Norge. I innstillingen fra energi- og miljøkomiteen til Stortinget (Innst. S. nr. 257 (2003-2004)) ble også forslaget avvist. Stortingets vedtak var i samsvar med dette. NVE vil derfor ikke legge opp til å igangsette verken en regional eller en nasjonal plan for vindkraft. Vi viser imidlertid til omtale av tematiske konfliktvurderinger i kapittel 4.1.

NVE viser til Miljøverndepartementets arbeid med retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftverk. Retningslinjene omhandler forholdet til blant annet regionale planer. NVE konstaterer at arbeidet med fylkesdelplan for vindkraft i Sør-Trøndelag er i gang. Det legges opp til at fylkesdelplanen også skal omfatte mest mulig av Nord-Trøndelag. NVE forutsetter at arbeidet med den fylkesdelplanen ikke forsinkes konsesjonsbehandlingen av enkeltanlegg.

4.1.4 Kulturminner

Sør-Trøndelag fylkeskommune ber om at det gjennomføres en samlet regional vurdering av og prioritering av de omsøkte og planlagte vindkraftverkene i Trøndelag, og ber om at det ikke fattes noen vedtak før dette er gjennomført. De anser heller ikke undersøkelsesplikten etter kulturminnelovens § 9 som oppfylt før det foreligger en slik vurdering.

NVE viser til argumentasjon over for hvorfor det ikke kreves fellesutredninger innenfor andre temaer enn reindrift på det nåværende tidspunkt. NVE viser til at Kulturminnelovens § 9 kun omfatter automatisk fredete kulturminner og disse undersøkelsene bør derfor ikke kobles mot eventuelle fellesutredninger i et mer overordnet perspektiv.

4.1 Utredningskrav for Storheia, Rissa, Benkheia, Leksvik og Haraheia vindkraftverk

4.1.1 *Supplering og presisering av tiltakshavernes forslag til utredningsprogram*

NVE har tatt utgangspunkt i det forslaget til utredningsprogram som tiltakshaver la frem i meldingen. I tillegg er høringsinnspill, egne vurderinger og erfaring fra fastsettelse av andre utredningsprogram lagt til grunn. Forslaget til utredningsprogram er supplert og presisert med blant annet følgende utredningskrav:

Samordning av utredninger

NVE forutsetter at de enkelte delutredninger for de enkelte prosjektene ses i sammenheng der disse bygger på hverandre/henger sammen. Dette gjelder for eksempel landskap/kulturminner/kulturmiljø/friluftsliv/reiseliv og verneområder/flora/fauna.

0-alternativet

NVE legger til grunn at 0-alternativet beskrives jf. vedlegg II i ny forskrift om konsekvensutredninger.

Landskap

Flere høringsinstanser ber som tidligere omtalt om at det gjennomføres helhetlige vurderinger av virkninger for kystlandskapet lands Trøndelagskysten.

Mange høringsinstanser anser vurderinger av landskapsvirkninger som den viktigste delen av utredningene. Det bes om at nær- og fjernvirkninger av tiltakene visualiseres fra blant annet viktige friluftslivsområder og bebyggelse.

Rissa kommune ber om at valg av standpunkter for visualiseringene forelegges kommunen før gjennomføring. NVE konstaterer at det ikke er fremmet ønske om konkrete standpunkt for fotorealistiske visualiseringer i Rissa kommune. NVE forutsetter imidlertid at tiltakshaver og utreder velger standpunkt for visualiseringer i nært samarbeid med kommunen. NVE forutsetter at dette også gjøres av andre vindkraftaktører på Fosen.

Naturvernforbundet i Rissa har konkrete forslag til standpunkt for visualiseringene. De ber konkret om at tiltakene blir visualisert fra Trondheimsfjorden. Trondheim kommune er også opptatt av hvilke virkninger de planlagte vindkraftverkene vil kunne få for kommunen. NVE er enig i at fjernvirkninger av landskapet av de planlagte vindkraftverkene skal synliggjøres der dette vurderes som hensiktsmessig, og vil be konkret om at det lages fotorealistisk visualiseringer fra Trondheim by og fra andre aktuelle steder i Trondheimsfjorden.

Riksantikvaren har også konkrete innspill til hvordan og fra hvilke standpunkter visualiseringene skal lages. Riksantikvaren ber om at Haraheia vindkraftverk visualiseres sammen med Roan, Kvenndalsfjellet og Bessakerfjellet vindkraftverk, Rissa vindkraftverk visualiseres fra Austråttborgen og Viklem kirke på Ørlandet og fra andre historisk viktige punkter i innseilingsområdet til Trondheimsfjorden og Leksvik vindkraftverk visualiseres fra sørsiden av Trondheimsfjorden og Frostlandet med øya Tautra. Riksantikvarens krav om visualisering av flere vindkraftverk omfattes av fellesutredningene for temaet landskap. NVE forutsetter også at viktige kulturminner og kulturmiljøer omtales i utredningen av sumvirkninger av de planlagte vindkraftverkene.

Også andre høringsinstanser har konkrete innspill til standpunkt for de fotorealistiske visualiseringene. Bergstrøm ber om at Rissa vindkraftverk visualiseres fra Hasselvika. Sannan ber om at det planlagte Rissa vindkraftverk visualiseres fra Blåheia i retning Salan, fra Brettingen i retning av Salan og videre

mot Tjærravassheia, fra Sørbotn i retning av Tjærravassheia og Roksetheia, fra Stadsbygdskaret ved avkjørsel til Haugen i retning av Salan og fra Storsalen i retning av Roksetheia og Tjærravassheia. Han ber også om at det utarbeides et flyfoto som viser planlagte veier i hele området. NVE legger til grunn at de konkrete forslagene til standpunkter i stor grad omfattes av visualiseringene. NVE ber imidlertid tiltakshaver/utreder avklare med Rissa kommune hvilke standpunkt som er de mest aktuelle og relevante.

NVE vil også be om at det utarbeides et synlighetskart for de planlagte vindkraftverkene. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og DN ber konkret om at et slikt synlighetskart utarbeides med en buffersone på 30 km, da dette vil vise hvordan vindkraftverkene reelt vil være synlige. NVE legger til grunn at vindkraftverk vil kunne observeres på lange avstander på dager med gode siktforhold. Det har vært imidlertid vært vanlig å avgrense avstanden i synlighetskartene i andre landskapsutredninger. Normalt utarbeides synlighetskartet med en avstand på 10 km fra vindturbinene. På lengre avstander vil vindturbinene være synlige, men de vil da være lite fremtredende i landskapet. Etter NVEs vurdering vil vindturbiner i de fleste tilfeller være lite markerte landskapselementer på en avstand over 20 km. På bakgrunn av erfaringer, samt innspill fra Direktoratet for naturforvaltning, vil NVE be om at synlighetskartene omfatter en buffersone som minimum strekker seg 20 km fra vindkraftverkets ytre avgrensning for slik å kunne anslå hvor langt de ulike vindkraftverkene vil kunne bli synlige.

Riksantikvarens innspill om at det må avklares om tingstedet og kirka på Frosta har utsyn mot det planlagte vindkraftverket forutsettes avklart gjennom utarbeidelsen av synlighetskartet.

Rissa kommune ber om at det lages en digital terrengmodell der ortofoto blir pålagt. Kommunen sier dette vil muliggjøre ulike betraktningvinkler. NVE konstaterer at det de siste årene har vært gjort betydelig fremskritt hva gjelder utarbeidelse av tredimensjonale visualiseringer av ulike tiltak, blant annet vindkraftverk. NVE har kjennskap til flere teknikker for utarbeidelse av slike, men konstaterer samtidig at det fremdeles er knyttet betydelige kostnader til utarbeidelse av slike visualiseringer. NVE kan imidlertid ikke se at nytten av slike tredimensjonale visualiseringer står i forhold til kostnadene. De teknikker som brukes i dag gir et godt bilde av de visuelle effektene av en vindpark. Omfattende utarbeidelse av fotorealistiske visualiseringer, sammen med eventuelle animasjoner fra aktuelle steder, vil etter NVEs vurdering gi et tilfredsstillende grunnlag for å danne seg et bilde over hvordan de enkelte vindkraftverk vil opptre i landskapet. Utarbeidelse av animasjoner, der vindturbinene vises mens bladene er i bevegelse, vil kunne styrke utredningene av virkninger på landskapet og landskapsbildet. NVE vil be tiltakshaverne, i samarbeid med blant annet de berørte kommunene, å utarbeide flere fotorealistiske visualiseringer av de omsøkte tiltakene. På bakgrunn av dette finner NVE det ikke beslutningsrelevant å kreve en tredimensjonal visualisering av tiltaket.

Kulturminner og kulturmiljø

Sør-Trøndelag fylkeskommune påpeker at det gjennom utredningene er viktig å belyse virkningen av flere aktuelle alternativer for tiltakene, slik at man kan vurdere hvilket som er det beste. De påpeker at eksisterende kunnskap om kulturminner og SEFRAK-bygninger er begrenset i planområdene som ligger i fylket. Riksantikvaren påpeker også at det må gjennomføres feltregistreringer for å få et godt nok grunnlag til å vurdere konsekvensene for kulturminner og fremmer videre flere innspill til hvordan registreringene og vurderingene skal gjennomføres. NVE legger til grunn at konsekvensene for kulturminner og kulturmiljø utredes i samsvar med forslagene til utredningsprogram. Kravene er tatt inn i utredningsprogrammet om tema kulturminner og kulturmiljø.

Sør-Trøndelag fylkeskommune sier undersøkelsesplikten etter kulturminnelovens § 9 kan oppfylles etter at konsesjonsvedtak er fattet og endelig valg av plassering av blant annet vindturbiner er gjort.

Etter NVEs vurdering er dette hensiktsmessig. Det vises i denne sammenhengen til vurderinger i kap. 4.2.2 om Kulturminner og kulturmiljø.

Riksantikvarens og Naturvernforbundet i Rissa sitt ønske om at det skal gis en kortfattet beskrivelse av områdets kulturhistorie tas inn i utredningsprogrammet. NVE legger videre til grunn at kjente automatisk fredede kulturminner, vedtaksfredede kulturminner, samiske kulturminner, nyere tids kulturminner og kulturmiljøer beskrives og vises på kart. Riksantikvarens innspill ved vurdering av konsekvenser er i vesentlig grad tatt med i utredningsprogrammet.

Reindrift

NVE forutsetter at virkninger for reindriftsnæringen utredes i tråd med tiltakshavernes forslag til utredningsprogram. NVE vil som tidligere omtalt også kreve fellesutredninger for temaet reindrift.

Friluftsliv og ferdsel

Flere høringsinstanser ber om at konsekvensene for friluftsliv/rekreasjon utredes. Bjugn kommune påpeker i denne sammenhengen at områdene sør og øst for Laugen, i planområdet for Storheia vindkraftverk, synes konfliktfylt i forhold til lokalt friluftsliv. Fylkesmannen i Nord-Trøndelag nevner spesielt jakt, og ber om at konsekvensene for jakt og fiske må utredes og at omfanget av og potensialet for hjorte- og småviltjakt utredes. Også andre høringsinstanser fokuserer på eventuelle konsekvenser for jakt.

NVE legger til grunn at viktige friluftslivsområder som berøres av tiltaket beskrives og at dagens bruk av planområdet og tilgrensende områder til friluftaktiviteter beskrives. NVE ber også om at det gjøres en vurdering av hvordan tiltaket (ved støy, arealbeslag, påvirkning av opplevelsesverdien i området, lettere atkomst og eventuelle restriksjoner på utøvelsen av friluftsliv i eller i nærheten av planområdet) vil påvirke dagens bruk av området (jakt, fiske, turgåing med mer). NVE vil også be om at alternative friluftslivsområder beskrives for de enkelte vindkraftverkene.

Biologisk mangfold (naturtyper, flora og fauna)

Flere høringsinstanser påpeker mangelfull kunnskap om biologisk mangfold generelt, og fauna spesielt. Bjugn kommune mener det foreslåtte utredningsprogrammet må være mer omfattende enn at en legger opp til å klarlegge eksisterende kunnskap. Andre påpeker at den eksisterende naturfaglige kunnskapen i de berørte områdene er utdaterte, og peker særlig på registreringene av fugl i denne sammenhengen. Det bes om at det gjennomføres registreringer av blant annet fuglearter i planområdene. Fylkesmennene i Nord- og Sør-Trøndelag og DN ber om at det gjennomføres ny kartlegging av viktige viltinteresser i og i tilknytning til området. De ber også om at sumvirkninger for en rekke fuglearter utredes. Også andre høringsinstanser ber om at det gjennomføres helhetlige vurderinger av virkninger for trekkende og stedbunden fugl. NVE er enig i at nye feltundersøkelser er nødvendig for å kunne vurdere eventuelle konflikter mellom biologisk mangfold, spesielt fugl, og de planlagte vindkraftverkene. NVE ber derfor om at dette gjennomføres og at registreringene synliggjøres på kart.

NVE er enig i kravet fra flere høringsinstanser om at viktige trekkruiter for fugl må kartlegges, både med hensyn til det enkelte vindkraftverk og sumvirkninger av alle planlagte vindkraftverk. Kravet om kartlegging av trekkruiter tas inn i hvert enkelt utredningsprogram.

Fylkesmennene ber om at særlig viktige naturtyper i og i tilknytning til planområdet kartlegges, og nevner spesielt naturtypene kystgranskog, gammel barskog og rik edelløvskog som viktige i denne sammenhengen. NVE er enig i fylkesmannens innspill og ber om at naturtyper som er viktige for det

biologiske mangfoldet kartlegges. Dersom verdifulle naturtyper berøres, skal omfanget av inngrepet beskrives og det skal gjøres en vurdering av antatte konsekvenser.

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag ber om at vegetasjonstyper og botaniske verneverdier i planområdene beskrives. Videre ber de om at påvirkning av eventuelle sjeldne eller truede forekomster vurderes og at avbøtende tiltak beskrives. NVE legger til grunn at dette utredes.

Turisme og reiseliv

Mange høringsinstanser ber om utredninger av både virkninger og sumvirkninger for reiseliv og turisme og potensialet for negative konsekvenser for arbeidsplasser tilknyttet denne næringen. Direktoratet for naturforvaltning fokuserer på hvilke virkninger tiltakene kan få for Kyst-Norge, og nevner spesielt hurtigruteleia. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag ber om at konsekvenser for lokal næringsutvikling/bygdeutvikling, først og fremst innen reiseliv bør utredes. Allskog og Nord-Trøndelag Bondelag fokuserer spesielt på konsekvensene for utmarksbasert næringsutvikling/turisme. NHO Reiseliv ber om at vurderingene inkluderer samfunnsøkonomiske vurderinger.

Som foreslått i meldingene vil NVE stille krav om at eventuelle konsekvenser for reiseliv og annen næringsvirksomhet som følge av etableringen av et vindkraftverk skal vurderes.

NVE vil imidlertid ikke pålegge aktørene å gjennomføre samfunnsøkonomiske beregninger for å vurdere konsekvensene for reiseliv og turisme slik NHO Reiseliv krever. En fullstendig samfunnsøkonomisk beregning i forhold til reiseliv vil bl.a. kreve verdsetting av miljøkonsekvenser og naturressurser. Det finnes i liten grad kostnadstall knyttet til miljøkonsekvenser og naturressurser. Det er gjort en del undersøkelser de siste tiårene i forhold til betalingsvillighet og transportkostnader knyttet til friluftsliv, naturopplevelser med mer, men det er knyttet stor usikkerhet til resultatene. Resultatene er vanskelig å overføre fra en spesifikk undersøkelse og konsekvens til å gjelde generelt. Dette skyldes blant annet usikkerhet knyttet til den enkelte metode og at forutsetningene som ligger til grunn for den enkelte undersøkelsen, vil variere fra en problemstilling til en annen. Gjennomføring av slike undersøkelser i et slikt omfang at man får et fullstendig miljøregnskap hvor alle konsekvenser er verdsatt i kroner og ører, er både kostnadskrevende og tidkrevende. NVE vurderer kostnadene ved gjennomføring av slike undersøkelser som større enn nytten.

Jord- og skogbruk

Rissa kommunes og Nord-Trøndelag Bondelags krav om at dagens bruk av planområdet for jord- og skogbruk, herunder beite, er omfattet av utredningsprogrammet. I dette punktet omhandles også kravene fra fylkesmannen i Sør-Trøndelag og Statens landbruksforvaltning om at landbruksinteressene i områdene, herunder skogbruk, skal beskrives.

Inngrepsfrie naturområder

Flere høringsinstanser, blant annet Naturvernforbundet i Sør-Trøndelag, Naturvernforbundet i Rissa, Direktoratet for naturforvaltning og fylkesmennene i Nord- og Sør-Trøndelag, ber om at virkninger for inngrepsfrie naturområder beskrives. NVE ber om at eventuelle tap av INON-områder som følge av de planlagte vindkraftprosjektene utredes som foreslått i meldingene. NVE ber om at bortfallet av disse områdene tall- og kartfestes i samsvar med innspill fra høringsinstansene.

Støy, skyggekast, refleksblink og annen forurensning

NVE forutsetter at støy, skyggekast og refleksblink utredes i samsvar med forslag til utredningsprogram fra de ulike aktørene. NVE fastsetter en rekke spesifikke krav til utredningene og disse tas inn under punktet om Støy, skyggekast, refleksblink og annen forurensning i utredningsprogrammene.

Flere høringsinstanser, blant annet Naturvernforbundet i Rissa, ber om at avfall og forurensning fra anleggene omtales. Dette er omfattet under punktet nevnt over.

Annen arealbruk

Naturvernforbundet i Rissa ber om at eventuelle virkninger for områder beskyttet gjennom lover og regelverk må utredes, og nevner spesielt forholdet til kystsoneplaner og verneplaner. NVE konstaterer at forholdet til kystsoneplaner ikke er med i utredningsprogrammene. NVE finner de ikke beslutningsrelevant at slike planer omfattes i utredningsprogrammene for de planlagte landbaserte vindkraftverkene. NVE påpeker imidlertid at dette er ivaretatt i utredningsprogrammet for de planlagte vindkraftverkene til havs. Her skal eventuelle konsekvenser av tiltaket, indirekte og direkte, for områder vernet etter plan- og bygningsloven, herunder kystsoneplaner, beskrives. Forholdet mellom planområdene til de landbaserte vindkraftverkene og verneområder/verneplaner dekkes av utredningsprogrammet. Allskog sitt innspill vedrørende konsekvenser for kystgranskog og områder med frivillig vern forutsettes ivaretatt gjennom dette kravet.

Grunneierne Alseth påpeker at planområdet for Rissa vindkraftverk vil berøre et hyttefelt under opparbeidelse. NVE påpeker at forholdet til eventuelle planlagte eller regulerte hyttefelt omhandles under punktet om annen arealbruk

Luftfart

Enkelte tiltakshavere legger til grunn at eventuelle konsekvenser av tiltaket for flytrafikk beskrives. Luftfartstilsynet påpeker at dette ikke er tilfellet for alle meldinger og ber om at dette spesifiseres og at følgende forhold utredes:

- Om vindkraftverkene påvirker omkringliggende radaranlegg, navigasjonsanlegg og kommunikasjonsanlegg for luftfarten.
- Om vindkraftverkene påvirker inn- og utflygingsprosedyrene til omkringliggende flyplasser.
- Om vindkraftverkene og tilhørende kraftledning utgjør andre hindringer for luftfarten, spesielt for lavt flygende fly og helikopter.

NVE har tatt inn de ovennevnte utredningskravene under tema *Luftfart* i alle utredningsprogrammene.

Infrastruktur

NVE konstaterer at Bjugn kommune synes den foreslåtte atkomstveien til Storheia vindkraftverk i Torsengdalen er uheldig ut fra reindrift- og friluftsinnteresser, og ber Statkraft ta hensyn til kommunens innspill i utredningsarbeidet.

Skogbrukssjefen i Bjugn og på Ørlandet påpeker at en ekstra atkomstveg til Storheia vindkraftverk fra Bjugn vil bedre tilgangen til skog, utmark og næringsaktivitet for grunneiere i området ved Storheia. NVE ber Statkraft vurdere dette innspillet og eventuelt ta stilling til om dette alternativet er aktuelt.

Kystverket ber om at behovet for nyetablering av havneanlegg i forbindelse med de planlagte vindkraftverkene i regi av Statkraft beskrives. Videre påpeker Kystverket at det kan bli aktuelt med en egen konsekvensutredning for disse anleggene og ber at dette vurderes i det videre arbeidet med

fastsetting av utredningsprogrammet for de planlagte vindkraftverkene. NVE legger til grunn at dette avklares i forbindelse med utarbeidelsen av en eventuell konsesjonssøknad. Tiltakshaver skal vurdere planlegg, herunder nødvendig havne- eller kaianlegg, og avklare om dette krever tillatelse etter andre lovverk.

Elektrisitetsproduksjon og økonomi

Naturvernforbundet i Rissa har en rekke innspill til utredningsprogrammet vedrørende kostnader, både med hensyn til erstatning, kompensasjon og produksjon. NVE ber om at tiltakshaverne i konsekvensutredningen legger frem prosjektenes antatte investeringskostnader og driftkostnader (øre/kWh). Ut fra vindmålinger skal antall vindtimer (på merkeeffekt) oppgis. Ut fra disse opplysningene skal prosjektets antatte produksjonskostnad i øre/kWh beregnes. Det skal benyttes en kalkulasjonsrente på 6,5 % og en levetid på 20 år.

Vurdering av alternativer og redusert utbyggingsomfang

NVE ber om at dersom det utarbeides ulike alternativer for utforminger av tiltakene (herunder utformingen av selve vindkraftverkene, tilhørende kraftledninger eller andre deler av tiltaket), skal konsekvensene ved de ulike alternativene sammenlignes. Det skal også oppgis hvilket alternativ tiltakshaver primært søker om. Valg av alternativ skal begrunnes.

Nedlegging av anlegget

Flere høringsinstanser, blant annet flere kommuner etterlyser en plan for nedleggelse av anlegget. I forskriften til energiloven er det gitt generelle vilkår med hensyn til nedleggelse og fjerning av anlegg. Ytterligere vilkår kan settes i en eventuell konsesjon. Ved nedleggelse plikter tiltakshaver å fjerne det nedlagte anlegg og så langt som mulig føre landskapet tilbake til naturlig tilstand. Når en eventuell konsesjonsperiode er i ferd med å utløpe vil NVE sette en frist for dette arbeidet og treffe bestemmelser om tilbakeføringen. I utredningsprogrammet ber NVE om at det redegjøres for hvordan anlegget skal fjernes og hvordan området skal istandsettes ved nedlegging av vindparken. Antatte kostnader ved nedleggingen av vindparken skal oppgis.

Drikkevann

Åfjord kommune påpeker at Grovlivetnet, som ligger i planområdet for Storheia, er klausulert som reservedrikkevannskilde. NVE ber om at eventuelle konsekvenser for reservedrikkevannskilden utredes. Dette omfattes av punktet om Annen arealbruk i utredningsprogrammene.

Eventuelle påvirkning av drikkevannskilden til 4 husstander ved Benkheia vindkraftverk bes også utredet i samsvar med dette.

Samfunnsmessige virkninger

NVE stiller seg bak kravet fra flere høringsinstanser og forutsetter at sysselvirkninger av anleggene, enten de er positive eller negative, utredes.

Nedlegging

I utredningsprogrammet ber NVE om at det redegjøres for hvordan anlegget skal fjernes og hvordan området skal istandsettes ved nedlegging av vindparken. Antatte kostnader ved nedleggingen av vindparken skal oppgis.

Annet

Erfaringer viser at vindkraftverk i enkelte tilfeller kan påvirke blant annet mottakerforholdene for TV-signaler. Dette på grunn av vindturbinenes plassering i forhold til sendere i området. NVE vil i utredningsprogrammet stille krav om at det skal gjøres en vurdering av hvorvidt tiltaket kan tenkes å

medføre uheldig påvirkning på mottakerforhold for TV-signaler eller annen bruk av elektronisk utstyr hos nærliggende bebyggelse.

Meteorologisk Institutt påpeker at vindturbiner kan påvirke værradarer negativt hvis avstanden mellom installasjonene ikke er tilstrekkelig. De har en værradar på Olsøyheia i Rissa. Meteorologisk Institutt understreker viktigheten av å undersøke vindkraftverkens påvirkning på værradaren. NVE ber om at eventuelle konsekvenser for værradaren på Olsøyheia utredes av Statkraft Development AS.

Noen høringsinstanser påpeker at en eventuell utbygging av vindkraftverket vil medføre omfattende inngrep i form av sprengninger og fyllinger. Det påpekes i den forbindelse at det må stilles krav til hvordan anleggsarbeidene utføres. Ved en eventuell utbygging av vindkraftverkene vil NVE sette vilkår om anleggsplan. En slik plan skal beskrive hvordan anleggsarbeidene er tenkt gjennomført. Planen skal også ta hensyn til berørte interessers bruk av området, herunder forholdet til naturmiljø, friluftsliv, landbruk og lokalbefolkning. NVE legger til grunn at en ved vurdering av avbøtende tiltak blant annet i forhold til naturmiljø kritisk må vurdere forventet effekt og kostnader ved tiltakene, sett i forhold til de ulemper en antar at vindkraftverket og veier kan medføre. I denne planen skal det vises til hvordan anleggsarbeidet skal utføres for å unngå konflikter med hydrologiske forhold som for eksempel grunnvann. Anleggsplanen skal utarbeides i nært samarbeid med berørte interesser, herunder Farsund kommune, og forelegges NVE før anleggsarbeidene igangsettes.

NVE vil også eventuelt sette vilkår om veitraséer, der det går frem at vegtraséer og oppstillingsplasser skal legges så skånsomt som mulig i terrenget. Terrenginngrep i forbindelse med turbinfundamenter, oppstillingsplasser, veier og andre områder berørt av anleggsarbeidene, skal settes i stand ved planering, revegetering og annen bearbeiding som er tilpasset det naturlige terrenget.

Metodikk og datakilder

Flere høringsinstanser skriver at bruk av sammenlignbare metoder gir også sammenlignbare erfaringsmateriale på konsekvenser av vindkraftanlegg. Det anbefales derfor at man i den grad det er mulig, bruker standard metodikk.

Utgangspunktet for fastsetting av utredningsprogram og gjennomføring av en konsekvensutredning er at den er prosjektspesifikk og skal si noe om konsekvensene av et konkret tiltak. Etter NVEs syn kan innsamling av sammenlignbart erfaringsmateriale ikke være en premiss for fastsetting av et utredningsprogram. NVE er imidlertid enig i at innsamling av sammenlignbart erfaringsmateriale vil kunne være til nytte for senere vurdering av vindkraftanlegg. Det skal i en konsekvensutredning redegjøres for de metoder og datakilder som er benyttet. I den grad det er relevant og hensiktsmessig anbefaler NVE å benytte standard metodikk, for eksempel Direktoratet for naturforvaltning sine håndbøker.

4.1.2 Utredningskrav som ikke er tatt med i utredningsprogrammene

En del høringsparter har fremmet krav om utredninger som NVE mener ikke er beslutningsrelevante for å avgjøre konsesjonssaken. Disse kravene vil ikke bli tatt inn i utredningsprogrammet.

Landskap

Rissa kommune ber om at utredningene av landskap forelegges to uavhengige landskapsarkitektfirma for vurdering opp mot dagens bruk av områdene. NVE vil ikke pålegge Statkraft Development AS eller andre aktører å forelegge disse utredningene for andre. NVE påpeker at det både er tiltakshavers ansvar og rett å velge konsulent til de aktuelle utredningene. NVE påpeker også at eventuelle utredninger vil være gjenstand for en omfattende høring. Slik vil ulike syn på den gjennomførte

utredningene komme frem. Kommunene og andre berørte interesser vil således kunne kommentarer de utredningene som gjøres.

Økonomisk kompensasjon

Nord-Trøndelag fylkeskommune ber NVE ta opp spørsmålet knyttet til økonomisk kompensasjon til de berørte kommunene slik det gjøres i forbindelse med vannkraftutbygginger.

NVE legger til grunn at energiloven ikke inneholder bestemmelser som gir grunnlag for generelle pålegg til konsesjonær om ytelser som f.eks. konsesjonskraft og konsesjonsavgift som for utbygging av vannkraftprosjekter. Skattevirkninger for kommuner vil således primært være knyttet til om kommunene skriver ut eiendomsskatt og eventuelle skattevirkninger av arbeidskraft. Etter det NVE kjenner til har heller ikke Olje- og energidepartementet for tiden konkrete planer om å foreslå endringer av energiloven med tanke på ytelser til kommuner ved utbygging av vindkraft. NVE kjenner ikke til at Finansdepartementet har planer om å endre skattereglene med hensyn til vindkraft. NVE er imidlertid kjent med at Landsammenslutningen for norske vindkraftkommuner jobber politisk med dette. NVE vil ta eventuelle endringer til etterretning.

Luftfart

Luftfartstilsynet ber om at merking av vindkraftverket utredes. NVE forutsetter at eventuelle virkninger for luftfarten utredes, men finner det ikke hensiktsmessig at merking av vindkraftverkene avklares på det nåværende tidspunktet.

NVE viser i denne sammenhengen til forskrift om merking av luftfartshindre der det i § 5 pkt. 4 om varselmerking sies;

"Vindmøller skal merkes med hinderlys. Dersom rotorblader når høyere enn selve maskinhuset, skal rotorbladene ha lys, farge eller annen anordning som gjør at de er tilstrekkelig synlige. Dersom flere vindmøller er samlet i en vindmøllepark kan Luftfartstilsynet samtykke i at det er tilstrekkelig å merke de vindmøllene som utgjør vindmølleparkens ytterpunkter, såfremt den individuelle avstanden mellom merkede vindmøller ikke er større enn at hensynet til flysikkerheten ivaretas på tilfredsstillende måte. Merkingen skal skje i samråd med Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)".

NVE legger til grunn at dette avklares mellom tiltakshavere og luftfartsmyndighetene når og eventuelt om de respektive vindkraftverkene blir meddelt konsesjon.

Kulturminner og kulturmiljø

NTNU-Vitenskapsmuseet og Riksantikvaren ber om at undersøkelsesplikten i kulturminneloven § 9 gjennomføres som en del av konsekvensutredningen og før konsesjonsvedtak/reguleringsplanvedtak.

NVE viser til avklaringer gjennom rundskriv T-2/2000 fra Miljøverndepartementet, der det i punkt 3.5.1 heter at det i enkelte saker etter energiloven kan være hensiktsmessig at § 9-undersøkelsene avsluttes etter konsesjonsvedtaket. I disse sakene, hvor flere alternativer og store områder skal vurderes/beskrives, mener NVE at det er naturlig at § 9-undersøkelsen avsluttes etter at endelig valg av områder og turbinplasseringer er fattet. NVE vil derfor ikke sette som krav at § 9-undersøkelsene skal gjøres som en del av konsekvensutredningen. NVE viser i denne sammenhengen også til utkast til retningslinjer for planlegging og lokalisering av vindkraftverk der tidspunkt for gjennomføring av § 9-undersøkelser omtales. I retningslinjene sies det at § 9-undersøkelsene kan gjennomføres i forbindelse med utarbeidelse av eventuelle bebyggelsesplaner når det lages forenklede reguleringsplaner for vindkraftverk. Dette er selvfølgelig ikke til hinder for at tiltakshaver og kulturminnemyndighetene kan finne et hensiktsmessig opplegg som gjør at hele eller deler av § 9-undersøkelsen kan gjøres i forbindelse med konsekvensutredningsarbeidet.

Utredningsplikten i kulturminnelovens § 9 gjelder kun automatisk fredete kulturminner. Krav til beskrivelse og vurdering av nyere tids kulturminner er, sammen med krav til beskrivelse og vurdering av automatisk fredete kulturminner, etter NVEs vurdering tilstrekkelig ivaretatt i utredningsprogrammet.

NVE ber om at eventuelle § 9-undersøkelser som ferdigstilles i forbindelse med utarbeidelsen av søknad/konsekvensutredning omtales i konsekvensutredningen. Videre ber vi om at eventuelle § 9-undersøkelser som avsluttes etter at konsekvensutredningen er ferdigstilt oversendes NVE som del av beslutningsgrunnlaget.

Nettilknytning

NVE konstaterer at Statkraft Development planlegger å fremme egne meldinger vedrørende nettilknytning av de planlagte Storheia, Rissa, Benkheia og Leksvik vindkraftverk. NVE vil på bakgrunn av eventuelle meldinger fastsette egne utredningsprogram for disse anleggene.

Forsvarsinteresser

NVE vil ikke be tiltakshaver utrede eventuelle konsekvenser for Forsvarets interesser. NVE påpeker at dette temaet er gjenstand for vurderinger i de tematiske konfliktvurderingene, og forutsetter således at Forsvaret vil tilkjenne sitt syn på de respektive prosjektene.

Samfunnsmessige virkninger

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag ber om at virkninger for friluftsliv og landskapsbildet, og de folkehelsemessige konsekvensene av dette utredes. NVE påpeker at det skal gjennomføres omfattende utredninger av blant annet friluftsliv og landskap. De folkehelsemessige konsekvensene kan etter NVEs vurdering vanskelig fastsettes og vil derfor ikke kreve utredninger omkring dette temaet.

Flere høringsinstanser ønsker utredninger om tiltakene vil medføre konsekvenser for bosetting og kystkultur på øyene i området. Andre er opptatt av hvilken innvirkning tiltakene vil kunne få for tomtepriser for både fast- og fritidsboliger.

Konsekvenser for bosetting, hytteutbygging og eiendomsverdi er i hovedsak bestemt av private aktørers preferanser og aktuell markedssituasjon. Det vil etter NVEs syn være vanskelig å si noe konkret om dette i en konsekvensutredning. NVE finner dette heller ikke å være vesentlig beslutningsrelevant og vil derfor ikke pålegge tiltakshaver å utrede dette. Etter NVEs vurdering vil utredning av virkninger for bebyggelse, herunder virkninger på landskapet, eventuelle virkninger av støy, refleksblink og skyggekast og lignende vil utredes, gi et godt grunnlag til å vurdere konsekvensene for bosetting.

Noen høringsinstanser er opptatt av å undersøke hva ulike brukergrupper innen reiseliv, friluftsliv og turisme mener om de planlagte vindparkene og hvordan de vil agere dersom vindparkene blir realisert. Dette er etter NVEs syn en interessant problemstilling og vil nok delvis kunne dekkes opp av de kravene som settes i utredningsprogrammet. NVE vil imidlertid påpeke at synspunkter og innspill knyttet til dette nok i enda større grad vil fremkomme gjennom en høring av konsekvensutredningen – når prosjektet er mer konkretisert. Til syvende og sist vil de virkelige effektene først vise seg når en eller flere vindparker eventuelt blir realisert. Relevante erfaringer fra andre land og områder i Norge vil være viktige innspill til en konsekvensutredning, sammen med informasjon hentet fra lokale og regionale reiselivsaktører.

Naturvernforbundet i Rissa ber om at type og mengde avfall i anleggs- og driftsperioden og hvordan dette vil bli håndtert utredes. NVE ber om at avfall og avløp som ventes produsert i anleggs- og driftsfasen, samt planlagt deponering av dette, skal beskrives. Det skal også foretas en vurdering av

tiltakets mulige forurensning i området. NVE legger til grunn at avbøtende tiltak som kan redusere eller eliminere eventuell forurensning beskrives.

Sigurd Sannan ber om at det gjennomføres en livsløpsanalyse for de planlagte vindkraftverkene, der blant annet utslipp av klimagasser i forbindelse med eventuell utbygging og drift av vindkraftverkene beregnes. NVE vil ikke pålegge tiltakshaverne utredninger av dette, men ber om at tiltakshaverne går gjennom og presenterer resultater fra relevante undersøkelser (LCA-analyser) gjennomført i andre land.

Kompensasjon

Naturvernforbundet i Rissa ber om at kompensasjon til berørte interesser utredes. Forholdet til erstatninger til grunneiere, reindriftsutøvere og kommuner er av privatrettslig karakter og NVE anser ikke dette som beslutningsrelevant. Det stilles således ikke utredningskrav vedrørende dette.

Annet

Rissa kommune ønsker befaring av planområdet med helikopter i forbindelse med arbeidet med konsekvensutredningen. NVE vil bemerke at dersom det fremmes en konsesjonssøknad for tiltaket vil NVE arrangere en sluttbefaring av vindkraftverket. I den forbindelse vil NVE vurdere om det er behov for befaring av planområdene med helikopter. Eventuelle befaringer av områdene utover dette vil etter NVEs vurdering måtte avtales mellom tiltakshaver og kommunene.

Rissa kommune ønsker en rangering av de planlagte vindkraftverkene i Rissa opp mot andre aktuelle anlegg for kraftproduksjon i Midt-Norge. De ber om at prosjektene rangeres ut fra miljøhensyn og økonomi. De ber også om at konsekvensutredningen omfatter en vurdering av hvorfor de planlagte vindkraftverkene skal anses å bidra til en bærekraftig utvikling av kommunen, Fosen og Midt-Norge. NVE vil som kjent koordinere behandlingen av alle vindkraftprosjekt på Fosen. Endelig vil NVE, etter helhetlige vurderinger av blant annet miljømessige, tekniske og økonomiske forhold, ta stilling til om og eventuelt hvilke prosjekter som vil meddeles konsesjon. Valg og avveininger mellom ulike former for kraftproduksjon, for eksempel gasskraft og vindkraft, vil etter NVEs vurdering i stor grad være knyttet til politiske vurderinger. NVE vil måtte ta konkret stilling til de prosjektene som eventuelt omsøkes, og samtidig vurdere utbyggingsomfanget av vindkraft på Fosen. Kravet tas ikke med i utredningsprogrammene.

Flere høringsinstanser er opptatt av mulighetene for skade på mennesker og dyr av anleggene. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag har som tidligere omtalt bedt om at det utarbeides en risiko- og sårbarhetsanalyse for anleggene. NVE vil på det nåværende tidspunkt ikke stille krav om dette. Dersom det blir aktuelt vil NVE sette vilkår i eventuelle konsesjoner om at en slik analyse gjennomføres.

Noen høringsinstanser ber om at konsekvensene for det nasjonale mestringscenteret i Hasselvika utredes. NVE vil ikke be tiltakshaver konkret utrede konsekvensene til senteret. NVE legger til grunn at man vil indirekte kunne ta stilling til om hvordan senteret blir påvirket gjennom omfattende utredninger av blant annet temaene landskap og friluftsliv.

4.2 Utredningskrav for Fosen Offshore vindkraftverk med tilhørende nettilknytning

4.2.1 Supplering og presisering av tiltakshavers forslag til utredningsprogram

NVE har tatt utgangspunkt i det forslaget til utredningsprogram som tiltakshaver la frem i meldingene. I tillegg er høringsinnspill, egne vurderinger og erfaring fra fastsettelse av andre utredningsprogram

lagt til grunn. Forslagene til utredningsprogram er supplert og presisert med blant annet følgende utredningskrav:

Avklaring av planområder

NVE viser til Offshore Vindenergi AS sitt brev av 1.10.06 der fase 1 av prosjektet trekkes. NVE legger dermed til grunn at utredningsprogrammet meddeles fase 2 og 3 av prosjektet, slik det fremgår av det vedlagte kartet, og at det nå planlegges en installert effekt på totalt 600 MW. Den planlagte nettilknytningen av fase 1 faller også bort.

Samordning av fagtema

NVE forutsetter at de enkelte delutredninger for prosjektet ses i sammenheng der disse bygger på hverandre/henger sammen. Dette gjelder for eksempel landskap/kulturminner/kulturmiljø/friluftsliv/reiseliv og verneområder/flora/fauna.

0-alternativet

NVE legger til grunn at 0-alternativet beskrives jf. vedlegg II i ny forskrift om konsekvensutredninger.

Landskap

Fylkesmannen og DN ber om at visualiseringene også omfatter planlagte landbaserte vindkraftverk. NVE vil be tiltakshaver utarbeide fotorealistiske visualiseringer. Det forutsettes at tiltakshaver velger standpunkt for disse i nært samarbeid med de berørte kommunene. NVE er enig med DN om at det bør utarbeides animasjoner som viser vindturbiner med bladene i bevegelse. NVE vil også inkludere et krav i utredningsprogrammet om at vindkraftverkene skal sees i sammenheng med vindkraftverk som planlegges i nærheten av Fosen Offshore Vindpark på land.

Marine kulturminner

Sør-Trøndelag påpeker at kulturminner under vann kan bli berørt av tiltakene og ber om at dette omfattes av utredningene. NTNU-Vitenskapsmuseet er fornøyd med at kulturminner under vann er omfattet av det foreslåtte utredningsprogrammet. NVE ber om at slike kulturminner utredes i samsvar med tiltakshavers forslag i utredningsprogrammet.

Biologisk mangfold og bunnforhold

Flere høringsinstanser ber om at det gjennomføres biologiske kartlegginger av områdene. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag påpeker at den eksisterende naturfaglige kunnskapen i de berørte områdene er utdaterte, og peker særlig på fugl i denne sammenheng. Også andre høringsinstanser påpeker den manglende kunnskapen av fugl, og ber om at det gjennomføres registreringer av blant annet fuglearter i planområdene. NVE er enig i at nye feltundersøkelser er nødvendig for å kunne vurdere eventuelle konflikter mellom fugl og det planlagte vindkraftverket. NVE ber derfor om at dette gjennomføres og at registreringene synliggjøres på kart.

Direktoratet for naturforvaltning ber om at det gjennomføres ny registreringer av bunnforhold og biologisk mangfold da det ikke er holdbart å forholde seg til eksisterende kunnskap. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag ønsker at det gjennomføres en ny kartlegging av særlig viktige naturtyper i og i tilknytning planområdene samt langs de foreslåtte kraftledningstraséene. Fiskeridirektoratet ber om at viktige områder for marine pattedyr, fisk og skalldyr i området utredes. Dette er omfattet under punktet om Biologisk mangfold i utredningsprogrammet. NVE ber om at registreringene synliggjøres på kart i tråd med Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og Fiskarlaget i Midt-Norges ønsker. NVE legger også til grunn at bunnforhold, herunder sedimentstruktur, topografi og strømningsforhold, kartlegges. Eventuelle endringer i strømningsforhold og eventuelle effekter på nærings- og massetransport, erosjon og sedimentering, skal vurderes.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag ber også om at viktige naturtyper, herunder gyteområder, korallrev og tareskog, i og i tilknytning til planområdene kartlegges. Kravet er tatt med i utredningsprogrammet under punktet om Biologisk mangfold.

Inngrepsfrie områder

NVE ber under tema *Verneinteresser og inngrepsfrie naturområder* om at tiltakets virkninger for inngrepsfrie områder (INON) beskrives. Det bes også om at eventuell reduksjon i inngrepsfrie områder tall- og kartfestes.

Lysmerking

Noen høringsinstanser ønsker at effekt av lysmerking på fugl skal vurderes. NVE forutsetter at lysmerking av vindturbinene inngår som en del av vurderingene som skal gjøres vedrørende landskapsvirkninger og synlighet.

Fiskeri- og havbruksinteresser

Flere høringsinstanser, blant annet Fiskeridirektoratet, Krifo Fisk AS og Trøndelag Fiskeoppdretterlag, ber om konsekvensene for fiske og oppdrett utredes. Videre ber Krifo Fisk AS om at fordeler og ulemper ved anleggene utredes, der det særlig fokuseres på sysselsetningsvirkninger, da de forventer at tiltakene vil gi negative virkninger for sysselsetningen i Roan kommune. NVE konstaterer at forslaget til utredningsprogram ikke eksplisitt nevner at det skal gjøres en vurdering av sysselsettingsvirkninger. NVE stiller seg bak kravet og forutsetter at sysselvirkninger av anleggene, enten de er positive eller negative, utredes.

Fiskeridirektoratet fremmer en rekke krav vedrørende fiskeri- og havbruksinteressene i området. Fiskerilaget i Midt-Norge ber om at virkninger for viktige fiskefelt og gyte- og oppvekstområder blir belyst. NVE er enig med høringsinstansene om at det må gjennomføres omfattende utredninger knyttet til dette temaet. Krav til utredninger er i stor grad i med tiltakshavers forslag til utredningsprogram. NVE vil også be om at planområdenes egnethet for oppdrett kort vurderes. Dette for å kunne vurdere hvilke fremtidige muligheter for oppdrett som eventuelt rammes. De spesifikke utredningskravene finnes under punktet om Fiskeri- og havbruksinteresser i utredningsprogrammet.

Støy, skyggekast, refleksblink og annen forurensning

NVE ber om at temaene utredes i samsvar med tiltakshavers forslag til utredningsprogram.

Havforskningsinstituttets og Fiskarlaget i Midt-Norges krav om at lydbildet i vann og lydets effekt på fisk bør utredes nærmere tas inn under punktet om Biologisk mangfold i utredningsprogrammet.

Friluftsliv og ferdsel

Flere høringsinstanser, blant annet DN og fylkesmannen i Sør-Trøndelag, ber om at virkningene for friluftsliv utredes. NVE ber om at dette blir gjennomført i tråd med tiltakshavers forslag til utredningsprogram. NVE ber om at tidligere beskrevne utredningskrav vedrørende friluftsliv også gjøres gjeldende for de planlagte vindkraftverkene til havs. DN påpeker også behovet for å beskrive alternative friluftslivsområder. NVE ber også om at alternative friluftslivsområder beskrives for vindkraftverkene til havs.

Reiseliv og turisme

NVE legger til grunn av eventuelle virkninger for reiseliv og turisme utredes i samsvar med tiltakshavers forslag i utredningsprogrammet. NVE ber om at reiselivs- og turistnæringen i området skal beskrives kort beskrives og at tiltakets innvirkning på reiseliv og turisme vurderes.

DN ber om utredninger av tiltakets virkninger for Kyst-Norge og nevner i denne sammenhengen Hurtigruteleia. NVE forutsetter at dette utredes på bakgrunn av krav fastsatt i utredningsprogrammet.

Jord- og Skogbruk

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag og Statens landbruksforvaltning ber om at dagens landbruksvirksomhet og konsekvensene for driften utredes. Statens landbruksforvaltning ber videre om at arealbeslag i form av blant annet mastepunkter, veier og kraftgater oppgis for de ulike alternativene. NVE legger til grunn at tiltakshaver beskriver eventuelle konsekvenser for jord- og skogbruksinteresser som blir berørt av de planlagte nettilknytningene av vindkraftverkene til havs. NVE ber også om at arealbeslagene av de ulike alternativene for nettilknytning av vindkraftverkene beskrives.

Luftfart

Luftfartstilsynet og Avinor påpeker at forholdet til luftfarten ikke er tatt med i meldingen. NVE forutsetter at eventuelle virkninger av anleggene for luftfarten utredes, på lik linje med de landbaserte vindkraftverkene. Det vises i denne sammenhengen til tidligere vurderinger under Luftfart. Fiskarlaget i Midt-Norges innspill om at eventuelle konsekvenser for redningsoppdrag med helikopter og annet rednings- og beredskapsutstyr skal utredes, inkluderes i utredningsprogrammet under dette temaet.

Navigasjon og skipstrafikk

Kystverkets og Fiskarlaget i Midt-Norges krav om at påvirkning av skipstrafikken i områder utenfor planområdet må beskrives, herunder eventuelt påvirkning for navigasjon, radarnavigasjon, radarsignaler og visuell endring, forutsettes utredet i tråd med tiltakshavers forslag i utredningsprogrammet.

Vindforhold og økonomi

I konsekvensutredningen skal tiltakshaverne legge frem prosjektets antatte investeringskostnader og driftkostnader (øre/kWh). Ut fra vindmålinger skal antall vindtimer (på merkeeffekt) oppgis. Ut fra disse opplysningene skal prosjektets antatte produksjonskostnad i øre/kWh beregnes. Det skal benyttes en kalkulasjonsrente på 6,5 % og en levetid på 20 år.

Vurdering av alternativer

Dette er tidligere omtalt under supplering av utredningskrav for planlagte landbaserte vindkraftverk.

Nedlegging av anlegget

NVE viser her til tidligere omtale under de planlagte landbaserte anleggene.

Annet

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag sitt krav om at det bør gjennomføres en risiko- og sårbarhetsanalyse for å vurdere sikkerheten omkring ferdsel i vindkraftverket er omhandlet tidligere i notatet.

For- og etterundersøkelser

DN påpeker at det i dag ikke er gitt konsesjon til eller satt i drift vindkraftverk til havs. DN mener at det første vindkraftverket må sees på som et demonstrasjonsprosjekt der det stilles omfattende krav til for- og etterundersøkelser for å få et bedre beslutningsgrunnlag i forhold til effekter på miljø og landskap. DN mener de øvrige meldte og omsøkte offshoreanlegg i en periode må stilles i bero til det er høstet erfaring fra det første anlegget.

NVE ber om tiltakshaver fremmer forslag til for- og etterundersøkelser, jf. vedlegg II pkt k) i ny forskrift om konsekvensutredninger. Kravet tas inn i utredningsprogrammet.

Metodikk og datakilder

Dette er tidligere omtalt i notatet.

4.2.2 Utredningskrav som ikke er tatt med i utredningsprogrammet

En del høringsparter har fremmet krav om utredninger som NVE mener ikke er beslutningsrelevante for å avgjøre konsesjonssaken. Disse kravene vil ikke bli tatt inn i utredningsprogrammet.

Kulturminner og kulturmiljø

NTNU-Vitenskapsmuseet krever at det gjennomføres marinarkeologiske forundersøkelser i medhold av kulturminnelovens § 9 om undersøkelsesplikt og mener utredningsplikten bør gjennomføres i sammenheng med konsekvensutredningen. NVE viser i denne sammenheng til våre tidligere vurderinger i eget avsnitt om kulturminner og kulturmiljø i kap. 5.2.1.

Som nevnt tidligere sies det i rundskriv T-2/2000 fra Miljøverndepartementet at det i enkelte saker etter energiloven kan være hensiktsmessig at § 9-undersøkelsene avsluttes etter konsesjonsvedtaket. For de planlagte vindkraftverkene til havs, hvor flere alternativer og store områder skal undersøkes, mener NVE at det er naturlig at § 9-undersøkelsene gjennomføres etter at endelig valg av områder og turbinplasseringer er fattet. Etter NVEs vurdering er det heller ikke for marine kulturminner hensiktsmessig å kreve at § 9-undersøkelsene gjennomføres som en del av konsekvensutredningen.

Detaljplan/konkretisering av prosjektet

Kystverket påpeker at den endelig plasseringen av vindturbinene vil være avgjørende for å vurdere konsekvensene og stiller derfor krav om utarbeidelse av detaljplan for hele tiltaket.

Tiltakshaver skriver i meldingen at vindkraftverket vil kunne få turbiner med størrelsen fra 3 til 5 MW. NVE er positive til en slik fleksibilitet i planleggingsfasen ut fra økonomiske og miljømessige betraktninger, men ber om at tiltakshaver klargjør hvilken turbinstørrelse som skal legges til grunn i konsekvensutredningene. Eventuelle virkninger for natur, miljø og samfunn ved å variere møllestørrelsen og antallet vindturbiner skal beskrives i konsekvensutredningen.

NVE finner det ikke naturlig at antall og størrelse på vindturbinene fastlåses på dette stadiet i prosessen. NVE vil imidlertid påpeke at det i en søknad med konsekvensutredning skal utarbeides aktuell(e) løsning(er) for et vindkraftverk med intern infrastruktur, herunder aktuelle plasseringer av vindturbiner, transformatorstasjoner, nettilknytning med mer. NVE vil ta utgangspunkt i den/de utredete og omsøkte løsning(ene) når en eventuell konsesjon med vilkår skal meddeles.

Videre er gode vindforhold og korrekt dybde avgjørende for realisering av vindparken. Avklaring av dette krever ofte detaljerte vindmålinger og simulering av vindforholdene i planområdet, samt nærmere avklaring av dybdeforhold og fundamentering. På grunn av de omfattende kostnadene ved dette, finner NVE det hensiktsmessig at justering av plassering av vindturbinene kan skje etter at det eventuelt er gitt konsesjon til vindparken basert på konsekvensutredning som beskriver aktuell løsning. Konsesjonær skal ved detaljplassering av vindturbinene imidlertid ta utgangspunkt i meddelt konsesjon. Dersom endelig plassering av vindturbinene og annen nødvendig infrastruktur avviker vesentlig fra det som er lagt til grunn for konsekvensutredningene og i en konsesjon, skal det utarbeides en detaljplan som viser endelig utbyggingsløsning. Det vil i en eventuell konsesjon bli stilt vilkår om dette. Detaljplanen skal utarbeides i samarbeid med berørt kommune og eventuelt andre berørte instanser, og godkjennes av NVE. Godkjenning av detaljplan vil være å anse som et enkeltvedtak.

Energipolitiske spørsmål

Fra flere høringsinstanser er det kommet krav som NVE oppfatter som å være knyttet til energipolitikk, f. eks forholdet mellom ulike energibærere og kraftbehov. NVE vil ikke legge til grunn at det skal gjøres energipolitiske vurderinger i en konsekvensutredning. NVE vil i forbindelse med eventuell konsesjonsbehandling legge til grunn aktuelle energipolitiske rammer innenfor energilovens krav om å sikre samfunnsmessig rasjonell energiproduksjon.

Forsvarsinteresser

NVE vil som tidligere beskrevet ikke be tiltakshaver utrede eventuelle konsekvenser for Forsvarets interesser.

Samfunnsmessige konsekvenser

Kravet om utredninger av eventuelle konsekvenser av tiltakene for bosetting, hytteutbygging og eiendomsverdi er tidligere omhandlet i notatet.

4.3 Utredningskrav for 420 kV Namsos-Roan

4.3.1 Anmodning om å frafalle Roan A og deler av meldte traseer

På bakgrunn av skriftlige innspill, innspill på møter med de berørte kommunene, møter med Statnett og befaring av området, vil NVE allerede nå anmode Statnett om å frafalle Roan transformatorstasjon A med plassering ved Straumsvatnet. Innspillene gir etter NVEs mening, klare signal på at Roan B vil være et gunstigere alternativ for lokalisering av en ny 420 kV transformeringsstasjon enn Roan A. NVE mener derfor at det er unødvendig å utrede lokaliseringsalternativ A. Begrensning av mulige plasseringsalternativer for en ny stor transformeringsstasjon vil også gjøre utredningsprosessen for tilknytningsledningene fra de ulike vindkraftverkene mer oversiktlig.

NVE har lagt stor vekt på at vertskommunen Roan, går inn for at en ny sentralnettstasjon i Roan bør plasseres etter meldte alternativ B. Andre viktige momenter NVE har vurdert er at innsynet til Roan B er vesentlig mindre enn til Roan A og at grunnforholdene ved innkjøring til Roan A er usikre.

Ved bortfall av Roan A, bortfaller også en del av de meldte traseene. De delene av traseene som er basert på innføring til Roan A, bes også frafalt. Dette gjelder:

- alternativ 1.0 fra Skrottvatna til Roan A
- alternativ 2.0 fra avgreining av 2.1 øst for Storhornet til Roan A
- alternativ 3.0 fra kryssing av 2.2 til samkjøring med 2.0 ved Langvatnet

4.3.2 Supplering og presisering av Statnetts forslag til utredningsprogram

Utredningskrav som er foreslått av Statnett omtales ikke med mindre det er behov for presisering eller utfylling av disse.

Samordning av utredninger

NVE mener at er hensiktsmessig å se flere delutredninger i sammenheng. Det gjelder for eksempel utredninger om landskap, kulturmiljø og friluftsliv/reiseliv. Vi har erfaring med at det gjøres og at det gir et bedre beslutningsunderlag for de avgjørelser som skal tas. Vi forutsetter derfor at Statnett i forbindelse med utarbeidelse av konsekvensutredningen foretar den nødvendige samordning mellom

ulike fagutredninger som gjensidig påvirker hverandre eller som til sammen gir den nødvendige informasjonen for å kunne danne seg et bilde av konsekvensene.

0-alternativet

NVE legger til grunn at 0-alternativet beskrives jf. vedlegg II i ny forskrift om konsekvensutredninger.

Visualisering

Statnett legger i meldingen frem forslag til aktuelle strekninger som bør visualiseres. Mange høringsparter er opptatt av at tiltaket skal visualiseres. I noen innspill, blant annet fra berørte kommuner, har det kommet innspill på konkrete standpunkter/miljøer/strekninger som er viktig å få visualisert utover det Statnett har skissert. NVE har i hovedsak tatt disse til følge.

NVE mener at visualiseringer gir et godt bilde på hvordan en kraftledning vil virke i landskapet. Visualiseringene bidrar også til at berørte interesser lettere kan forstå størrelsesforholdet mellom ledningen og omgivelsene og se hvor traséen planlegges. NVE setter alltid krav om visualisering av slike tiltak, og vil også ta det inn i utredningsprogrammet for 420 kV ledningen fra Namsos til Roan. I utredningsprogrammet vil vi spesifisere hvilke områder som skal visualiseres. Dette er basert på de innspillene vi har fått skriftlig gjennom høringsrunden, innspill på møtene som ble arrangert i forbindelse med høringen av meldingen og egne vurderinger og erfaringer.

Overhalla kommune ber om at strekningen Skilliås-Forsnes-Horkla visualiseres. Det er ikke hensiktsmessig å visualisere hele strekningen, men NVE mener at ledningen bør visualiseres der den krysser hovedveien østover fra Skage og der den krysser Namsen og passerer bebyggelse på begge sider av elven.

Namdalseid kommune ønsker visualiseringer av alle de fremlagte alternativene i områder hvor ledningen kan bli godt synlig. De ber om at følgende blir visualisert: alternativ 1.0 – kryssing av Oksdøla, alternativ 2.0 – kryssing av Oksvatnet sett fra nord, alternativ 2.1 – kryssing av Årgårdselva, alternativ 3.0 – lia Brenna-Li sett fra syd og kryssing av Østerelva og Årgårdselva. Ovennevnte krav vil bli tatt inn i utredningsprogrammet i tillegg til de punktene som Statnett har foreslått i meldingen.

NVE har ikke tidligere satt krav til at det skal lages animasjoner/3D bilder av ledninger da kostnadene har vært vurdert som høye i forhold til den ekstra nytten en animasjon gir utover en fotoillustrasjon. Statnett må selv vurdere om det i denne saken er forhold som gjør det hensiktsmessig å bruke animasjon/3D bilder i enkelte områder. NVE er kjent med at Statnett i økende grad bruker animasjon som et arbeidsverktøy i sin egen planleggingsprosess, og ber derfor om at Statnett vurderer hvordan dette eventuelt kan brukes i konsekvensutredningen og/eller som en del av presentasjonen på offentlige møter.

Traséjusteringer som skal vurderes

Det er satt frem ønsker om at Statnett ser på traséjusteringer i flere områder. NVE mener det er hensiktsmessig at disse vurderes og vil ta med krav om dette som en del av utredningsprogrammet. Traséendringene som er bedt utredet er i hovedsak justeringer av de foreslåtte traséene eller kombinasjonsløsninger mellom de meldte traséene.

En rekke instanser ber om at man ser på muligheten for å samordne den nye 420 kV ledningen med eksisterende inngrep, herunder 66 kV ledningen fra Brattli til Straum. NVE vil be Statnett vurdere muligheten for parallellføring av eksisterende 66 kV ledning og et justert alternativ 3.0. Herunder skal også samlokalisering (ikke parallellføring men at inngrepene i større grad berører det samme området) av inngrepene vurderes. Statnett må vurdere konsekvensene av parallellføring/samlokalisering opp i mot meldte trasé og eventuelle justeringer av denne. Som en del av denne vurderingen, må også behovet for 66 kV ledningen vurderes, se eget punkt.

Fosnes og Namsos Skogeierlag og Namdalseid Skogeierlag foreslår en traséendring av alternativ 3.0 fra Sætermyra til Brennpynnten på alternativ 2.1. Namdalseid kommune støtter dette utredningskravet. NVE ber om at dette vurderes og eventuelt utredes i tråd med den traséen som er tegnet inn på kart i høringsuttalelsen fra skogeierlagene.

Flatanger kommune ber om at det utredes et alternativ til trasé 1.0 som i større grad følger eksisterende og planlagte inngrep gjennom kommunen. De foreslår at en trasé langs riksvei 766 fra Tøtdal til Gårdssetervannet, langs Lennaelva til fylkesvei 491 ved Beingårdsvatnet, deretter langs riksvei 491 til Jøssund og Skjellådalen, utredes. NVE ber om at dette vurderes og eventuelt utredes.

Osen kommune ber om at det vurderes en traséjustering av alternativ 3.0 slik at traséen blir en rett linje fra Godvasslihovlan til den sørligste delen av Vassdalshøvlan og videre til vestsiden av Elghaugen. Dette er i tråd med et tilsvarende utredningskrav fra Osen og Namdalseid Fjellstyre. Det er vedlagt kart over hvordan traséen kan tenkes. NVE ber om at dette vurderes og eventuelt utredes.

Scenarier

Det er mange planer om utbygging av vindkraft i regionen, og en begrensende faktor for utvikling av ny prosjekter, er nettkapasitet. NVE ber derfor om at Statnett legger frem ulike scenarier for fremtidig utvikling av nett- og produksjonskapasitet i området. Herunder bør det sies noe om hvor mye vindkraft som kan utløse nye behov for kraftledninger, nye transformeringspunkt osv og hva Statnett kan se for seg av maksimal innmating på kraftnett ved ulike forutsetninger om fremtidig nettutvikling.

Tekniske forhold

Hovedbegrunnelsen for den planlagte 420 kV ledningen, er behovet for å frakte vindkraftproduksjon ut av området. Vindkraftaktørene Statkraft SF og Sarepta påpeker at Statnetts dimensjonering av ledningen synes å være for liten. De mener at muligheten for å øke dimensjoneringen av ledningen ved bruk av dobbel duplex eller triplex liner må vurderes. NVE vil pålegge Statnett å grunngi sitt valg av tverrsnitt og overføringskapasitet. Herunder skal kostnadsforskjeller og ulik overføringskapasitet ved bruk av duplex, dobbel duplex og triplex liner, klargjøres.

Statkraft mener også at dimensjoneringen av den nye transformatoren i Roan er for liten. NVE vil be om at Statnett begrunner valg av transformator.

Jordkabel

NVE ber Statnett om kort å redegjøre generelt for kostnader ved bruk av jordkabel i stedet for luftledning. Statnett må beskrive både kostnadsmessige, tekniske og miljømessige aspekter ved bruk av jordkabel kontra luftledning.

Kostnader

Kostnadene for de ulike traséalternativene og ny transformatorstasjon i Roan skal oppgis. Herunder skal også konsekvenser for eventuelle flaskehalskostnader og KILE-kostnader vurderes ved gjennomføring av prosjektet.

Naturvernforbundet i Nord-Trøndelag krever at Statnett skal finansiere den meldte 420 kV ledningen for å sikre reell behandling av de ulike vindkraftprosjektene som skal knytte seg til i Roan transformatorstasjon. NVE vil be Statnett kort redegjøre for hvordan kostnadene for anlegget fordeles hvis anlegget defineres som en produksjonsradial versus som en del av sentralnettet.

Synlighetskart

Det som de aller fleste er opptatt av, er den estetiske effekten kraftledningen vil ha på landskapet og i nærområdene der de bor. NVE vil derfor ta inn et krav om at det utarbeides et synlighetskart i tillegg til visualiseringer av delstrekninger. Synlighetskartet skal utformes på en slik måte at det er lett å

forstå hvor ledningen er synlig fra og i hvilken grad. Analysen bør også inkludere en skriftlig del som forklarer hvordan kartet skal forstås.

Kamuflerende tiltak

NVE vil be Statnett SF om å vurdere kostnader og effekten av kamufleringstiltak generelt for aktuell type ledning og master. I tillegg bør det pekes på delstrekninger hvor kamuflering vil ha en god effekt.

Arealbeslag

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag krever oversikt over beslaglagt areal for de ulike traséene. NVE vil ta dette inn i utredningsprogrammet.

Kulturminner

Sør-Trøndelag fylkeskommune ber om at Statnett må redegjøres for hvordan eventuelle konflikter kan unngås ved plantilpasninger. NVE vil ta dette kravet inn i utredningsprogrammet.

Biologisk mangfold

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag krever at det gjøres nye registreringer av biologisk mangfold i traséene fordi eksisterende kunnskap ikke er god nok. Det kreves at utredningene gjøres etter metodikken i DN's håndbok 11-96 og at det fokuseres på følgende arter: havørn, kongeørn, vandrefalk, hubro, storlom, smålom, svartand, sjøorre, bergand, rødstilk og hønsefuglartene. Behovet for ytterligere feltundersøkelser støttes også av Fylkesmannen i Nord-Trøndelag. Feltundersøkelsene må også inkludere botaniske verneverdier.

Statskog påpeker at konsekvensen for skogsfugl må utredes i Oksvolddalen der trasé 2 planlegges i et inngrepsfritt dalføre.

Flere privatpersoner ønsker også at konsekvensene for skogsfugl og hjortevilt utredes nærmere.

NVE er enig i at utredningene i forhold til biologisk mangfold og enkeltarter må inkludere feltarbeid for å forbedre beslutningsgrunnlaget. Dette feltarbeidet skal imidlertid ikke være en fullstendig oppdatering av kommunens kartlegginger av biologisk mangfold fra tidligere. Det skal fokuseres på traséene og nærliggende områder som kan bli berørt. NVE vil sette krav til at sjeldne, truede og sårbare arter kartlegges og at konsekvensene vurderes for disse og for skogsfugl. Det vil være behov for å gjennomføre feltarbeid for å supplere eksisterende informasjon.

Jord- og skogbruk

Statens Landbruksforvaltning krever at det skal gjøres et anslag over skogressursene på de eiendommene som ikke har en skogbruksplan for å kunne anslå de økonomiske konsekvensene for skogbruket av kraftledningen. NVE er enig at det skal gjøres en kort vurdering av dette for de berørte arealene, men understreker samtidig at det ikke er Statnetts oppgave å lage skogbruksplaner for de berørte eiendommene. Stående kubikkmasse og fordeling på bonitet skal vises og oppsummeres der slik informasjon foreligger.

Reindrift

Statnett har i utkastet til utredningsprogram sagt at konsekvensene for reindriften skal utredes. NVE har satt krav om felles utredninger om konsekvenser for reindriften for alle vind- og kraftledningsprosjekter i regionen jf. avsnittet om fellesutredninger.

Verneinteresser

Det skal vurderes om områder som er vernet etter naturvernloven eller plan- og bygningsloven blir berørt. I disse vurderingene skal det også eventuelle konflikter med områder som har frivillig vern utredes jf. krav fra Allskog. Eventuelle konsekvenser for vernede vassdrag skal utredes.

Reiseliv og turisme

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, NHO Reiseliv og flere privatpersoner krever at konsekvensene for lokal næringsutvikling og reiseliv, må utredes. NVE vil ta dette inn i utredningsprogrammet.

Utredningene skal skille mellom de meldte traséene og beskrive eventuelle konsekvenser for kjente planlagte tiltak (for eksempel regulerte hyttefelt) i tillegg til eksisterende næring/reiseliv. Det skal gjøres en kort vurdering av potensialet for videreutvikling av utmarksbasert næringsutvikling i området. NVE vil presisere at potensialet kun skal vurderes overordnet. Det er høringspartenes jobb å eventuelt påpeke potensialet i spesielle områder eller i regionen som helhet.

Luftfart

Statnett har i sitt forslag til utredningsprogram sagt at ledningens innvirkning på flytrafikk og eventuelle avbøtende vilkår må utredes. Etter innspill fra Luftfartstilsynet og Håvard Vannebo, vil NVE utdype dette kravet. En utvidelse av flyplassen ved Namsos er under utredning, og vurdering av konsekvenser for luftfarten må hensynta dette. Det må vurderes om ledningen må merkes med hensyn på lavflygende fly og helikopter ved kryssing av Løgnin.

Sjøferdsel

Kystverket i Midt-Norge ber om at ledningens virkning for sjøferdsel utredes ved kryssing av Løgnin. NVE vil inkludere dette i utredningsprogrammet.

Transportbehov

NVE vil be Statnett SF redegjøre for transportbehovet for å realisere tiltaket. Herunder må type transport og behov for ny infrastruktur beskrives generelt. I en eventuell konsesjon vil NVE stille krav til at Statnett SF utarbeider en transportplan, men finner det ikke hensiktsmessig å kreve at alle detaljer i konsekvensutredningen før endelig trasé eventuelt er valgt.

Vannforsyning

Marit og Reidar Kvaløseter viser til at trasé 1 kan komme i konflikt med vannforsyningsanlegget til gården Grytøya i Overhalla kommune. NVE vil be om at eventuelle konsekvenser for vannanlegget og behov for avbøtende tiltak, vurderes.

Samfunnssikkerhet

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag krever at traséene utredes med hensyn til værtpåkjennning og samfunnssikkerhetsmessige aspekter. NVE vil be Statnett vurdere driftssikkerheten for anlegget som helhet og vurdere eventuelle forskjeller mellom de ulike traséene.

Metodikk og datakilder

Dette er omtalt under kapittelet om vindkraftverk.

4.3.3 Utredningskrav som ikke er tatt med i utredningsprogrammet

En del høringsparter har fremmet krav om utredninger som NVE mener ikke er beslutningsrelevante for å avgjøre konsesjonssaken. Disse kravene vil ikke bli tatt inn i utredningsprogrammet.

Transformeringspunkter

Fylkesmannen i Nord-Trøndelag krever at det skal utredes flere transformeringspunkter på ledningen enn Namsos og Roan for å unngå parallellføring med eventuelt nye 132 kV ledninger fra aktuelle vindkraftverk. Avstanden mellom Namsos og Roan er ca. 80 km (trasélengde). Dette vurderes i sentralnetts sammenheng, til å være en ganske kort avstand.

NVE har imidlertid bedt Statnett om å se på fremtidig nett- og produksjonskapasitet (se tidligere omtale), og vurdering av behov for ytterligere transformeringpunkter i området, vil naturlig falle inn under dette kravet.

Kulturminner

Statnett skriver i sitt forslag til utredningsprogram at § 9-undersøkelser etter kulturminneloven ikke vil bli utført som en del av konsekvensutredningsarbeidet. Riksantikvaren skriver i sin uttalelse at det kan være behov for at slike undersøkelser gjøres på grunn av manglende forhåndskunnskap. NVE vil ikke kreve at disse utredningene gjøres som en del av utredningsprogrammet da dette ikke faller inn under konsekvensutredningsinstituttet. Tiltakshaver må ta kontakt med kulturminnemyndighetene, fylkeskommunene og Sametinget, for å avklare et hensiktsmessig tidspunkt for gjennomføring av § 9-undersøkelser.

Mastefester

Allskog Nord-Trøndelag Bondelag krever i sin uttalelse at det redegjøres for traséer og mastefester. De ulike traséalternativene skal vurderes ut fra ulike perspektiver som menneskelige, naturfaglige, tekniske og miljømessige. Når det gjelder mastefester, krever ikke NVE at det skal legges frem detaljerte planer for dette i en konsesjonssøknad, men at aktuelle plasseringer synliggjøres. Dette skyldes at man må ha noe fleksibilitet i forhold til hensiktsmessige punkter for mastefester, og det finner man først når ledningen detaljprosjekteres. Tiltakshaver vil ha detaljinformasjon om de ulike traséene og mastefestene utover i prosessen, men det er ikke hensiktsmessig at mastefestene presenteres i en konsesjonssøknad. Når det søkes om konsesjon og ekspropriasjonstillatelse for ledningen, har hver enkelt grunneier imidlertid krav på å få påvist hvor ledningen eventuelt vil krysse deres eiendom og aktuelle plasseringer av master.

Drektighet hos husdyr/vilt som oppholder seg nær ledningen

Dagfinn Kaldahl m.fl. krever at eventuelle konsekvenser for drektighet hos husdyr og vilt som oppholder seg nær kraftledningen, skal utredes. NVE vil ikke sette krav om at det skal gjennomføres studier av dette da det vil kreve forskning over lenger tid for å kunne fremskaffe resultater. Slik forskning inngår ikke som en del av konsekvensutredningsregelverket. I den grad det finnes litteratur om temaet, bør konklusjonene herfra oppsummeres og gjengis i en konsekvensutredning, jf punkt 10 i utredningsprogrammet..

4.4 Utredningskrav for 132 kV Åfjord-Roan

Utredningskravene som NVE setter til den planlagte regionalnettsledningen mellom Åfjord og Roan og 420 kV ledningen mellom Namsos og Roan, skal være så like som mulig der det er hensiktsmessig. Det er kun de punktene som ikke allerede er omtalt under 420 kV ledningen Namsos-Roan eller som er spesielle for den planlagte 132 kV ledningen, som omtales under.

4.4.1 Anmodning om å ta ut traséer

På bakgrunn av skriftlige innspill, innspill på møter med de berørte kommunene og befarung av området, vil NVE allerede nå anmode Sarepta, Statkraft og Trønder Energi om å frafalle noen av de traséene som ble lagt frem i meldingen. Hovedbegrunnelsen for dette er at det åpenbart finnes bedre traséalternativer på samme strekning. Vi ber om at følgende traséer tas ut av planene og ikke utredes videre:

Alternativ 4.0 fra der 4.0 og 4.1 skiller lag til transformatorstasjon Roan B. På denne strekningen er ledningen planlagt gjennom et myrområde hvor den vil bli sterkt eksponert i forhold til bebyggelse (hus og hytter), mye brukte friluftslivsområder og fylkesveien.

Alternativ 1.0 fra Harbaksfjellet vindkraftverk til Roan vindkraftverk. Denne traséen vil ligge eksponert fra fjorden da den følger den bratte og kollete kyststripen innerst i Skjørin. Traséen medfører også kryssing av fjorden fra Kattavika til Skjøra og vil bli dominerende fra bebyggelsen innerst i fjorden, spesielt fra Skjøra. Bortfall av alternativ 1.0 gjør også at alternativ 1.1 skal tas ut av planene.

NVE har tidligere i notatet bedt Statnett SF om å frafalle lokaliseringalternativ Roan transformatorstasjon A fra videre utredningsarbeid. Dette fører til at også de kraftledningstraseer som var basert på fremføring til Roan A, bes frafalt. NVE ber derfor også om at alternativ 2.0 fra Bakkan i Åfjord til Roan transformatorstasjon A, frafalles i det videre utredningsarbeidet.

4.4.2 Supplering og presisering av tiltakshavernes forslag til utredningsprogram

Traséjusteringer som skal vurderes

NVE har ikke mottatt konkrete innspill til trasejusteringer for de meldte traseene mellom Åfjord og Roan. NVE vil imidlertid be tiltakshaverne om å vurdere justering av fremlagte traseer fra Børmarka til Roan transformatorstasjon B for å imøtekomme bl.a. Åfjord kommunes innspill.

Statnett SF planlegger å melde en videreføring sørover av 420 kV kraftledningen til Roan i løpet av 2007. NVE ber om at tiltakshaverne samarbeider med Statnett SF om å vurdere konsekvensene av de to kraftledningene samlet på den strekningen der det kan være aktuelt å parallellføre disse.

Visualisering

Det har ikke kommet inn innspill på hvor visualiseringene av ledningen bør gjøres fra. Det er heller ikke spesifisert i forslaget lagt frem av tiltakshaverne. NVE mener at det er viktig å vise hvordan ledningen vil ligge i landskapet og hvordan ledningen vil kunne oppleves fra standplasser hvor folk ferdes og bor. NVE vil derfor sette krav om at ledningen skal visualiseres fra følgende standplasser/områder:

Alternativ 3.0: Gården Bakkan, hytter/hyttfelt ved Berdalsvatnet og kryssing av riksvei 715.

Alternativ 4.0 Hubakken-avgreining til 4.1: Områder med bebyggelse langs riksveien gjennom Norddalen, innføring til Hubakken transformatorstasjon, innføring til Roan trafo B og kryssinger av riksvei 715.

Alternativ 4.1: Kryssinger av riksveien.

Sanering

NVE vil pålegge tiltakshaverne å beskrive og vurdere muligheter for og konsekvenser av å sanere eksisterende kraftledninger i området. Dette gjelder spesielt eksisterende 66 kV ledning Hubakken-Straum.

Elektromagnetiske felt

Statens Strålevern anbefaler i sine retningslinjer at det utredes for de arealene som kan få gjennomsnittlige elektromagnetiske felt på over 0,4 mikrotelsla. NVE vil kreve at dette gjøres. Vi vil også be om at all bebyggelse som ligger nærmere enn 100 meter fra ledningen kartlegges og at det skilles mellom ulike type bygninger (bolighus/hytte/uthus/driftsbygninger med mer).

Husdyrbeite

Statens Landbruksforvaltning ber om at konsekvensene for husdyrbeite vurderes. NVE vil ta dette inn i utredningsprogrammet.

4.4.3 Utredningskrav som ikke er tatt med i utredningsprogrammet

Sjøferdsel

Kystverket i Midt-Norge ber om at ledningens virkning for sjøferdsel utredes ved kryssing av Skjørråfjorden og ved Humstadsundet i Grytffjorden. NVE ber om at dette alternativet ikke utredes videre og ser derfor heller ikke behov for å inkludere dette kravet i utredningsprogrammet.

5 Samordning av behandling etter plan- og bygningsloven og energiloven

NVE vil minne om at videre behandling av tiltaket etter energiloven bør samordnes med behandling etter plan- og bygningsloven. NVE legger derfor til grunn at søknad etter energiloven, utførte utredninger og forslag til reguleringsplan fremmes i ett dokument.

6 Konsultasjonsplikt

Reindriftsforvaltningen ber også om at det gjennomføres konsultasjon mellom NVE og Sametinget iht. punkt 9 i avtalen om prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget. NVE vil ta kontakt med Sametinget for å avtale et konsultasjonsmøte i forbindelse med høring av søknader og konsekvensutredninger.